

8801

నేడు మీరు **మెక్లీన్స్** పళ్లు

శుభ్రపరుస్తారా?

మెక్లీన్స్ పళ్లు శుభ్రపరచేందుకు ఉత్తమ మందు. ఇది పళ్లను శుభ్రపరిచి, వాటిని ఆరోగ్యకరంగా ఉంచుతుంది. మెక్లీన్స్ పళ్లు శుభ్రపరచేందుకు ఉత్తమ మందు. ఇది పళ్లను శుభ్రపరిచి, వాటిని ఆరోగ్యకరంగా ఉంచుతుంది.

మెక్లీన్స్ పళ్లు శుభ్రపరచేందుకు ఉత్తమ మందు.

MACLEANS
TOOTH PASTE

మెక్లీన్స్ పళ్లు శుభ్రపరచేందుకు ఉత్తమ మందు. ఇది పళ్లను శుభ్రపరిచి, వాటిని ఆరోగ్యకరంగా ఉంచుతుంది. మెక్లీన్స్ పళ్లు శుభ్రపరచేందుకు ఉత్తమ మందు. ఇది పళ్లను శుభ్రపరిచి, వాటిని ఆరోగ్యకరంగా ఉంచుతుంది.

భారతి

[నదిత్ర మాసపత్రిక]

సంపాదకుడు
శివలెంక శంభు ప్రసాద్

ఆంధ్రప్రదేశ్ ముద్రాలయము
మదరాసు

సంపుటము 29

జనవరి, 1953

సంచిక 1

విశిష్టతః పుల విశ్వరూపాయి

T
F
E

శ్రీమదాంధ్ర
మహాభారతము
ఉద్యోగ పర్వము
వెల ఒకరూపాయ

త్వరతో వచ్చుచున్నది.

టామ్ సాయర్

(పల్లెల నవల)

మా రోక్స్ ట్వేన్

నందూరి రామమోహనరావు

వెల ౨ 2/-

పోస్టుబర్బులు ప్రత్యేకం

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ పబ్లికేషన్స్ ప్రెస్, హైదరాబాద్

కాపీ లకు

ఆంధ్ర గ్రంథమాల,

- నెం. 7 తణుచెట్టివీధి, మద్రాసు 1.

సంక్రాంతికానుక

చ ప్ర యా రి జా

విషయాన్నిచూచుక

జనవరి

విషయము—	1
కాశీగునమర్మ ప్రాధాన్యము—అంకితారాధ్యుని నాగేశ్వరరావుగారు	8
రెడ్డిరాజు అంధవాక్యముపోషణ—నివేదనలో వెంకటరావుగారు .	9
కొత్తకోడలు—వేలూరి సహజానందంగారు .	15
శ్రీ ఆవంధ్రనాథునిగారు—నా.రి.య—శేఖర్మూర్తి శేషరావుగారు	19
శిఖరాశ్రమము—దిగ్విజయ శీతారామస్వామిగారు	28
విమలకోనము—జ్ఞాని రామనరసింహంగారు .	25
త్యాగరాజు—కండింగ్లీ వేంకటయ్యశాస్త్రిగారు	35
కవి-మానవుడు—చిరుమూర్తి శివరామకృష్ణప్రసాద్ గారు .	38
రత్నమాల—కోట సుందరరామకర్మగారు . .	41
సముద్రస్థాయి—జెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రిగారు .	46
ఆంధ్రకవులు—ఏకకథావృత్తినిహితలు—శిష్టా రామకృష్ణశాస్త్రిగారు .	47
సవారసగాయని—మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తిగారు	50
కల్లకల్లోలాలు—శేఖర్	... 61
నందారి భావములు—పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు .	63
వెన్నెల పిన్ని పాలు—పాడ్ల బాపరాజుగారు . .	69
పుట్టుమచ్చ—వెంపటి సచ్చిదానందకర్మగారు .	71
విజ్ఞాన శాస్త్రులకోగ్రంథ సమీక్ష—వనంర రావు వెంకటరావుగారు . .	82
కలనూరగం—	. 86
గ్రంథవిమర్శనము—	. 93
క్రిస్టి చిత్రము—“వ్యధి హృదయాల” చిత్రకారుడు: శ్రీ రత్ కె. వేదాద్రిక.	

భారతి
పువ్వులు

భారతి

సంపుటము 29
సంచిక 1

స్వవిషయము

భారతి పత్ర గణ సాహిత్య కీర్తిమున
భగవదీ తొమ్మిదవ ఏట ప్రచురించిన
నది ఉత్తమ ప్రతికలు, ఏ జాతికి, ఏ
భాషకు చెందినవైనగాని, ఆ జాతికి, ఆ
భాషకు గల సంస్కృతి వయః పాఠము
గోసే జన్మించును అంతరిక కీర్తిము
గడుపుకొన్నది నాథుని, ఆ భాష, ఆ
జాతి, సంబంధించి కొనుచున్న నిష్కాంత
రమూ వెల్లడింపబడుచును, వాటి
పురోభివృద్ధి నిత్య చిహ్నములుగ నిలు
చును ప్రపంచ ఉత్తమ సాహిత్యప్రతిక
లై, ఆయా సంస్కృతుల కావ్యకాలము
లకు కొలమానములుగ వర్తించునై
వందకొన్నవి శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు
భారతి ప్రచురించుటలో ఈ ఆదర్శమునే
మనమున దంచుకొని ఉత్తమ సాహిత్య
ప్రతికల శ్రేణిలో భారతిని నిర్వహించు తమ
కృషిని ఫలవంతము చేసికొనిరి ఆ అడుగు

జాత్యులలో ఈ భగవదీ ఎన్నిది ఏమలుగా
నిర్వహించు వచ్చి భారతి తెలుగు రచన
లోకి ఆదర్శముననుగుని నిరంతరము
చూడగోరగలుగుచూ వచ్చినది
భారతి జన్మించినవాటి సాహిత్య
ప్రపంచమునకు, ఈ నాటి సాహిత్య ప్రపంచ
మునకు కాంగతము, ప్రగతియుతము
నైన శ్రేష్ఠ మంతయో అంతయు గలదు ఆ
హేతు భారతి పరిపరిచిన యువక రచ
యితలు శ్రేష్ఠ వ్రాసేవలై తెలుగు సాహిత్య
మున వివిధశాఖలలో గురమయ్యలుగ
నున్నారు ఆ నాటి యుత్సాహ, శ్రమ,
శక్తులు ఈ నాటి యువక రచయితలలో
నున్నవా యని దేశము ప్రశ్నించుచున్నది.
సాహిత్య మేయొక్క రచన వారి
సాత్తు గానిమాట విజమే గాని నిన్నటి
పల్కునకు ఈజైన పలుకుమూర్తమే
నేమనూ పరికిన రచనలోకము హర్షించదు.

ఒకనాడొక యువను కవి యందొకొన్న స్థాయి అనాటి కవిత్వ సాహితీ లోకమున కంతటికీ సామాన్య స్థాయియైవును ఆ కవికన్న ఎక్కువ శ్రద్ధ, నీతి, ఉత్సాహముతో కవి చేసిన కావి కర్తావ్య కవి రచనాటి ప్రతి సంస్కృతికి మేలుబాటి యై ఎటుకు కవిక లేదు అనగా పి సాహిత్య కృషిలో కాబాది నిలుచుటకైన కష్టపట్టములు దిగదనాభివృద్ధములు ఈ కష్టా పట్టములు సూరవ రచయితలలో నిర్వచియమయ్యెన కృ. ఒక స్థాయినందు కొన్ని సాహిత్యములో, పురగమన చిహ్నములు నిర్వచనా ముట్టుకు గా కొట్టబద్ధి నలుల కన్నుకుల కన్నులు

కాని సూక్ష్మముగ పరిశీలించు కొనుచూ ప్రియ, తెలుగు సాహిత్యమున పురోభివృద్ధి కల్పించుచున్నమాట నిజమే ఆ నాటి కన్న ఈ నాడు కథానికాశ్రియ చాల పురోగమించినది కథానికకు వస్తు సంపద కూడ ఆ నాటి కన్న ఈ నాడు రచయితలకు పరిపాక కన్నుచున్నది కథకు లలో వాస్తవిక దృష్టి నాటికన్న నేడు గాఢతను మొదటి మనస్తత్వముల నాకలింపకొనవలెను శిల్పన, అనుభవైక నేర్వ మొదలించ కొని నలువర్సవలె నన్న శ్రద్ధ, కటిక రచయితలలో పెక్కువరలో గర్వింపచున్నది కాని పితరు యథా కథముగ పరిశీలించినంత మాత్రమున సాహిత్య స్వస్థ జరుగదు వాగ్యము రసా శృంగమై కావ్య గౌరవమందు కొనుటకు మన భాషా సంస్కృతితో ఎడతెగని పరిచయమున్నగాని ప్రతిభాపుష్కలతో రచన బైటచుట కావ్యము గల్గదు నేటి యువ సాహితీ పరులు ఈ పరిచయము నభి

వృద్ధి చేసికొనుటపై దృష్టి సారించుట శుభ సూచకము

ఇతరతా గూడ నాటి రచయితల కున్న సౌకర్యములు కొన్ని, ఈ నాటి రచయితలకులేవు, అనాడు స్వార్థకృత వాదము, వ్యదేశ గౌరవము, ఇత్యాది భావములు ప్రజలలో నూర్చు ప్రావ్యమందు కొన్నది ఆ తరంగములై తేలిపోయి, ప్రాచరణము చూరగొనుట రచయితలకు కూత తేలి మొదటి పాశ్చాత్య ప్రభావము వలన రాగల సూరవ ప్రావ్యములు తెలుగు భాషలో అన్యతవృత్తి కొరతగా రాముదలిపించి నేడు స్వాతంత్ర్యమును మించిన విరాళావరముల సంఘము న గుండుచున్నది

తెలుగువలె ముంపెను చున్న పాశ్చాత్య ప్రభావములో మన సంస్కృతికి, సాహిత్యమునకు, వైవిధ్యమైన అభివృద్ధి మొట్టున్నదో తెలుసుకొనుటపై సంఘము నెమరులాడుచున్నది సంఘ కర్తవ్యమును ప్రోత్సహించి గల్గినవాగు సాహితీ పితరే ఈ లోప తరమైన కృషి తెలుగు రచయితలలో నూర్చులికాన మందకొనవలెననియు, నిత్య సూరవ విశాసముతో, తెనుగు ప్రజానికమునకీ కృషిలముల నందింపవలయుననియు, శుభాశయములతో భారతి తన మాన్న వర్సర కేంద్రమును ప్రారంభించుకొనుచున్నది సాహితీ పరిగంధరును భారతి కలిమానిది మా ఆశయము లకు చేదోడు వాదోడుగా నిలిచి భారతిని తమ వర్గ్యకావ్యముల ప్రతిబింబముగా నొనర్చి అడరించ నాహ్వనించుచున్నము. నూర్చువర్సరాతంభవేళ ఉత్తమ సాహిత్య ప్రతిగా భారతి పరిమానించి అడరించు తెలుగువారి కల్లరకు ఇదే మా స్వాగతము.

[illegible]

పక్షం ఈవిధంగా నివసయోగమైంది. షేక్ అబ్దుల్లాను అపహరించడానికి కుట్రలుపన్నింది. అది రాధంజేకరేయింది కాక్కిరు అభ్యుదయభాగవత భాగవతపుష్ప ప్రక్షుప్తపుష్ప అబాద్ కాక్కిరు అరాచం ప్రారంభమైంది. తిండి, బట్టలారం ప్రజలు, అధికారం అబాద్ కాక్కిరు నాయకులు తిరుగుబాటుచేశారు. సర్దార్ ఇబ్రహీంఖాన్ తిండి అబాద్ కాక్కిరు అధికారికదాని కుట్రలు చూపుతున్న కలకత్తా అపహరణ అబాద్ కాక్కిరు ప్రస్తుతాదు అంతరించి మహమ్మద్ అబ్దుల్ ప్రాబల్యం అంతరించింది అబాద్ కాక్కిరు వ్యవహారాన్ని పూర్తిగా నాయకులకు ప్రయోజనంకాదు అది అబాద్ కాక్కిరు కొంతభాగాన్ని అటు పక్కమార్చి సరిహద్దు వ్యాప్తిని, కొంతభాగాన్ని పక్కను పంపాడు కలిగివేయడానికి అనుకూలమైన పరిస్థితులు ఏర్పడ్డవి ఇబాద్ అబాద్ కాక్కిరు అధికారికాని నాటి ముస్లిం ప్రతిష్ఠించబడిన షేక్ మహమ్మద్ యాదవ్ అబాద్ అబాద్ షేక్ అబ్దుల్లాను ముసలించడానికి కాక్కిరు మహారాజు లోపపుడు ఇచ్చి తన ప్రక్కన ఉంచుచున్నాడు పాకిస్తాన్ కాక్కిరు దురాగ్రముల జరపగానే తయారైన పాకిస్తాన్కు పాకిస్థాన్ పాకిస్తాన్ నాయకుల అధునలను మనులొక్కరూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు

అంతరించి పాకిస్తాన్ అబాద్ కాక్కిరు ప్రాంతాన్ని కేంద్రపరిపాలిత రాష్ట్రంగా గాని తన ఉత్తరప్రాంతాన్ని సరిహద్దు రాష్ట్రంగా గానూ పరిపాలించాడు. పక్కను పంపాడు అబాద్ కలిగివేయడంగానే చేయబడిన షేక్ మహమ్మద్ పాకిస్తాన్లో జరుపుచున్న సంప్రదింపులలో తనకు పాపంకావాలని అందోళనచేసి సర్దార్ ఇబ్రహీం

చివరికి పాకిస్తాన్ 'ఎస్టాబ్లిష్మెంట్' అబ్దుల్లాతో చేతులు కలిపి నా కలపకట్టు అ ప్రభుత్వాన్ని నివారించడానికి పాకిస్తాన్ ప్రయత్నిస్తున్నది అ ప్రయత్నం తోనే అబాద్ కాక్కిరు ప్రభుత్వాన్ని పునర్నిర్మించింది అ ప్రయత్నంతోనే అటు సరిహద్దురాష్ట్రం లోనూ, ఇటు పక్కను పంపాడు అబాద్ ప్రతిపక్షగా లకు అధికారంలో ప్రతిష్ఠించడం జరిగింది

కాక్కిరు సుదూర ఇంతలో పరిపాలించడానికి కాని కాక్కిరు భారతదేశాంతర్భాగమునే నివేదించి గమనించే భారత రాజకీయవ్యవస్థ, అధికారంలో ఉన్న రాజకీయవా రను విధానాలను, ప్రజాస్వామ్య లకు నిర్ణయించుకోవలసివుంది కాబట్టి పంపిస్తే సాధారణ మతముల రిక్తాలను పరిగట్టుకొని ఉంచుచున్నాడు. మతసంఘాలను విమర్శిస్తున్నాడు.

“కాక్కిరు భారతదేశానికి చెందినదే” అని షేక్ అబ్దుల్లా అతని సర్వాధికారము ప్రకటించాడు అ ప్రకారంగానే కాక్కిరు రాజ్యాంగపరిషత్తు తీర్మానిస్తుంది అంతమాత్రం చేత కాక్కిరు భారతదేశంలో కలిగిపోవడం జరగదు మైత్రాభావ సమన్వయ పరిష్కరించినట్లుగా కాక్కిరు సమన్వయ పరిష్కరించడం పాశ్చాత్యులకు

భారతదేశ ఉత్తర సరిహద్దుల రక్షణకు కాక్కిరు మును అవసరం సరిహద్దుల ప్రస్తుత కాక్కిరు సమన్వయ భారతదేశం అంటే పాశ్చాత్యుల చేతుల్లో ఉంచాలి అది మహాధారరాజ్యాన్ని స్థాపించడం కాదు పాశ్చాత్యులకు సమన్వయ సాధారణ విధానాలను అనుకూలం చేసుకోవడానికి ఈ కాక్కిరు సమన్వయ పాధాపాధాన్ని తెలుసుకోవడం అవసరం.

బసవనిపూజ

★

శ్రీ ఆయాచితుల హనుచ్ఛాపీ

సంతాపితులకు బసవకు తెలుసుకాదు నింటింట నిలిచి తన కడగంటిచూపుల దయాకరము ప్రసరింప జేయును బాటి ముచ్చట తలపోతకు రాగా నై కుదిరిన యెడలోని పుంకరింపులు

రావోసీ! నుకుమారి యీ మనగృహ రామమ్మునగనది కా
నై వేంచేసి, ఏదార్పణం విడిచి మహాగమ్యు తనమ్ములా
కాబాల్ల భక్తులులంద, రాచనడకలో సాంధ్యముగా ఉండ, తే
తోబాటిగత భావనూనములు గ్రుత్తుకూలగా స్వామిగ్గ-

బసవని శీతల దృక్పదు ప్రసరణములె యిప్పటి మనపాలిటి వంటలో
మనఃజేతేనే ప్రభువకు వసపును గుంతుమును పూజః బచరింపవలెన

అదై యిందీవరమాలికా వితరిః దారాధ్యమునందల్లై, స్వా
మి, దయాపాంగములగా విదిర్చి, యవులే! మేల్మేలు! మీ రొండోరులో
గదియగజేసిన మందహాసమ్మును లీలాలోకములో, యామునా
భృతితోత్తుంగ తరంగపంక్తికిని సాంపులో వచ్చులే నచ్చెలి.

అనంపము తెల్లవయై యీ వందీళ్లయని నేవ కెద త్వరవడడుగ
గానీ! నీ విక జాగును పోసి ప్రభు విటు నిలుచుట ముదమా నీకున్-

స్వామి కనుడోయిదిగురుల కాంతరవము నొలుకః బోసెను నీచేత నొడుగనేల
ఎఱుగనే యారఁడిపుడు కన్నెర్రఁజేసి కొమ్ముల నడల్ప నర్హలోకమ్ములగలు.

హమ్మునిమూర్చింపటమె యొత్తిలిగవలె మైరి, లేనిచో
తోమ్ము పెరిల్లువగా బగులు రోనములేని యెడగ, మురింత కాం
తమ్మువహించు సాదుత గవంబడ దింకొకఁ డెందు క్రోధ కాం
తమ్ముల కీరఁ డొక్కఁడగదా! చరమావధి మై నిలంబడున్.

హారతి బట్టు మీరని కనారతసౌఖ్యము, గ్రుమ్మరించు బా
చారమణియతలో నిగుడి చక్కని గీతిక నాలపింపు మే
దీ! రదనాంబలచ్చని నొకెంత తెలఱుము, సామి నీ దెవన
దోరగ కడ్డములో నిగిట దోనమువచ్చును రావకుండిన.

వీడి నీ వొక పరి మర్యాదను బాటించి స్వీయహస్తానుభుగ్
సావనల గంగతోలును సాధుత్వము బసవని నుపసన్నత, దెలియక.

(బ్రాహ్మణకరము)

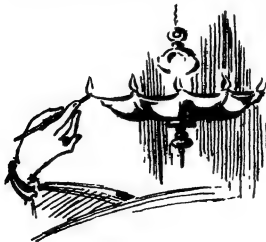
నేనా స్వీకృతి చేసిన యోవ్యవధానాన్ని కరుణ యోజించి మము
గాత్రము మాత్రమేగా శ్రీ విశ్వేశ్వరునిచేత సేవింతుగదే!

ఘట ఘట ఘట్టల, ఘటఘట ఘటం ఘట రవముల కాళిగంటలు మ్రోసె
ఘట ఘట ఘట్టల ఘటఘట ఘటం ఘటం ఘటం నెడద గంటలువై కె

తన శిరమిటు నటు గడలిం చెనా శేషో వ్యవధానా తెలి వింటి వలె
ఘట ఘట ఘట ఘట ఘటఘట ఘటం ఘటం ఘటముల మెడ గంటలు మ్రోగ

(రీడోలు)

తన విమానాగముల్ తరుణేందు శృంగభాగములకు శృంగభంగములుగను
తన మూపురమ్ము సాందర్భనిలయమై, నకల దేవతల కలకాపురముగ
తనపాదమాపుర ధగధగ భావముల్ గంగానదీ తరంగ ధ్వనులుగ
తనయూర్పు బుద్ధుల తపా తపాల్, శివగళ స్థానేక భుజగ పూర్తారములుగ
బసవః దపు డిలు'వెడలె సంబరముతోడ శాంత మధురస్వ భావవశంపదాఖ
లాంతరప్రకృతి, శివపదభ్యాసముకృతి, కవలి నడచెను హిమవన్న గిడువోలే

దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యము.

రెడ్డిరాజుల ఆంధ్రవాఙ్మయ పోషణ

శ్రీ విదదవోయ వెంకటరావు

తూర్పుయూరము:—

దక్షిణదేశమున నేను తిరుచనాపరీ|| (తెలంగాణ ప్రభుత్వము) నిరుపదేశమై కృష్ణ దూరమున 'తూర్పు యూరము' అను సంస్థానము గలదు దీని పూర్వనామము 'తీర్థపురి' ఈ సంస్థానమునైన గెడ్డిరాజులు క్రీస్తున్న రాజుల కాలమున నా ప్రాంతములకు పాలనలై నల నీరి వారిలో నేకటాచలగెడ్డి అను నాయకుని స్త్రీత్యానామకలకు నుండునై నేకటాచల కవి "కా ర్థికమాతాకృష్ణము" అను నాడాభావముల పద్య ప్రబంధము రచించినాడెను నేకటాచలగిని యీ వరకే యాంధ్రకవుల చరిత్రమాలమున నుపరిచితుడు ఈతని నేటికీ కృతి "మిత్రనివాసవిగయము" క్రీ శ 1868 సంవత్సరమున 'అనుక్షిప్త గ్రంథ చింతామణి' అను పత్రికయందు ప్రకటితమైనది ఈతడు క్రీ శ 1704—1783 కాలము మువ్వలకు పరి పాలించిన ప్రసిద్ధభాషాపోషకుడు విజయరంగ యొక్క నాథ నాయకుని యాస్థాని

ఈతడు కా ర్థికమాతాకృష్ణమున తీర్థపురిని తీర్చిదిపాలకుని నిట్లు వర్ణించియున్నాడు

"వి రాజధాని|| నిరుపక్తి|| గోపాల నేకటాచలవసుధో నులయందు

తే పురిమగ్న సంపదీకుండు దళము శం

దీక్షితుండును నవీందు గృహము మనుప

నీ పట్టణం బయ్యాధ్యక్షులరంజనకు లో

లై పరాశక్తివై యలలుయందు

నీ పుటభేదనం బాహురేచిరావ్వు

లక్ష్మీనివాసమై లలి కలంబ

నట్టి తీర్థపురిసూపాతితల

ధర్మపథకరీ యంత్రాధికరీ

తాదానాతాకృత్య ధర్మవాన్మయం దిరుద

నిదితి చంద్రాయోధాధ్వన నిశ్చలై దళము"

ఈ పాండ్యకవులు గణకేశరి దిరుచాంకుడు రాజాశ్రయములను పంపిమల కలకాటోధి రాజాశ్రయము లరిగోలరింగ వ్యవస్థలకు నుపాధికారిగా పేర్కొంటా నిర్వహకర్మ క్రియలయమానుకును నగు నేకటాచల నటాచలరాజులకు నన్ను నిలిపించి యిట్లును బలికె

"నెకంశి దొరవారి సంగనామలందుకు స్థానిక చరిత్రలయందును నీ తూర్పుయూర సంస్థానచరిత్ర చక్కగా తెలియకయ్యున్నది ఆ తరుిత్ర ననున రించి తురయూరగెడ్డిరాజుల కలకాటోధి, చాళు పాలించిన కాలపరిమితిని యీ క్రింద చూపు దున్నాడు

ఈ గెడ్డిరాజులు పంపిరెడ్డు—తెల్లూరి నుండ లమున పల్లవోలిపిను నీరి కాపురము క్రీ కృష్ణ రాజుల కాలమున, అన్నారెడ్డి, మారారెడ్డి అను నిలు పురు పోషకు లాతనికి నాయకులైయుండిరి కృష్ణ దేవరాయలు దక్షిణదేశము జయించినందుక కొల్లడియున మిత్రముగ నుండు మురైనాడుతీర్థసిరి ప్రత్యేకములా దోపిడిగాండ్ర యుద్ధితి యధికముగ నుండుటచే నీ యన్నదము లిరువురిని వారి నలుమకుల పంపెను విరా ప్రత్యేకమున విశ్వేషముగ దొంగలధాయు లేకుండ చేసినందున యీ తీర్థసిరి ప్రత్యేకమును నీరి సర్వసూత్రముగా రాజులకా ర్థిసిరి పోషకునిలు పురు నా ప్రత్యేకము నధిష్ఠితురచి సంస్థానముగా తీర్చి అచిరి పోషకు లిరువురిలో మారారెడ్డి కమల యీ క్రింద వా రా సంస్థానమును పాలించిరి

(1) మహార యెఱ్ఱురెడ్డి క్రీ శ. 1547—1588

(2) పానిరెడ్డి క్రీ శ 1582—1597

(3) ఎఱ్ఱురెడ్డి క్రీ శ. 1597—1628

- (4) రింగార్డి (ప్ర. 1. 1682-1687
(5) వల్లభర్డి (ప్ర. 1. 1687-1696
(6) రింగార్డి (భార్య పేరు) (ప్ర. 1. 1696-1708
(7) బంకటాచలర్డి (ప్ర. 1. 1708-1740

తెలంగాణ ప్రభుత్వమున నామకావించిన రింగార్డియే
తెలంగాణల కలిసి ప్రభుత్వించిన తెలంగాణలర్డి
తండ్రి తెలంగాణలర్డి కుమారుడు—కుమార తెలంగాణ
లర్డి (ప్ర. 1740 లో రాజ్యపాలన ప్రారంభించినాడు ఈతడు ప్ర. 1772 వఱకు రాజ్యము చేసిన బాధా నీతిని కుమారుడు విజయ సంగటాచలర్డి
ప్ర. 1820 లో తెలంగాణ దొరవారికి తమ సంస్థాన
పరిశ్రమి రచించి పంపినాడు అది తమిళ
భాషలో నున్నది దానివంటిదియే పై విషయములను
గ్రహించితిని

తెలంగాణలర్డియే విజయరంగ చౌక్కు
వాడును సమకాలినిని స్పష్టపరచుచున్నది
కాల్కి మాతాశ్చర్యమును వినిరితే ముంకను విశేష
ములు తెలియగలవు ఇందు నీతిచాణ్యములును భక్తి
ప్రకరములు నగు నుపాఖ్యానములు కాల్కి మాతా
శ్చర్యములలో నూని ధారాశ్రేణిలో వర్ణితములైనవి
పెంగనూరు

పై వంటియులలో (ప్ర. 1. 1682-1687 వఱకు
కుమారుడు పాలించిన రింగార్డి రింగువాపర్డి
సంజ్ఞలమున పేరుపెట్టారు తెలంగాణాంధరి సంక
నాది గ్రామమున నొక ప్రత్యేక సంస్థానము తెలంగా
నాది రింగార్డి భార్య యెండాంకి ఈమె కృష్ణా
చర్యలచాణ్యము కల్గించిన 2 'గాభానాపాఖ్యాన
ము' అను కృంగార రసకర్మిబంధమును రచించిన
కాలకి రింగువాంకీకుడు ప్రసిద్ధ విద్యార్థి విశ్రాంతి
అవతరణల 'కృష్ణాచల మాతాశ్చర్యము' అను వైదా
వాన్యముల ప్రబంధము రచించి యీ రింగార్

ర్డికి కృతి నొసగెను, అందు కృతిచాణ్యమును
బల్లభాశాసనము, జగదనాశాసన, రాజాశాసన
భావనాశాసన, పాండ్యనాశాసన, వినుప్రపంబ శంకరాశా
సనము' అని వర్ణితమైనాడు కావున నీతడు కుర
యూరి పాలకవంశీయు డెంటు స్పష్టము

రింగార్డికి కొమారుడు వరదరాజుర్డి—ఈతని
కుమారుడు కృష్ణార్డి ఈ కృష్ణార్డికి, పై శ్రేణిలో
అవతరణల 'మృగశాసన, బాలగిరి అవతరణల
'ప్రేక్షాక్షమానాశ్చర్యము' అను వైదావాన్యముల ప్రబం
ధము కృతి నిర్మియున్నాడు అందు సంగళమును
నూర్చి కృతీతనూర్చి గ్రంథావతారికలో విల్లు
గలదు

ఇది ఓట నిలవించు 'పై ప్రాప్త ధారాశ్ర
వీర్వరవామయై విశ్వనిధుడు
వి శ్రవంజన నుండు కాశ్మీరంబుగ గారి
సాంధవనామకా సమచిత్రాన్ని
పీఠోలు పాలించు తెలగి, తెల్లని శాట
యలను నూర్చింబారు జగ తెలులంగ
'నీ సగరంబున నింపు నవంత
విద్యార్థినివోను వివరణిని
అట్టి యెనిగ మాతృమయైన రాజ
ధానిగా విజయ నా చంద్రావరకముగ
భరితి జగనాభ్యుగంబాది విరదవాళి
వరదరాజేంద్ర కృష్ణసామలూరి
'ప్రేక్షాక్షమానాశ్చర్యము' అని
రాంబంబి తెలుగు చేసి రచింపగల్గె జగత్
మేముంకర కృతియన్ని
వామాంకీతముగ నొకరినైపుణి గనుమా

ప్రేక్షాక్షమానాశ్చర్యము గానూర్చున గల
చక్రవర్తి ప్రేక్షాక్షమానాశ్చర్యములలో నొకటి

ఈ వరదరాజుర్డి విజయరంగ చౌక్కు వాగుని
పనుకొనినాడు కావున అవతరణల వాకాలపు
వాకీ అవతరణల 'కృతి శివరసాన్నిధి' అను

తెలుగులు :—

రింగువాపర్డి నుంజెలమున వామకర్ణి కల్యాణా
యందరి రింగులయందు కొండలైన ప్రవేశమున పై
రింగార్డికి కాతయన పాండ్య వరదరాజుర్డి
కొండలైన ప్రేక్షాక్షమానాశ్చర్యము యలయను గల్గిం

చిహ్నము. ఈ పరిశీలనకు కలసులవారిని యింటికి పంపివది విరిలో (క్రి. శ. 1690-1700) ప్రాంతముల విలక్షణత కలముల కామధంబాగైతి, విశ్వేశ్వర పండితుడు విద్యార్థిని 'కృష్ణవిలాసము' అను నా కావ్యముల కృంగార రహిత ప్రబంధము వంశీతము గావించెను ఇం పకతారీకలో కృతిపతి విషయము వివరించుగా గలదు

కృష్ణవిలాస కృతిగర్త విశ్వేశ్వరగని గని తార్కిక శిరోమణి నిరుపాంకితుడు గిర్యానపానీతి తే. తి. కాని తెనుగుమాత్రము భాషామనస్సుయగ ముదుపవరదన గావించియెన్నుడు మున్నువకు గెంతు పద్యములు.

తెలుపువ పన్ను నియ్య గెల
తా గెలతాపము పాచ్చికచ్చెనే
యెందుల తేనె చిల్లె పన
లా పకలాదిత మాత్రికలక్కనే
కలప్రతి సంపదీపం తెలు పా
తెలుపావగ గొంగరింపనే
రివిరుల తాని గుల్ల పనితా
కలితావుల పన్ను గూడనే
“నుటిలి రకాశిగేర మును
కాక్కల బల్యల పేర నాడునన్

అచిరుగ పత్రికేర వక
చంద్రికంత్ నిటలయనేర చా
కావ్యదలగ నుండు మంచలము
లో సగ ముఖలపేర గల్గెనన్
నాడుల్లిగ నుంచె తెనుగునకు
గోము మధాకరు పవ్యదీయగన్

ఈ గ్రంథము లన్నియు వాంఛితావ్యాఖ్య పరి మర్తన గలవు పక్షివాంఛనవాక్యాయమునకు సంబంధించిన కృతు లెన్నో అనుసరింపితిమిగానం నున్నవి సుప్రసిద్ధిచేశమున పావీత్యకళాపాదకులతో రెవీన్యూలా తెనుగురామ కవులను నాదరించిరి దిక్కాత్రయగ తెలుపుటయే యీ వ్యాసముయొక్క యుద్దేశము

ఈమ ప్రభుత్వపాపాంత్యయన ప్రాచీనాంధ్ర కృతు లనేకములు ప్రకటితము లగుచున్నది. అట్టి యి.ప మనకు ఖా ద్రిగ తెలుగరాని దిక్షివాంధ్ర వాక్యాయమునకు సంబంధించిన యిట్టి గ్రంథములు సామ్రాజ్యములనలో పరిశోధకుల పరీక్షకు ఫలవంతి గుమము తెనుగువాక్యాయై కావ్యము తెనుగువాగి గోవిందమును

కొత్తకోడలు

★

శ్రీ వేదారి సహజానందం

“లలియ్యే”

“ఏమిటే”

“ ”

“ఏమిటే ‘అమ్మ’ అని మళ్ళీ మట్టాడటం మానేశావు?”

“అలా”

“ఏమిటో చెప్పు.”

“ఏం లేదులే”

“అరేమిటే నాతో చెప్పటానికి ఎంతో చిస్తావు?”

“ఎక్కే ఏం లేదు ”

“ఇకలే మీ అయన దిగ్గజమంది ఉత్తరం రాలేదనా . వస్తుందిలే ఇవ్వాళ ౧౪ రోజులే, రేపు రావేమిటి?”

“ ”

“మొక్కనేగా బ్రాకాడు అయినా మీ రాలలో ఈ ఉత్తరం ప్రాణాలన్నీ పోయి బంట్రోతు మీద పెట్టాకోటం ఇది మా రాలలో ఎరగం ”

“అది రాజే ఇవ్వకు ఉత్తరం ఎంగిలికే ఎక్కానే!” అని నిట్టూర్చింది కొత్తగా రాత్రుకాది పల్లీ వచ్చిన కమల

మామగి ముఖంకి చూసింది తల్లి. అంతే నిశ్చయంగా ఉన్న ముఖాన్ని ఇది వరకు కాదు మాద లేదు

“ఏమిటే అమ్మయి రాత్రి ఏమైతా కల వచ్చిందా?”

“వా. పిచ్చుకలయ. పిచ్చలయ. కలయ మీద లేమిటి? నా నాటికి భయపడి మాపిడు.”

పిచ్చుకలయ, పిచ్చలయ పిటి కంగిలి కాదు కదం మానవ్యుని వల్లంది.

“కలలేమిటే? కల వచ్చిందని శేషామ్మనా?”

అంది కమల

రాత్రి తెల్లనాల్గు క్షణం మాదా కుమమ పట్టక పోలే, ఇంతా కేంపిటి? కలల భయం ఏమైతా ఇవ్వకు నిజమే భయంకరంగా ఉంది

“దులేమిటే కల ఏ మత్వానేమో అనుకున్నా.. ”

“ఇకలే కాని మరే . అల్లుడు ఇదువుకున్న వాపిని చెప్పావునే?”

తల్లి నిర్ణాంత పోయింది ఈ అజానాని ప్రశ్న కాగలంబా వ్యాధయంలో? మామమరణంయింది తెల్లల చిల్లలు పట్టేటట్లు ప్రతి స్వనిందిన మంగళ వాద్యాల మధ్య ఆ రాత్రి పంటిగా గడతా మోర్చింది, ఏదీక కమల మామరావం కలీదమంతా మళ్ళీ పక్క మంటు మారు మోగింది

తెమయింతుకోని, అనామ తెప్పింది

“అతిమిలే? రాజేలో చదువుకుంటేనేనా చదువు లేదని గలవాడు తల్లి అంటే ఎంతో భక్తి క్రవ్వుల పాలం పుట్ట మామకోని, రాల మీద రాల నేడకుంటే మాయగా గవెలి పోగుంది రాలం.. ”

“కోయిగా గవెలిపోకుంది రాలం ”

“అరేమిటే అమ్మయి ఇవ్వాళ ఆలా మాట్లాడుతున్నావు ” తెల్లపోయి చూసింది తల్లి మామమ ఎప్పుడగా మాట్లాడే పిల్ల కాదు. మొదటి పిల్లని నూనం ఎక్కడ.

తల్లిచాటి రాత్రి ఏడుపు నిది కాదు మందు భయపడ్డది ఏడుపు ఎడలి? వివరికి పోకుండా అది, ఎన్నుకో మామగి అనుకుందా, అగడో అని మళ్ళీ మామో వర్తక . అజానానానానాని ఏ అనూయంకమైనా చేస్తుండేమోనని కాదు చాలా భయ పడింది.

“దాని మాత్రం అలాంటిదేమో చేయలేదు.
సంకటంకురాలా. తన దివ్య కావ్యం!”

“మేముందరమూ మా కాలంలో ఇలా ఏదూ
మూలం” అనితన గంతు కళ్ళందా అగ్రవర్ణం నుండి
నిండగానే, మర్రి కడం నోరు తెలుచి ఏడవ లేదు
పాపం

ఇప్పుడు కేవలం మర్రి కడం కంటే ఏదో ఈ
అపరిచి నివసించింది
“కను - 1”

“ఏమిటే అమ్మా వెళ్తు నాతో మర్రి
మాతాకాతం”

“ఏం లేదు మత్తె ఉత్తరాణ ఉత్తరాణ
అంటున్నావే ఆ ఉత్తరాణ మామ వాళ్ళలో,
ఏడవలో తెలియజేయడం ఎవరుచెప్పిరమ్మనీటి
అయినను ఒక్క వాళ్ళం వ్రాయటం మామ వార
కాదు”

“అది ఏదో వోలించి వ్రాశాను నువ్వంటే
అదేమిరాగాలేదు మోగ అదే ఆ అనురాగమే
కానాది”

అని అంది స్వరంలో ముఖంలో ఉత్సాహాన్ని,
సంతోషాన్ని ప్రదర్శిస్తూ
కడుగులుంట చిన్న పుచ్చుకొంది వ్రేలు
మోతా అమ్మ మాటలను నిశ్చలపడి

కళ్ళు మూసి కాంటి పీడనం గా ఉన్నాయి.

తల్లి ఏదో పది ఉన్నట్లు అక్కడనుంచి నిల్చి
పోయింది ఆమె ముఖంలోని వాళ్ళంతో కలిసి
గ్రహించింది ఈ రృద్రా ఉర్వలకల్ల తన మనస్సును
వ్యక్తపరచుకోవటం అని కరుణకు తెలుసు కాని
నిండలే ఉత్తరం చదివినప్పటినుంచి, ఆమెలో
నిగ్రహాత్మక వ్యక్తినితోతోంది వాళ్ళుగీ కాదు
తప్పదు. అప్పుడేమి, తెలిసి తప్పకుండా
అమ్మ! నువ్వు తెలుసోమందా ఉంచానున్నాను చా
ఆ ఉత్తరం, ఆ వాళ్ళులు, ఆ మాటలు వరకునే మన
మృత్యులో నుండి, తన ముందుకు రాదు తెలిసే
టానికి. ఉత్తరమే కాదు. కాళ్ళందరే తెలిసేటట్లు
కెల్లానా. ఎలా మాటలతోమంది?

ఆ మాధుర్యం.. ఆ పాదాపాద.. ఆ రాక్షస
అశ్వం! మహానీలు వచ్చి వెళ్ళుచేతు నాతోమే

పోతుంటారు. కాని ఒక్కొక్క రాక్షస అశ్వం
వ్యూహంలో, కేరణంలో చేత వాళ్ళంనుంచి ఈ
మహానీలు వాళ్ళం ఎంతో మహానీలు మృత్యు వ్యర్థ
పోతేమోమందా వ్యవస్థలు మర్రి చివరి ప్రయోగం.
దాని ఇక్కడ కేవలం వ్యూహియొక్క వాడు
మామమే వ్యూహాన్ని వహించి కేవలం పురుష
సాంగత్యం స్త్రీకి ధర్మమనీ, అవసరమనీ అంటాడు.
దాని తన మర్రి ఆ అగ్రహారాన్ని వస్తు
తుందా? ధయం అంటే ఏమిటో ఇదికాదు కన్ను
తెలియదు కాని ఇప్పుడు ధయం తన అనుభవం
పునః మెరుగుతోంది చిన్న పిల్లలకు వోగ,
బావాకు వస్తున్నానని తెలిసి, తెలిసివున్న తన
లాంటి వాళ్ళకు, అదిగో మీరయిన వస్తున్నా
డంటే చాలా అంతే అంతే

అమ్మ! ఎలా గవదీపోయిందో ఆ కెల్లానా
మామమే కాళ్ళకు సంకేతం అవ్వవట్లు కదిలే
వాడు కన్నులెడత కన్నులూ ఉన్న ఆకాశంలో..
పదిమూలలోకాలు ప్రవాహంకొని, చంద్రుడు
మామమృత్యులోని వచ్చేవాడు చివరవ్వకుండా పున్న
మామి కాదు గంతులు తేనీటి పాతేడి అల్లరిచేసేది
గోలచేసేది విజయం తెచ్చులంటే మామవాడికి వోల
వచ్చివట్లుతోడిచిన్నల మామవాడికి వీచ్చే.
ఏమిటో అంత ఉల్లాసంగా ఉంటేది

దాని ఇప్పుడు ఇప్పుడు ఈ తోలికానా
గోలనే తనకు తెచ్చుల పీకటి ఒక మాదిరిగానే
ఉన్నాయి తెలిసివాని? కోరికలూ, కష్ట
తెచ్చుల!

అయిన నిద్రపోయేవాని పురుషుడా కాగా
కావేవాని కాదు మామిదక్కనా? అతే ఆకా
శం మామమృత్యు, నిగతిని మామ, నిద్రంయొక్క
విచ్చిమనంకోసం వేసేది. కాల్ల తనందంల
వరకునయే యువకులు లేదోలేదు కాని తన
తనా వరకునాకుంది వరకునాకుంది
అంతే!

ధనా! లోకంయొక్క అమల ప్రవాహం
వేసి ఎంతో మామ! నీ వ్యూహం పురిమహానీలు
దాని నిగతి రిండుతలలో మత్తె మామ! అమ్మ
కలులా విచ్చురిగాలం వచ్చులుకుంది ఆ పాద

మనకు చెప్పితివ్వు పాపములు మునుపటి,
తీరవారలో తమిషు తానే కాదు మునుపటి

* * * * *

2

“అద్యాయము”

“అద్యాయము”

“అ!”

“ఇదుగోతే మీ ఆయన గావును ఉత్తరం
ప్రవాహము”

తల్లి ఎంతో సంతోషంతో ఆ ఉత్తరాన్ని
లోపలకు తీసుకొని కలుసు అందుకుంది

పతిని చూస్తే పత్నికి నీళ్లు తోలివాడు, మరి
వాణ్ణి కారు కుదివాడేవా? అంటే వారు
పరిశ్రమించు మాటా దీర్ఘ కలం సహజం అని
తల్లికి తెలుసు. ఆమె నంటే కపారాలోకి వెళ్లి
పోయింది

అక్కడనుంచి కొద్దికి వెళ్లి ఆవును మేక
తేసింది పాదులనే మేసింది తీగలను పందిరికి
పాడించాలనుకుంది కాని అలా తోచలేదు
కందుక ఉత్తరం మాకుకిచ్చి దీనిగా తేలు ఈ
ఉత్తరం తీసికొని ప్రవాహముగా

తీగలను అలాగే గాలిలో పదిలేసి, గలగలా
నోలకు వచ్చింది కలుసు పాదాన్ని ముందుంచి
ఉత్తరం చుట్టేసు తల్లి ముగ్ధుణ్ణి అంది

“అయ్యో, వాణ్ణి మరలానా?” అని అడిగింది
తల్లి

“అ!” అంది కలుసు
మామిడి ముండ్లో తాగునీరిన తీర్చిదిద్దు
కాలు గోసరించలేదు
“మరింగేది ప్రవాహము”

“మీ సోపంగా ప్రవాహము”

“ఎవ్వ?”

“మరి”

“ఆయన ప్రవాహము ఉత్తరం”

“మామయ్య ప్రవాహము”

“ఎవ్వ?”

“మామయ్య”

కలుసు ఉత్తరం ప్రవాహముకంటే అది అలా

చిహ్నం కలిగి

“మహారాజు ఆయననే సంతకము ఆయననే”

“మరి”

“మరి మరీ ఏమంది అద్యాయ ఆ పాపాన
గాళ్లలో ఎవరీలేదు”

కలుసు సంతకం దిగుకుపోయింది ముఖంలో
ఒక్కోసారి నవ్వుకరకం చిమ్మి, మళ్ళీ నంటే పాది
పోయింది తెనెలలను దూకుకుంటూ వెలువడింది
నిట్టూర్పు తల్లి ఇంకేదా అడుగలేదు గోపలమంచి
సముద్రంలా పొంగి వస్తున్న ఆయామయి దుఃఖాన్ని
అనాదులో లేక, లోపలికి వెళ్లిపోయింది

ఒక్కోసారి కొక్కో మాకును కొడుకు, మాకు
యామామా కనులే పొట్టిలో పెట్టుకొని వెళుతుంది,
తన తాతగారి గొప్పతనం తెలియజేసి నిల్వ చేసి, ఒక
ఇంటిని ముఖపెట్టుకొని తోడుగా తలచింది కాని
కాని

సోపంగామందు కలుసు ముక్త శరీరా
తెచ్చింది

“ఎల్లంకి వస్తాయు. అయ్యో”

“మరి ఇంకా తెప్పలేదు!” అంది తల్లి, ఉత్తర
కరణ

లోకేతువున్న తెలకల్ల విచారాల్లోంచి
తల్లికి నానీ చిక్కి పట్టింది అయ్యో వస్తున్నాడు!
ఇటు పాపాన్ని మరీనించారా? అరిచారా? ముగ్ధులు
తేయారే పక్క ఇంకొకటి వివేచన అయ్యో
గాలిలంటే మహా ఇష్టం తెలుసు తెచ్చిందారా

చేతినించా పది మనసు నిండా అలాచి
నలు ఇంతకు మునుపే ఆమెకంటే అగమ్య గోచ
రంగా, విచారంగా ఉంది మాకుకిగిరి పిండాను
ఎక్కువ మాకుకుకంటే, మనసు గల నిల్వ
మాకును అది తెలుసు ఇలా ప్రశ్నించి తల్లిండు
కానీ కొత్తగానూకాదురం మీలా చేసుకుం
టుంది? ఏమివుతుంది? ఈ అయ్యో, నిమ్మరసానక
ప్రశ్నలతో ఆమె పరిశ్రమ చేయలేదు.

అయ్యో వస్తున్నాడు? వివేచనంగా ఈ నిమ్మ
అన్నీ తోలిపోయాయి. ఈ సందర్భం, తీరిక కల్గితే

గదిలోంచి ఒకటి రెండు పాడు భాతయెరిగా
చున్న వివరించి అయితా కనుల కడల లేదు.

“కనులు” అని విలపించు

అప్పుడు కొంచు దివి అక్షగాదు, “అమ్మయి,
విలువైనా లే” అని పూర్వించింది
కనుల ఇంకా కనులేదు

తల్లి వడవలో దీపం తగ్గించి, మక్కిమంజం
లేదుతోటం గమనించి, కనుల పైగా లేచింది

“ఇంచాకటిమంచి వివి చేస్తున్నావు” అని,
భక్త “ఇదిగో పూరింకా ఇలాగే ఉంచాకే
పెట్టుకో” అన్నాడు

కనుల కటిలో కూర్చుని వక్షతాల లేసి
మామోరి పుచ్చి గాదికి అమెను మళ్ళీ ప్రాగం
వస్తాంది కటికి చుట్టలు మనుకుని ఒత్తు పంటు
మృదు

అతడు పూల పొట్టం తీసి, కనుల ఒక్కో పెట్టాడు
తన పడునైన రెండు చేతులను అమె గుణాల మీద
అది, “ఏమో, అలా చూస్తున్నా కేమిటి”
అన్నాడు

అమె జవాబేమో చెప్పలేదు

అతడు “ఇదిగో నీ తమామ తెచ్చా” అంటూ
పెట్టెలోంచి ఏదో రెండు భువ్యాల తీసి, దీపం
అమె దగ్గరకు తెచ్చి భువ్యాల తెలుచాడు

అమె మఖం మళ్ళీ పంపించుతో చాటుత
అయింది

“పెట్టుకో మరి పూలు ”

.. .. .

“దయ్యక పెట్టుకో...”

“నీకు వస్తావని ప్రాణిగా తలంబిస్తాను”
లేదో! బానిసే దయ్యక పూలు పెట్టుకో” అని
పెట్టెలోంచి అగడు పుల్లలు, ఏదో పెంటు యిది
తీశాడు.

అతడు దీపం తగ్గించాడు కనుల అక్కోలో!
మాసింది వివ్వకుంకా వచ్చెల వరకై ప్రవహిస్తోంది
లేచి కటికి తలుపులు కేసింది తగ్గించి దీపం పల్ల
బలో భక్త దీప భయంకరంగా కప్పించింది

“ఇదిగో భువ్యాల చూడు బామ్మయి”

“ ”

“ఇదిగో ఈ పెంటురానుకో ”

“ ”

“ఇంకా పూలు పెట్టుకో లేమా ?”

“ ”

“వా ఉత్తరాలకు జవాబే చూడలేదే ?”

“ ”

“మరి పూలు ”

ఇంతవరకు మామగానే ఉన్న కనుల
లేచి, “అలా ఉంచినయింది పూలు ” అని,
దీపం ఇంటిమించు పొంకెం తగ్గించింది.

శ్రీ అవనిందనాథటాగూరుతో నా పరిచయం

శ్రీ శేకోమాధ్వం
శేకమాధ్వ

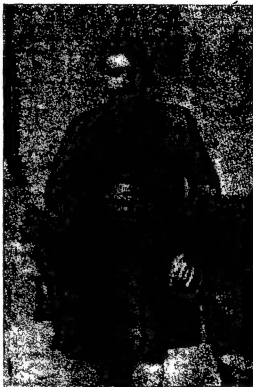
భారతీయ చిత్రకళాపితా
మహానుభావ అశ్వమేధ
నాథ టాగూరుతో పరిచయం
అశ్వమేధ శ్రీ భారతీయ చిత్ర
కళా ప్రపంచంలో ఒక మాత్రం
కళాంజలి పండితుడు మనదేశం
లో ఆధునిక చిత్రకళకు అత్యంత
పురావీతకాదు

రిటైర్మెంట్ తర్వాత నా ద్వారా
తరువాత మన చిత్రకళా క్రాంతి
నిశ్చయంగా మన దేశీయం
చిత్రకళా క్రాంతి అనుప
నితే సమయంలో అశ్వమేధ
ద్రుతుడు మన ప్రాచీన
చిత్రకళా అభివృద్ధికి
చాలా దూరంగా చిత్రకళా
మాత్రమే ప్రపంచాన్ని

ఇది ఉత్తరంలో చేయూ
రనిచ్చి విజృంభించి మన కళ
కొత్త శాస్త్రాన్ని సూచించి చాలిం
చినవాడు అతడు మహానాథుడు,
అతడు మేధావి

ఒకసారి శ్రీ రవీంద్రుడు అశ్వ
మేధను సందర్శించి ఇట్లున్నాడు
*'This one man has changed
and the world of art He
has revolutionised the
taste of the country. His countrymen were
sitting against him but he bravely faced
all the difficulties and changed the sit-
uation.'*

అశ్వమేధుడు చిత్రకళా క్రాంతి
ఒక ఇంటింటా నిర్మించి అభివృద్ధి చేశాడు. చిత్ర
కళాంలో శ్రీ శేక ప్రతిభను చాటితూ మన
జీవన రూపరేఖ (Life size portrait) ఒకటి
నాటకం అశ్వమేధ గారిలో శ్రీ శ్రీ గానం చేశాడు

కలకత్తా ప్రభుత్వం ముఖ్యపాఠశాలగా ఉన్నప్పుడు,

అది శ్రీ శ్రీ అతడు చిత్రించిన రూపచిత్రం
అలాగే గొప్పగా ఎంచుకుంటుంది తరువాత చాలా
కాలం అతడు కలకత్తా చిత్రకళా విభాగంలో
ప్రొఫెసర్ పదవి వహించాడు అ కాలంలో
అతడు ఒకరు కొన్ని ప్రాచీన రాజపుత్ర చిత్రాలు
వివరించారు. అది మరొక తరువాత, అతనిలో
ప్రత్యేక కళా రాజపుత్ర మంగళాయ చిత్రం,
అశ్వమేధ, బాగ్ చిత్రం, భారత్, సాంబీ, అమరా

[illegible]

గదులన్నీ చూచి బజారికి వస్తూంటా కలకత్తా
చితకళా నిర్మాణమంటుంది ఇద్దరు నిర్మాణం
ఎదురుగా వచ్చి నమస్కరించారు

ಅಯ್ಯನವಿಾ ಶವನವಿಾ ಅನಂತನಾ Still life class
 students ನುರಿ ಅಪ್ಪಾ ನುರಿ ಎಂಬೀ ಅಯ್ಯನ What
 do you mean by still life ? Life is not still
 Life is moving Are you studying dead
 life ? ಅನಿ ಅಪ್ಪಾ ನುರಿ ಪ್ರಕೃತಿಮಂದಿ ಪ್ರಕೃತಿಂಕಾ
 ಶಿಲ್ಪಕಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪ ಗುಣವಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ
 ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ
 ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ ಶಿಲ್ಪವಿಾ

ఆ సాయంత్రం చిన్న స్త్రీలకు కళ చెప్పారు. అది వింటుంటే కాంచీరేణుకలోని ఉపాధ్యాయులు చాలామంది వచ్చారు. ఆ కళ అదివసం పూర్తికాలేదు మరునాడు సాయంత్రం కూడా చెప్పిరి.

అప్పటికప్పుడు కళ్ళ స్పృశించి పిల్లలను ఎంతో
ఉత్సాహకరంగాను బోధకరంగానూ తెప్పించా-
లయిన భావా సమర్థుడు ఆ కథను శ్రీ రవీంద్రుడు
మీదా రెండవవంతు వచ్చి నిది 'అమిత'త ఇంత
చక్కగా కథ తెప్పించునంత వాడు లేదని

పిగసారి శేష కలకత్తాలో (అతనింట్లో) దర్శించుటకు వెళ్ళింది. సామాన్యంగా అతనింట్లోని వస్తువు పోయినప్పుడు ఎవ్వరైనా చిత్రకళా విశ్వాస్థులు కాదు. తేలికపాటైనవి కొన్ని తీసికొని వెళ్ళిపోతా అనిపించు. ఆ బొమ్మలు మూసివేసినప్పుడే చిత్రకళావిషయమే అయిన ఎక్కువ విషయాలు తెలుస్తాయి.

శేష బల్లివచ్చును ఆయన తన పూర్వభవవంశా-
(రవీంద్రుని శోలాశంకాభవనాః ఏదుయనా) భుంజే

రామ. పైన పేర్కొన్న వారి అభిప్రాయాలను
 ప్రాచీన రాజభక్త మెగలాయచిత్రం, వీర
 వాణిజ్యకళా ప్రభాకర చిత్రకావ్య చిత్రం,
 కొన్ని అరుదైన చిత్రం యంతా కొంత ప్రాచీన
 కవులను గురించి అంశంపరిచివుంది.

హాం చెడుగు వరంబాలో తిరుగుగా ఆరు
నిలద్రుతు ఆరేని ఇద్దరి పోవడంను గురించే, గగ
నిలద్రుతు బాగుచున్నాడు మరొక పోషం,
నాటిద్రుక్కు చూత్తు అనుకుంటున్నాయి ఆరేని
ద్రుతు, ఆరేని అన్న గగనిలద్రుతు మాత్రమే చిత్ర
కారులు వారిద్దరి పోషంను గురించే చెబు
లూ? రంగం, మంచం వగ వా వున్నాయి.

అ దినం ఆతనింద్రుల ఒక్కదేవుడై
 కూర్చొని కొన్ని ఎంతుకువల (ప్రసన్నమైన) కొన్ని
 ఒక్కొక్కటే మంచి (వాస్తవ)వాస్తవ అయిన
 వస్తువు మంచి *ఎంకించువల ఆతనిలో ఏమి అందం
 వుండి అలక్ష్మి అయిన వాటిలో ఎన్ని కొద్ది
 సుఖముల గోదరికూర్చుకొని చూడవలె అన్నాడు.

[illegible]

మొరకొచ్చి వారిని దగ్గించుటకు పోయినప్పుడు ఒక ప్రక్కనివృత్తిం (Landowner) తేస్తున్నాడు. "నేను అది పూర్తి అయ్యేవరకు వుండి చూడాలని" అనుకున్నాను. అయిన పరేమని మధ్య మధ్య రంగులు ఆరగ తీసు వుండవచ్చు.

రంగుల సర్వోపశం చెయ్యవలెనను *best of*
 తీర్చిది రావలెనను అతనిలోనిది మించినవారు
 లేరు. వారిలో సమానుల ప్రపంచంలోనే ఏ ఇద్దరో
 ముగ్గురో వుంటారు ఎటువంటి *effort* నువూ రంగు
 లలో అతి గులుగ్గా లేరలను. వాళ్ళు భూర్తి
 అయ్యింది.

నేను ఏదైనా బొమ్మ ప్రారంభిస్తే అది అనుభవమున్న రాచరి నమ్మనలనుంచి వెళ్ళుకొన్నాను.

అయితే పాశ్చాత్యుల రంగులలో ప్రకృతిని ఎట్లు చూడేది నువ్వేమిట అట్లు చూచింది తెలుగుకు ఇట్లున్నాడు. "చాలామందికితం నేను ఒక పారి ఇక్కడి బంతుప్రదర్శనశాల (Zoo) వెళ్ళాను అక్కడ గడ్డిమీసలు ఒక కింకరిని చూస్తూ చాలా నేమి నిలబడ్డాను. ఆ తరువాత ఎర్రగా రేఖలగల నైన నూరాల వ్రుణులలో బంధించబడి గడ్డిమీసలు కింకరిని చీల్చిచాలని నాకు యిది త్రుణింది ఆ రూపం నాకు సరిగా నిద్ర పట్టలేదు. కింకరిగడ్డి సలు నాలో ప్రతిస్పందనా ప్రకృతిని ఉదయించి బొమ్మ రంగులలో ప్రారంభించాను చివరకు ఆ బొమ్మ నా వెళ్ళిపోయిన బొమ్మలలో నువ్వేదీ పారవేళాను అది ఎప్పుడైనా సరిగా నేయాలనే కోరిక మాత్రం నిలిచిపోయింది" అన్నాడు.

తరువాత మహామహా ప్రహేళికలో నేను తెలంగాణ కిరీటం చదివి నాకు అది నమ్మ అదిగారు. నేనన్నాను "ఆరేఖం ఒక మహా కళాకరనిస్స పాశ్చాత్యకళాలో అంతటివాడు తిరిగి బద్ధించి నేనెదు" అని అతని గురించి చెప్పకూడ అయితే అనేకం "You must be like hungry wolves and tigers for Art Devour what ever you see అంటూ ప్రారంభించాడు.

ఎంతకీత్ర మహామహా ఎవ్వరూ ఏకటి ఒకటితో తెలియకు అయితే తమకు ప్రమాదం బాగునా వచ్చి అబద్ధం, నేనెంతయిందో తెలుపాకీ ఈ అబద్ధం చాలా మారం పోవారి కొరత" నన్నాడు.

ఆ గంభీరమైన ఉపదేశంనుంచి ఉప్పరిగిరి తేలి వారికి నమస్కరించి కంతు తీసికొన్నాను.

అతనింట్లోను చూడగానే వచ్చినప్పుడు అనాకు అతని ఇచ్చిన ఉద్దేశకరమైన బొమ్మ నాలో ప్రతిస్పందనా ప్రకృతిని ఉదయించి.

అవనిండులు గీచిన ఒక స్కెచ్.

శి థి లా శ్ర మ ము

★

శ్రీ దిగుమర్తి వీరరామస్వామి

అది మిథిలా భాగ్యము గౌరవమి శిథిలా శ్రమము-భార్యగాక తెరుగకయు రామదండని పౌత్ర యనుట వలమునందను గుంపగ శిథిల కలతల పాండ్లలోంచివది అప్పటి రామక విశ్వామిత్రుల పంపాడయి ఈ ఘటమునందలి నిడుడుము

రా పు వుఁ దు

ఈ శిథిలాశ్రమమున ననేక వసంసములేచి పూచియా
పైకపియించె బద్ధతొ-చివన్నము ల్లిద్రుమములో హిమోగమ
శ్రీశయనించియున్ మధువశీకృతముల్ బలె నామరించు-ది
వ్యాకల నవ్వ రియెడల నాగ్దమఖంబులు కొల్ల పెట్టిరో!

మధుగములైన యేరిచివసుందరు పాద పయోజ ముద్రలో
విభవము కోలుబోయిన పవిత్ర భరితికి రమ్మ రేఖలై
యభయమొనంగ శేటి కిసుమంతయుఁ గగ్గపు నిట్టివాని రా
క భరిత మోదముల్ జడిమిగాంచిన వేరమ భావమంతముల్.

ఇటునేడో యొక్క పేరుగాక తొలివాడే భగ్గుతల్లి గుణా
స్ఫుట నాదముల మూగనోయినదికా బోలున్-శిలావేదికల్
రటదంత! కరణములట్లు పథికప్రాతము నాందోళన
క్రంతితశ్వాసులఁ జేయఁ - బాద్యవీణ దేవో వర్ణమే యీ యెడన్!

ఎవఁడో భుగ్గుతునస్యి శ్రోధవశుఁడై యిచ్చోఁ దపఃస్వాపతే
య వివాళమునకోర్చి ధాతృవృణవా హ్లాదప్రదైకైక పా
స్తవతాఘవృథ వాక్రవత్ప్రీతన ద్రవ్యంగా వసున్ మెచ్చు బో
లు-వణంతున్ లతలిళ్లు తద్ధనికల్ పోపించు వాత్యాకృతిన్!

వి శ్వా మి త్రు డు

తగునోయీ రఘువంశ వర్ణన! యిధార్థం బూహలంకరముకొం
టి గత వృంధనముల్ భవ్వినించుకొను నీ తెంపంబు నిన్నంతయుం
బగటున్ గారణమృత్యుగా-శిథిల రమ్యంబైన యిచ్చోఁ బురా
ణగతార్థంబులు గౌతమీశ్రమమగా వనోష్ణమృతిన సొంపిలున్!

కా ర తి - ఖర పుష్పము

అరేడు జ్ఞాని - చూపదుల కాతని కర్మన మాతృకాంతిం
 తైతనరున్-దదీయమగు ఖ్యాతికి మూత్రము భర్మచారయే
 హేతువు-రూపరేఖగల యింతని దానిని గాంచు కోర్కెగా
 మామందు డెవ్వఁడోయొకఁ డహర్నిశ మొందెడు నాతిభేయమున్

అది దుర్మేళ-గృహకమాత్మవము లంచాహారేంద్రా దేవం
 జఁదతప్రభరక కర్మప్రియునిగాఁ జోక్కించఁగా నెంచు న
 త్రిదివేంద్రుండును లెస్సవాఁడగుట మూరింబోయెఁ దక్కంగను
 ప్రకకాలక్షిత-కొమ్మలూడలుగనై వ్యాధించె నీ దుష్కళ

గాతముం దుచితయోగ బలిన్ దేహుండు బ్రహ్మవర్చస్వి భార్యా విధేయుఁ;
 కమరేంద్రుఁ డప్పురః ప్రమదోపథ్యక్షునిరన దేహుఁడయ్యు నీ రమణి కరఁడె
 ప్రియుఁడు-శరీరేచి పెండ్లాడి వీనిని హాయిగా నుగఁపడిపోయెనేల!
 అందుకాటుగ లేనియట్టి కామము మనోహరము నిర్వ్యవసంత సుమచిరమ్ము—
 కపుల కిది నాటినుండియు వివిధచిత్ర కల్పనాశక్తి ద మ్ముక్తి కపుల కనఁగ
 నేల-ఆ బ్రహ్మదేవునకే లకాంగి కలల కర్మాణి-వలపు లెక్కల పటాణి!

పిక్రయతిరాజతపము దుమాహృతైన యొక్క ఋషి కాంతరూప మీయుర్వియందె
 భ్రష్టతంగాంచ నాసురేశ్వరున కొడవ నేయికనులు పరాంగనావీక్షకొరకు!

ఆమెడ నల్లదేనరి కిలాక్కరి! ధూర్జ నిలిప భర్తయున్
 బాయక ధూపదీప కుసుమస్రగుపాత్రి భజించుదీని-భా
 ర్యాయుకుఁ డేసి గాతము గృహస్థత నిల్పుము రాజపుల! ను
 న్నాయతి కాపమోడన రహస్యము నిల్పి ద్వంద్వమి ధూళువన!

తారకమురొ భవత్పదతామరనపరాగములే జేల్కొలుపు క్రొత్తబ్రదుకువందు
 పరన హేతువులగు న్వర్గదతి భవాభ్యన్యగనుదామోడములే విస్మరించఁ బడుర!
 న్వర్గసీమలు దిగి పారిచాతచీధులందు వాసిండు మృదుసీమలందువులయు
 బాలువారెడు కలికి కవలధుక బాష్పములే మోనికాపము బావుఁగార!

అటు తూర్పుకాదు, అనుకున్నాడు రఘు
తెలుగు సిరికొర వెనుక, అతనిని పూచకం
చేశాడు. ప్రపంచంలో చాలామంది ప్రేమ వున్నా
రని రఘుని తెలుసు—అందికొనాడు, మరు-ప్రేమ,
కావడంతో దీని అడికొనాడు, దీనికొర చింతల

నుటానీ, పాపాళం, వానకల పెదజల్లులవ్వది రఘునీ ఎక్కడూ పాపల్లు ఇంక అందంగా కనిపించలేదు. అతని ముక్కులో, ఈనాడు, విచిత్రమైన భారణ దొడ్డుకున్నది పాపల్లు ఇవాళ ఎంచుకొని, అందంగా కనిపిస్తున్నది? అమరన్నాడు రఘు సొందర్లం అనేదేమిటి? సొందర్లన్నది రఘు అనేక రూపాల్లో—అవగా, క్రౌంచితో, మాకులలో, నుజాలలో, ఇంకా అనేక కన్నుల్లో—మాకు, అందయా చూచినట్లే ఆ విషయంనుంచి అతడెప్పుడూ దంక తీరంగా ఆలోచించలేదు ఇవాళ అతని ముక్కు పరిపరిచిగా పోతావున్నది సొందర్లంలో ఆకర్షణ క్రిందించుకుందా? సొందర్లంలో విలస విడుటి క్రవంచంలో, కన్నుల మంచి తెస్తలను కేవలం సొందర్లందావడే ఆధారపడి నిర్ణయించ కచ్చువా ఏమో ఏమో

పాపల్లు చెక్కినాలో ఎవరో? "రానునీదనాక పెదకురా" పానుకున్నాడు రఘునీ అప్రయత్నంగా నిమగ్నం కంకర్లం చూడకం కచ్చింది అతని కళ్ళు ఎదుట ఆమె పిగిరిన పాకుకున్నట్లయింది ఆమె సుప్రత్యయ, అనాయత్తత్యయ, వీధి, అతనిని ముగ్ధుని చేశాయి—పాట ఆగిపోయింది నిమగ్న అతనితేపు క్రిగంటమాది ఇంట్లోకి ఎన్నిపోతూవుంది ఆమె పిరుదులదాడ బడ నాట్యం చేసింది ఏదో గొప్ప కాంతి తన కళ్ళెదుటించి కదలి ఎన్నిపోతూన్నట్లయింది రఘు క్రుశ్చిపడతాడు చుట్టూ చూశాడు. భారమొక్కట, తెంచీలు, మనుష్యులు, ప్రపంచం రఘు గిరుక్కున తిరిగి ఇంటికి పోయాడు

రాత్రి, రఘు భోజనం చేస్తూ వుంటేగా, తల్లి అంది "ఇంటూరులో ఎవరో పిల్లని యిప్పుడు న్నారా నాయనా? పిల్లని చూపించడానికి రమ్మవతుని వాయునన్నావా?"

"వాణ్ణి కి వేరే రూపాయిలు కట్టించి యాయ గంలో లేదో కనుక్కుని పరి రమ్మంటే మంచిదేమో నన్నా" అన్నాడు రఘు

"ఆ ప్రాంతంమరే నాయనా? పిల్ల నవ్వులే అతర్లొక కట్టించాడు అదేనన్నా"

"కీర్తి నవ్వులే, తక్కువ కట్టించి కచ్చుకుంటావా అన్నా?"

"కట్టించాడు నీ గండునీ? ఆ విషయం పెద్దలు, పెద్దలు కలిసి ఆలోచించుకుంటారు"

"అమ్మ! నేను కట్టించి త్రవ్వకోవడమే చెప్పే సంఘ సంస్కారం కాదు వానికన్నగిరికంక కట్టించి త్రవ్వకోవడం ఎక్కడ ఇప్పుడు నిలవకం చేయడం మొదలుకొని అది కాదు, నేనింక రిక్తంలో నల్లి చేదుకో నంటూవుంటే, నన్నెందుకు నిర్బంధిస్తానో నా కళ్ళం కామందా వుండన్నా ఇంక నేనింక చేసుకోవాలని నాకు లేదు ఏదో, ఈ వైద్యగ ప్రయత్నం అయితేవరకు ఆగరానా?"

"వైద్యగం కోసం నల్లి ఆపడం ఏమిటా నాయనా"

రఘు కొంచెం పాలోచించి అన్నాడు

"అమ్మ! మీ యిష్టమయిన దేదో చేయండి అన్నట్లు, నేను నేను విశ్వాసం పెట్టా అనుకుంటున్నాను చక్కెరలో ఏదో కాని త్రవ్వాయట కొద్దికాలంకే చేస్తేస్తాను"

"నీరే నాయనా! ఈ పెద్దవిషయం ఏమీ లేకుండా వుండి"

రఘు మర్నాడు విశ్రాంతి పెట్టాడు ఒక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకున్నాడు నోటాలో భోజనం మొదలుపెట్టాడు

మొదటి గండునీలు రఘు వైద్యగ ప్రయత్నం చేయలేదు ఏమీ పోచనివాడిలా, పూర్వం నిద్రకు నిద్ర పోయాడు ఒక్క మాట నీచిలో రాత్రి 10 గంటలవరకు, అదేమి గురువాయువుల మధ్య నూచుని, తన భారినీ కాని నునించి ఆలోచించుకో నేనాడు భోజనం, నిద్ర, కంటే, ఈ ఆలోచనలే అతని కన్నుల ముగ్ధంగా కనిపిస్తున్న విషయం! తన కేవలం ఆలోచనలనూ, భావనలనా కాల్లాడు ఎక్కడగా వికారించే మనిషిని రఘునీ తెలుసు

ఒనాడు—సాయంత్రం 5.30 అయింది. రఘు నీచిలో చచ్చాల్సి చేస్తున్నాడు నీచి ఎండలో ప్రేయ, తురుషం, పిల్లలు, కచ్చులు సాయంత్రం నాయనా! విశ్రాంతి పెట్టాడు ఈ రిక్తానులే వుంటేగా అనిపిస్తున్న లేదేమో సంగతి వినిపిస్తున్నది, రఘునీ ఏమికోచక, కిసిమోలయైతే

వడిచేడు. మొదటి అంశం కావలెనని ప్రయత్నించినా
రఘు బిడ్డలు కోమలమై, పైకి వచ్చినా చేతులు
నాడు.

కొండమరాలో, అడవాళ్ళ గట్టువద్ద ఒక
15 ఏళ్ళ అమ్మాయి నిండువుంది ఆమెవల్లనే
ఏదెనిపిస్తూ పిల్లలంది వరాన చేతులన్న రఘు
అప్రయత్నంగా అనిపించుకు రఘు వరిస్తున్నాడు
అంతరార్థకలవాడు, నీరుతుంటున్న; ఆకలితోనే
అనుభవంతో ఇంతవరకు చూడలేన ప్రయత్నం
అంతే ప్రయత్నం అతని చేతులతో తిరిగిచూడడు

కాని, రఘు తనవారు తన ఎన్నడూ చేయని
పనిచేసాడు—నిలబడిపోయి, అడవాళ్ళ గట్టువద్ద
నడుచు ఆ అమ్మాయిని చూస్తున్నాడు! ఆమె నడు
తిరిగివుంది ఆమె పాడుగాడి అడవి కట్టిపెట్టుకు
ఆమె పిడుగులవలె పుట్టిగా తూకతూ, నాల్గిం
చేస్తున్నది ఆమె వల్లనే తిరిగింది రఘు ఆమె
మళ్ళాన్ని చూశాడు, ఒక్క నిమిషంపాటు ఆకలిగ్గ
పోయాడు—ఆమె ముక్కుమీద నిమిషంలే వున్నది!
ఆమె నిడుతూ? ఆమె ఎదలు? ఆమె నిడుతూ???
—రఘు తన ఎన్నడూ చేయని నింతవది చేస్తున్నా
నడచున్నాడు అట్లానిండు ఆమెతో—ఆమె
నిడుతూనే నుట్టుకు?—ఎందుకు చూస్తున్నాడో,
ఎందుకు చూడాలనిపించిందో, అలా ఒక ప్రయత్నం
చూపించి మంచి కాదో ఏమీ అతనికి అర్థం
కాలేదు కాని, అట్లానే చూస్తున్నాడే—నీసహ
హాలో మురిసిపోని నిలబడింది ఆమె బిడ్డలు
నీటి, పాలుతీసి నడిచింది, తన వల్లమెన్న
పిల్లలతోనే రఘు కదలలేదు అలానే చూస్తు
న్నాడు, ఆమె ముందుకువచ్చి నడుచు
నడిచుపోతున్నది ముందుకొకతూన్న నల్లకాయ
వలె ఆమె నడు మునుకునోలో కదిలింది
ఆమె లోదో!—యొంది మరీ కదిలించలేదు ఏదో
గొప్ప కేంసరి తన కళ్ళపడుటనించి చూస్తున్నాయి
నట్లయింది రఘు! ఒక్కమారుగా రఘు! తెలివి
వచ్చింది—ఇంతటిలా తిలకించే చేశాడు! ఛీ! ఛీ!
ఆమె నిమిషం అయితేకాని తిలకించుకొనా చూశాడు!
అలా చూడగా కనపరం ఏమిటి? ఆమెతన,
తిలకించే—అతనిన్నాడు రఘు అందమైన హాసో
యూడు, ప్రతీక్షించు! నిర్లభంగా వుంది, రఘు

మృతం, ఒక్కమారు, అలా నిలుచిపోయాడు.
కొంతసేమక, ఇట్లా, అట్లా, వరానచేసాడు
ఆ తర్వాత, తన చేతిలోని బిడ్డలును రెండు
ముక్కలుగా చివీచేసి, ఇంటికి వచ్చిపోయాడు

మర్నాడు భుజం, రఘు హాస్యం! రోజు
దాస్తే మొదటింబెంబెంటూగారి దిక్కువారే
“బాబీ! రేపు మళ్ళీ వచ్చిచూస్తాను!” అను
కున్నాడు ఒంటిగంటకుని ఎండాలో భారంతా
తిరిగి, భారంతే, తనగది చేరుకున్నాడు ఎండావచ్చి
చాగా కదిలించింది తలకొట్టి ప్రారంభించింది
చానితోక, మధ్యాహ్నం కింతకర నివాసంలో
చాగా బిడ్డను తిన్నాడు తక్కితగా, పాండ్లకా
ని! చివ్వువలె తిరిగింది రఘు రాత్రి హాటం
చిక్కలేదు, నిరసంగా పడుకున్నాడు. మర్నాటి
భుజంవలె! అర్థం చాగా చూపుకోయింది
మరణంపొంది కదిలలేదాయాడు రోజులా కానీ
అయితే కాకలేదు పాండ్లకాలం చివ్వువలె
పడుకున్నాడేనా, గదివారంవద్ద ఎవరో చివ్వు
టయింది—రఘు కళ్ళతోనే చూశాడు చూడరంలో
ఎవరో ముసలాడకు నిలుచున్నాడు

“ఏం నాయనా! నిన్నటినుంచి నువ్వు పడు
కున్నావే భుజం? అర్థంనా భుజం? పాండ్ల!
ఒక్కడినే చూస్తూ ఏమిటి? అన్నాడు

“అందరి కాలనా! కొండం అర్థం
వచ్చింది ‘తనటి! తనవారుందిరెండి’

“మీరు ఈ వల్లకూటాలో! మొన్ననే
దిగిపోయానా! అమ్మాయి—కొండం కానీ కాన
కానా? ఇంకా? చెప్పండి, నీమి కానీవంతుమి
మిమమమమమ పాండ్ల, చాలా నిరసంగా కది
చిక్కున్నావు! సరే—మీ పాపిటలం! నెచ్చరి
వస్తాను”

“అయ్యో! మో! క్షమించుకు కాలనా!”

“కానీ నీళ్ళు! క్షమించండి నాయనా!
పాండ్ల, చిక్కుచూడి, కడుపుకున్నావు!” రఘు
నీటి! అలాంటి చెప్పకముందే కాలనారు చిక్కి
పోయాడు రఘు చిక్కుచూడియాడు తన ఎండా
కింత అనపాయంతో వున్నాడు? ఇప్పుడు తనకు
చూచేదొక్కమరీ? తనకుగలగే! బ్రాహ్మి, చానికొక్క
దని రచ్చించింది తనకుగలగే! భుజంవలె తన

కన్నకడి పోతున్నాడు. కనక తాళి వారివడు
మిన్నాడు...

కాకరంకడ గానం పోతుంటేవయ్యా, మల్లె
పూవుల పరిమళమూ, ఒకటేమని వచ్చాయి. తేలిలో
పెండిగిన్నె పడుకోని ఎవరో అమ్మాయి వచ్చింది
రఘు ఒక్కరి ముందుంటాడు నిర్భయంగా అటువైపు
యాకాదు. తన అనాటి పాతంకలం నీలమహాల
వద్ద చూచిన అమ్మయ్యే! అటు ముమ్మారులూ నిమల
కరే పుంది అటు నిమలేనా? అటు నిమలే
అని గ్రహించడానికి అతనికొచ్చేసేపు వట్టలేదు
కాని, నిమల ఇక్కడికి ఎలా వచ్చింది ఇది కలా
నిజమే? అనే విషయాన్ని రఘు నిర్ణయించలేక
పోయాడు అటు పెండిగిన్నెను సుందంపక్కనే
వుంచి, గిడుక్కున తిరిగి, మహానేగంకో ఎల్లిపో
యింది బ్రహ్మంధమైన పెనుగానిలో ఎగిరిపోయే
ప్రస్తుతం అటు పెండిపోయింది మహాక్రొంగల
పున్న క్రామపాతకర అనుజన, మీదికి ఎగిరినది
అటు నిలిచియున్న మున్నుంది అటు గానాల
సంగీతాన్ని పాడేయ

—రఘుని అకరించుకొనివున్న అక్కర్లం
ఇంతా అతన్ని వదిలలేదు తన ఒక్కడి
వున్నాడు? ఎందుకు వున్నాడు? నిమల
అక్కడికేలా వచ్చింది? ఇది వ్వప్తమూ, యిధా
రహా? అటు నిమలేనా? అటు నిమలే అన్న
విషయంలో అతని తెలుసుకుంటే సంతోషమూ
లేదు తన కళ్ళుని కాన నమ్మగలకు కాదు!
అటు నిమలే అ కాదుకండ్ల, ఆ తేలిమాయ,
నీళ్ల దొంగిలలే కేంపులాన అను తెన్నులు
కాట్టంకడన్న అజన అటు నిమలే, అటు
నిమలే

పెండిగిన్నెలోని కాళీ ఆవిరులను వదులు
న్నది రఘు గిన్నె అందుకే, కాళీ కాగలాడు
“ఏమిటుండోయ!”

కాకరంకడ చిన్న పిల్లలంచువివుంది నీలమ
హాలకడ అకాడు తన చూసిన అమ్మయ్యే అని రఘు
గ్రహించాడు
“ఏమిటుయ్య!”

“కాళీలో కంకరార తేలుటం మా
అక్కయ్యే మరిచిపోయిందిటా నీ మరలీ.
పు.”

“కాకరంకడ. కాగలేవుంది. కాగలాడు”
పిల్ల వేళకా వచ్చింది.

వక్కగదిలోని “చిట్టో” అని కేక వినిన
చింది—అది నిమలకం

పిల్ల పెండిగిన్నె తీసుకుని, కుద్రన పారిపో
యింది

—రఘు పెండిగిన్నె తేలుట అలావనల
వరుగి న్నినాయి ఆ అలావనల అంకం లేదు
ఏమిటా అలాచిస్తున్నాడు ఏమి అలాచింది
లేదు, ఏవో భావాల అతని మెదడు అంద
కుంటా పారిపోతున్నది కామెటి అలాచిస్తు
న్నాడో తనకే తెలియదు బ్రహ్మంధమైన కలలాల
వరే, ఒక్కొక్క విషయమే అతని దృష్టిలో గోచ
రించి మాయమైపోతున్నది తన తేలికం, తన
పువ్వులం, తన పూలు, తేలికం(కులు, విభా
వట్టుల, రీతులు, నీలమాల, నిమల అన్న తెలివైన
పొన్నలకరే చొర్ర పోతువున్నది త నెన్నడూ
ఇంతలా అలాచిందలేదు, తన మెదడు ఎప్పుడూ
ఇంతలా అరిగిపోలేదు

గాడు, పెల్లి చూపులలో నిమల చూసినది
మిదలు తన మనస్సు పరిచయిదాల పోతున్నది
చాటిమంచి తన మనస్సులో అనేక జగద్ర మనస్సు
నీర్వాణాలను గురించి విన్నించుకుంటున్నాడు
పెల్లి అంటే ఏమిటి? హిందూ భగవద్గీత ప్రకారం
పెల్లి ఒక మహాపవిత్రమైన కార్యం కేవలం,
నేత్రం, పాపములతో, అగ్ని మిద్ర ప్రమాణాలతో,
పురావీతుల పరిశ్ర సంగ్రహాన్ని సాగించుకున్నది,
హిందూ వివాహాలకి ఒక దైవత్యం ఏర్పడినది
ప్రపంచంలో మలే వారి వివాహాలు ఇంత మహా రతం
గంకో జరగని తన విన్నాడు అయితే, ఈ
కట్నాల విధానం ఎవరు, ఎందుకు కనిపిస్తున్నది వాని
భావం ఏమిటి? ఇదిమిది, తన మరి కి వల్ల వరహ
పెల్లి కేవలంకాని నిర్ణయించుకున్నాడు, తనకి అవకాశ
రథ అలావనలన్న ఎందుకు? అనుకున్నాడు రఘు
తన ఎందు కలా మనస్సు పొందుకుంటున్నాడు? ఏ
నిమలని చూసేకొని, తన హృదయ కంఠమన్న ఒక్క
మాట మాటికట్టయి, తన మనస్సులో పుట్టిన కర
టావరే ఏవో భావాల తెలియకున్నది తన

మమ్ము అంత నీరసమైనదా? అయ్యో! ఆనాడు తమ ఆశ్చర్యచాతురి ఎందుకు వర్ణమవ్వకు!

మర్నాడు పువయ్యయ్య, వినుల గూగుతో వాణ్ణి తెచ్చింది రఘు గూగు అందుకున్నాడు. వినుల తల వంచుకుని నిలుచింది ఆమె పూసం చేసి, పరిశుభ్రంగా కడిగిన ముక్కలవలె పువ్వుది ఆమె బడలేదుగా లేదు జాత్రుడు తెరచాలవలె విరియిపోతునంది

రఘు తన భావాలను సరిచేతునని, మెల్లిగా ఆనాడు

“నీ రెండుకమ్మ, ఈ క్రమ అంత ను?”

వినుల తలవంచుకునే, మెల్లిగా, “పువ్వుదా!” అంది

“అ తాతగారు నీకే మపుతాదు?”

“అూ తాతగారికి అమ్మగారు”

“వినుల మిమ్మనే తీర్చాడు వచ్చినట్లుంది?”

“త్రా! చూ రామ్మది హస్తీటలులో చేర్చుదామి! వచ్చేడు”

“చిట్టి మీ రాకెల్లా?”

“త్రా! ఎక్కడికో వెళ్ళింది”

“హేదా! వాటినించి తాతగారు ఎంతో బారి పడ్డారు”

వినుల మాటవేళేడు

రఘు వాణ్ణిగడం పూర్తిచేసాడు “పుండ్రి! గాను కడిగి యిస్తాను”

“పు పువూ! అక్కడేదు ఇచ్చింది” అంది వినుల సిగ్గుతో

“సలేలే, తీసుకో! పువ్వునే మొకమాటామి! ఆనాడు లేకపోతే, నే నివ్వకు వినుగా లేది కనగలవా ఏమిటి?”

వినుల సభ్యులవచ్చింది సవిధింది జూదాదా, ఆమెవచ్చి సైకి వినించలేదు ఆమె బుగ్గలలో చిన్నకొద్దిని పడ్డాయి ఆమె కళ్ళు సవిధి నాయి

వినుల వెళ్ళిపోయాక, రఘు సిగ్గుతో, అవమానంతో, ప్రసంగిపోయాడు ఇంకెవరూ చూపిస్తున్నది లేకూ, ఈ అవమానితనా, తన కండ్రి కట్టుం చాలలేనని నిరూపించాడు!! తన ఏ మొహంతో నీరే కలవం అంగీకరిస్తున్నాడు! పాపం, ఆ తాతగారి కండ్రి కలవం తెలియదు!

మర్నాటికి రఘు లేచుకున్నాడు రెండో వాటికి పూర్తిగా లేచి తిరగనిగాను తన పువ్వుగ క్రమతన్నుం పావుకున్నవని కండ్రిగారికి పువ్వురం రావేడు

వినుల యవ్వను తిరుగుగా కనిపిస్తున్నది తాతగారి అప్పటా అప్పటా, రఘుతో మాటా మంతి ఆడుకున్నాడు తానీ, ఆయన పాదారణంగా హస్తీటలులో రామ్మగారివద్దనే పుంటాపుంటాదు ఇంట్లో తంటవని వినుల చూపుకుంటుంది అల్లరి పడు చచ్చిపోయి చిట్టి నిరవ్వపోయింది

రెండురోజులు గడిచాయి రాత్రి కి అయింది రఘు వదులుంటున్నాడు ఇంకెలా తాతగారుచచ్చి వ్యాసంవద్ద నింపుచి “అమ్మాయీ! అని పిలిచాడు “రంకి తాతగారూ” అని రఘు లేచాడు

“నాయనా! నువ్వు ఒక పనిచెయ్యాలి నా కోసం, క్రమ అవకాశంబాటంతో!”

“ఏమిటి చెప్పండి, క్రమమేదా ఉండదు”

“హస్తీటలులో మునిగి ఆవిడకి అసలేకును బరిగింది పొట్టుట, ఇవ్వకు కోరికెం చిత్రిగగా పుండది కలుగుచచ్చింది నేనుంటే గొప్పరి అయితే, ఇంకేకీ, చూ మువకరా ప్పివ్వకూ మొదటి ఆట నీనీరుకు సత్వేరు నీనీమా అయిపోగానే నేనుకచ్చి వాళ్ళని యింటికి తీసుకువస్తావని చెప్పిన బాక్కు వాకోడం మాస్తూపుంటారు సత్వేర్లు వాళ్ళిద్దరినీ ఇంటికి తీసుకావాలనా! వాళ్ళు నెరుగుదువు కదూ?”

“అట్లాగేలేంకీ తాతగారూ!”

“నాయనా! నీమేలు మరిచిపోయి అవ్వులు లక్ష్మీట్రా!ను మునా అంటూ తాతగారు రివ్వక సభ్యిపోయాడు

రఘు గదికి తాళంకేసి, నీనీరుపోయి పువ్వు వరాడు అప్పటికి మొదటిటలు అయిపోయింది జనం అందరూ నిశ్చలపోయారు వినుల, చిట్టి, తాత వచ్చింది నీమేలు నింపుచి నిరీక్షిస్తున్నాడు రఘు వారివద్దపల్లి, చిట్టితో ఆనాడు

“చిట్టి! మీ తాతగారు హస్తీటలు! నిశ్చయం మీ యిద్దరినీ ఇంటికి తీసుకు రమ్మని వాళ్ళో చెప్పకు. రామ్మ పోదాం”

విమల కలవరముతోని మెట్టిగా అంది

“బామ్మకి మరేం చిత్తావరణములేదురా?”

“మరిం భయపడవలసినదేం గానం చిత్తాగ్గానే వుందని తెలిసింది” అన్నాడు రఘు

రిత్యునిది కల్లటిగాలి వీచింది ఆకాశం నేలకు దృశ్యమైపోయింది గంతు అడుగులు నేలలో నేలలో, టపటపమని చిగురులు ప్రారంభించి, పెద్దపక్షంగా వడింది పక్కనే ప్రభుత్వ బట్టాబండి వీరించి, రఘు “వీర రిక్షాగా నేనికం బండిలో నూనొండి” అన్నాడు విమల, చిట్టి, బంకి ఎక్కేరు వద్దం ఇంకా చెప్పండి రఘు బంకి ముత్యాలే తినుస్తూ, పరిచితులన్నాడు.

“చిట్టి! ఆయన తినిపోతున్నాడు బండిలో మూత్రము చెప్పలే” అంది విమల

“మరిం భయపడవలసినదేం అన్నాయి! ఇంటికి ఇంక రెండు నిమిషాల్లో వెళ్ళేదాకా” అన్నాడు రఘు, ఇంకా తనున్నా ముందు విమల ముట్టిగా చెప్పవలసి వచ్చింది

“అయ్యోమ్మా! బండిలోకి వెళ్ళింది కదలే దామూన్నాడు తేగమారే, నే నివ్వకముందు మూత్రము”

విమల కంఠస్వరంలో అధివాసంతో మూడిక అడవి వుంది రఘు బంకి ఎక్కే, కొనరి మున్నాడు మున్నాడు ప్రవణం, బామ్మగారికి నిలబాగా వున్నట్లు తారగాని చెప్పేడు పొయ్యంరం రఘు తారగానితో కలిసి పోవటంకి బట్టి బామ్మగారిని చూసివచ్చాడు

గంతు కోసం గడిచేయి. ఓబాటి ప్రవణం రఘు చూపించి బక్కలోను సమయంలో చిట్టి వచ్చి, “ఏమండీ! తెలుగు ప్రకారం ఏకదా వుంటే ఇయ్యయా? నూ అక్క చదువుకుంటుంది” అంది

రఘు చిట్టి బంగళ గెండ్లా మెట్టిగా గిట్టి, “మధ్య చాలా అల్లరి వుందని మాత్రం గానం చెప్పేదు” అన్నాడు పత్నిమో

“ఓ! మధ్య అల్లరి వుందని” అంది చిట్టి

“చిట్టి! ఏమిటా బంక ముట్టా మత్తయ్యకి చెప్పింది కాబట్టా చిట్టికి” అని పక్క గదిలోంచి విమల కంఠం వినిపించింది.

రఘు తన సంచితాంచి, “భర్తృభక్తం” తీసి చిట్టి కిచ్చి, “ఇంకము” అన్నాడు. చిట్టి బంక ముట్టే బట్టి పోయింది, ప్రకారం తీసుకొని!

అనాడు పొయ్యంరం, రఘు గదికి తాళంతో, పొయ్యంరం వెళ్ళేదాకా వుండగా, చిట్టి వరదాలోకి వచ్చింది

“ఏమండీ! ఈ వరదాపొయ్యం నోటు మీరి చ్చిన ప్రకారం వుందని నూ అక్క చెప్పింది, మీరు ఇచ్చి ముట్టండి” అంది ఓ నోటు అందిస్తూ

“అలా మును! పొయ్యంరం నున్నాడు/ ఇప్పుడు ముట్టకం వచ్చింది ప్రకారం వుండదాని!” అన్నాడు రఘు

“నోటు ప్రకారం కావడం ఏమిట నుంచి వదిలించు—అంది అక్క గిట్టిగా వుంటే నేయ్య నిలవదని చెప్పే చిట్టి! అది విమలగంతుక వినిపించింది రఘు పక్కకి తిరిగిచూచాడు పక్క గదిలో కిటికీవద్ద కలవరముతోని విమల నిలచి వుంది

రఘు వీచిపో, ఇరుకమీద మునుని, రేడియో సంగీతం వింటున్నాడు కనుక ప్రవణించి కల్లరి గారి వీధున్నది రీతంతా మునువుతో కలల లాడుతూ వుంది “ఈ మహాసముద్రం ఎందుకు ఎప్పుడూ నోటి నీరుకూ వుంటుంది?” అనుకున్నాడు రఘు ఆకాశాన, మళ్ళీ “ఈ ప్రపంచ మంతా కేవలం అనందంకోసమే సృష్టించబడ్డదా?” అనుకున్నాడు! అట్లా అలాచింతమంటూనే, తల్లికి కదలా వీచిపో మునుని, ఆకాశానలేచి, చూపించి బక్కేడు

ఓబాడు రఘు పొయ్యంరం లావుగా నలభి ప్రభులు కొనుగోనవచ్చాడు చిట్టి ముట్టా ఎక్కకు వుండిగా, చిట్టి కనిపించింది

“ఏమండీ! ఏమిటా పొయ్యం?”

“ఏమిటా మధ్య ఇప్పుడూ?”

“ఏమిటా—గానం, చూడండి!”

“అంతంత ముందు”

“అలా! మిగిలంటే కలలంటే..”

“ఎక్కడూ తినిపొయ్యంరం—ఇదిగోచూడండి”

చూచి భూమియనమన, చిట్టి భువ్యం
పొట్టాన్ని లాగ్గిని ఇట్లాగే పరుగెడినది

అదే చీటి పరుగులుండగా, నిమిష చీటి
లోకి వచ్చింది. రక్తం అటున చూచాడు గాదాంధ
కారముయ్యను వనంబా, రోవరివీచోయన దీతి
కడగ్గలా తుంది నిమిష గాటికి అటుచేత పుచ్చుకు
పెట్టిగా కడులున్నది

అటు రోవరి ను వచ్చుకు రూపిపూలు ముదాచు
కొప్పది—రక్తం పూచుకుని ఒక్కనూరు గాదాంధగా
కొట్టుకుంది—నిమిష ఇట్లాగే వచ్చిపోయింది
అటు రోవరికి ఒక సులూచీపూవు చాలి, కిందకి
వచ్చింది రక్తం చీటిగా! వదిలారు పెట్టిగా, ఆ
చాలివ సులూచీ తీసాడు రోవరి గదిలోకి
వచ్చి, ఆ సులూచీపూవుని అనుచుచూచు

వదిలకుం నువ్వు వచ్చింది—చూచుకుంటూ,
అనుచుకుంటూ, ఏదో మునుపైన భారం
తీసుకుని పెరిగింది—తిరిగి విడుదలైన అను
రాగం తువయించిచూచా! రక్తం ఒక్కనూరు
పురికిపూకు అభారం ఎందుకు కనిపిస్తోందో
తెలియదు—కాని కనిపిస్తోంది! తనకేదో మధు
అవనించి ఎట్లయింది తన ఏదో మునుపైన
మునుపైన దివ్యకృతి, రోవరి తెలియకుండానే,
లాంగిపోతున్నట్లయింది ప్రతి సూర్యుడు, వాటి
అనురాగం, నీటి, నదులవలన, అన్నీ ఇటువంటి
ఒక్కొక్కటికేదో విడిచిపెట్టి, ఆ ఒక్కొక్కటికే
వలెనుచున్నట్లున్నట్లు కృతి! లాంగిపోతున్నది నీచింది
రక్తం! తనకుచూచి ఆ కృతి లాంగిపోతున్నట్లు
యింతుకున్నాడు—రక్తం గుండా వ్రేలుకు
చూచుకున్నట్లు వదిలారు

రక్తం ఇచ్చుకు విడుదల అనంతపు
పల్లూ చూపుతున్నట్లు చిట్టి వాదానగా రక్తం
గదిలోనే పుంపించి అట్లాగే చేస్తుంది అతిమిత్ర
కాదు, కలలు చూచియుంది వారిద్దరు ఒక్క
క్కనూరు అనుకుంటూనే ఒక్కొక్కనూరు తిట్టు
కుంటారు. రక్తం అటు ముగ్గులు గట్టిగా చిదిమి
వేచాడు. అటు ఏమిటా పల్లిలోకుంది మళ్ళీ పది
విడుదలలో కాదాగా, అట్లాగే రోవరి
వనంబి . . .

ఒకానురూపి లోను వేయలోని గాదాంధ
రక్తం ఒక్కనూరు గాదాంధ భూమియనమన రోవరి 12
అయింది ఇంటికవచ్చి పుకున్నట్లునది! ఒంటిగుంట
చాటింది మున్నూరు తువయించేది వ్రేలుచూస్తూ
9-10 అయింది గుండా ముఖం కడుక్కుంది, ఇట్లు
వేసుకుని రోవరుపుకుంటున్నాడు నిమిష ముగ్గులో
కాకిరెచ్చి చూచుకున్న తుందింది రక్తం అట్లాగే
పోయి, అట్లాడు

“ఎందుకన్నా నీకేతని—చూచి, చిట్టి పంప
లేకపోయావా?”

“అది అనుకుంది! పోయింది. తెలిగాదు
లేదు నిమిష అనంతంగా రోవరిని”

“లాగానేతుంది!” అది రక్తం తీసుకు
చూచా, “కాని, ఈ వేదంబిటికి తేలి పుట్టింది
కాదు తెలుసా?” అట్లాడు.

నిమిష క్రూరుకేది అటు చూపుచున్న తన
వంతుకు అట్లానే యింకా నిల్చుచున్నది
రక్తం మళ్ళీ అట్లాడు.

“తెలుసా తెలుసా?”

నిమిష రోవరికింది చూపుచున్నది

“కాదు మిత్రుల పుచ్చుచూపుతో చూపుకు
వచ్చావు ఆ తర్వాత నింకా నీకు తెలుసుకు”

రక్తం రోవరి గదికియింతుంది నిమిష పుచ్చుకుంది

“నిమిష! ఒక్క నిమిషం అట్లా అట్లాడు
రక్తం అటుకు వేయతో! పంపించి ఇది మునుపటి
నిమిష వ్యాధివలనకేదో వచ్చింది అటు ముఖంలో
ఏదో అనంత కన్నులన్నది

రక్తం ఇంతకునూరు నిమిషం వదిలినగా చూచి
లేదు ఇచ్చుకు రోవరికి అటుతేలి ముడిగా
చూచాడు. అటు ఒక వంతు చూపుతో లోకంలోని
అనుచుకున్నట్లు అటు ముఖంలోనే తున్న
నుంది! చివరగాది ఇంతిచ్చుకు అతిమిత్ర అటు
వింతుంది

“నిమిష!”

నిమిష కొద్దిగా కెరె తీచుకుంది

“నిమిష! నిన్ను తేలి వ్రేలుచూపుకు!”

నిమిష ఒక్కొక్కటి తెలుసుకుంది. ఆ తర్వాత
దివ్యకృతి యిట్లా! చూచిపోయింది ఎక్కడు వచ్చిందో

ఎలా పెళ్ళిపోతే రఘు కనుగొనలేడు అను అడవిలోను అతడు తూచలేదు కాని, అటు పెళ్ళిపోయాక, రఘు తమ చేసిన పనిని తెలుసుకున్నాడు అనాదిగా చాచుట అట్లానే జూచుని తనను తాను నిందించుకున్నాడు

రెండుకోలాలు గడిచాయి ఈ రెండుకోలాలు విమల కన్నించలేదు రఘు తనకున్న పంక్షిలోతో కృంగిపోతున్నది తన ఎటువంటి పనిచేశాడు! ఒక రోడికంటే ఎక్కువ అవకాశం గా తన ప్రత్యేకంగా పనులున్నాడ అనిపించుకోలేదు తనకు అనాదిని ఎందుకనిపించింది?

ఒకాడు తాతగారు రఘునికి వచ్చారు

“అబ్బాయీ! నీ పాంటెన్ షెన్ ఒక్కయిదు యియ్యి నాడగా! చిన్న పక్షియారాలో అన్నాని చాచుట జూచుటూ

రఘు చెప్పింది

“మనం లేదు నాయనా! మా మనవరాలు విమల పెళ్ళి పెళ్ళియ్యాయించి పాప పాప రాకాను వాడో జబాబురాచి పక్షి మన పూచీ తీరిపోతుందికా!” అన్నాడు తాతగారు ఎవరూ రాస్తూ

“ఎంతోమంది అన్నాడు రఘు

తాతగారు లేచి పిల్లపోయా, రఘువేపు ఒకరు చూసి ఆనంది పాడుతా! అంత నీరసంగా కనిపిస్తూవుంటా?” అన్నాడు

“అబ్బే! ఏం లేదు! రాత్రి నిద్రలేచా”

“ఏమో నాయనా! వారం రోజుల్లో మేము పెళ్ళిపోతాం అంతో యింకా అలాగే”

తాతగారు పిల్లపోయారు రఘు ఒక్కయిదు చాచుట జూచుట “ఓ!” అని విట్టాడు విడిచాడు

అనాడు పాయలకొండ, పెన్నా నది కట్టర రఘు ముఖం కుప్పంటూ వుండగా, విమల నిందితో సూరికి వచ్చింది రఘు ముక్కులో ఏక ఆలోచన ముద్రపడి

“విమలా!”

“ఏమిటి? చెప్పండి” అంది విమల మెల్లగా

“విమలా! నన్ను చూచు”

“మారేం తప్పలేదులేదు”

“చేరాను! ఆనాడు నా ప్రత్యేక విమల వాడని లేదు నా ప్రత్యేకం”

విమల ఒక్క విమలం ప్రాణిని మెల్లగా అంది “ఏమి ప్రత్యేకం వచ్చిందా కానీ వుంది ఆ విమలంలో నా ప్రత్యేకం నా లేదు విమలమన్న లోని విమలం మార లేదువచ్చారు అందులో తప్పేది లేదు”

“విమలా! నీతో ప్రేమ అనుకున్నాను నీ యిష్టమేలే జబాబియ్యి! జబా బియ్యిపోయినా నీ నేమో అనుకోకు ఎందుకంటే, నీకు పెళ్ళి విచ్చేయించింది తెలిసింది”

“ఒకా! ఏమిటి ప్రేమ?”

“మళ్ళీ నన్ను చూచుచా విమలా!”

“నాకు తెలియదు నా నేమి తెలియదు నాకు ప్రేమ అంటే పరిచయ అర్థం తెలియ లేదు! కాని, ప్రేమనీ పాపానగా, ఇటువంటి విమలలో, ఒక రోజు వచ్చి వచ్చింది వుంటుంది ఏమంటే—మిమ్మల్ని ఆ నాకు పెళ్ళిచూపుతూ జూచినప్పుడు నువ్వు విమలం నిశ్చయించుకో వాపుండుననిపించింది కాని, అది మరలేదు అందుకల్లా నేను కొంచెం విచారించిన మాటని అతర్వాత, ఇక్కడికి వచ్చాక మనిషికి పరిచయమైంది ఇది కా ఒక సర్వస్వం వుంది నాలో ఎటువంటి భావ ముందో నాకు తెలియదు తెలిసినా, అది చెప్పలే నేమో! నా మనస్సుకే పరిపక్వమిది రాతన నిద్ర, రుచింకులూ, లాంగిపోయే ప్రేమ నేను నాలో అనేక కోరికలు వుండవచ్చు ప్రదిండులో ఎందుకీ కోరికలు లేవు! అన్నీ తీసుకున్నాం ఇక్కడికి వచ్చాక, మిమల నాకు వారి, అభిమానం, కలిగాయ అది ప్రేమ కాదు నాకు తెలియదు ఇది ఒక అనుభవం నింకుట! ఒక కల మీతో నీ విమలం తెప్పలమన్నాను మిమల రెండుకోలాలు ఏదో మనోలేవతో కృంగింది వాడుకున్నట్లుంది—మిమలా!”

“విమలా! కాని, నీకు తెలిసిందా?”

“మిమలా! తెప్పింది! కాని! కరణం!”

“కరణం నీకు తెప్పిందా?”

వినుట చిత్తవత్సవస్య అంతి సేవరే! ఇక
 నైవా మనస్సు పాదుచేసకొనుచు భుజించి
 నాన పెట్టి నిర్మితమైంది విమలదా నేదో
 కపో అవకతప్పదు నిధివన మనిస్తరం ఇక్కడ
 ఇలా కలుగుకొన్నాను మిలోని వీరో ఒక గొప్ప
 వికారశృంగారవత్సవం, సవ్యరసం, సమృద్ధి అకర్షి
 చేయించుతో! మరొకటి ఏకకాళి బహుళా
 మనిస్తరం ఒకరికొకరం భావకం భుజించు
 భుజించు ఇది ప్రపంచవత్సవం ఈ మన కలయిక
 మధ్యలో పెట్టావచ్చుతో, అలాగే మధ్యలోనే
 పోతుంది " నివల అని, ఒక నిట్టూర్పు విడిచింది
 రఘు మాట్లాడలేదు కొద్ది సేపటికరణం, ఇట్టయే
 మోసం గా భుజించు అ కలయిక లెక్క పెట్టావోనూ
 భుజంగా, వినుట అంది

"మేము వాగ్దానాల్లోగానే మాత్రం లి
 పోతాం నిర్మితమంది మిలో ఒకమాట నాన్నా
 నంది "

"విడిచి కే"

"ఈ విడుదల మిది మోమనస్సు పాదుచేసు
 కొనుచు భుజించి నుటయ్యింది!"

"అట్లాగే" అన్నాడు రఘు.

వినుట చిత్తవత్సవస్య సజీవి లిపోవన్నది
 అటు పాడుగాటికప అన్య నిలింబులుమీద వాట్లం

చేస్తువుంచేసం, రఘు అట్లాగే నిలుచు చూడు
 న్నాడు నినుట ఎంత అందంగావుంది!

రఘు గదిలో పవనవిర్భిలో నూలికదాడు
 అతని కళ్ళనుంచి వీరో భావశక్తికి కలుగుచుట్ట
 యింది ప్రపంచవత్సవ అతని కళ్ళకట్టిపట్టింది

మర్నాటిభుజయం రఘు! కండ్రికదామంది
 తుత్తరం జన్మించి ఎకగా పెట్టి సంబంధంబాగు
 సచ్చారవి, బాగు కే కలుగుచున్నారవి, అంటా
 వచ్చి పిల్లలు పోతుకొనునీ అయినరాకాదు

రఘు పాడున సగ్గునన్నాడు వినుటతో
 పెట్టి, రఘు బంధిపెట్టుకొను భుజంగా, అటు లి
 చీటిలోకట్టి నిండుంది బండి పెట్టిగా వకు
 ర్నన్నది రఘు తన భావిలేకలెనుంచి అలాగిండు
 కంటున్నాడు మర్నా తనకే పెట్టిసంబంధం
 వచ్చింది అ పిల్లకి తమ వత్సవతాత. తన తి
 దంప్రాలు సంతోషిస్తూ ఇంకా ఇంకా
 వీరో అలాచనల వత్సవవి

బం? పెట్టిగా వకున్నన్నది చిత్తవత్స
 గాలివచ్చి రఘు క్రొంగులను పెట్టింది చీటిలో
 ఇంకా వినుటనుంచి తనకే పోతున్నది బండి
 నుకుతు తినుటకున్నది మారంగా, చీటిలో వినుట
 నిండుంది ఇంకా పోతున్నది కాదు ముట్టులు
 కచ్చున అలాగే అ కంటికి కనవని చిన్న
 పక్షిక్రల అవునంది అదృశ్యమైంది వినుట!

త్యాగరాజ!

★

శ్రీ దండివలి వేంకటమహాప్రభు

శ్రీసీతా వదనారవింద విలవత్ శృంగార మందస్మిత
వ్యాసంగముల తృప్తిజెందు మజన ప్రాప్త్యందు శ్రీరాముడే
నీ నంగీత కళానుపాత్తునకు మున్నే కారణంబయ్యె-రా
దీ సామర్థ్యము త్యాగరాజ! ఒరులం దేహాత్ర మూహింపగన్

నాదబ్రహ్మకళల్ త్వదావ్యయున విన్నాడించె, నీలో రన
ప్రాదుర్భావము క్రొత్తపోకడల నాస్వాసింది లోలైక తే
జోదావ్యంబున తెల్లనున్నది ఉచస్సుల్ నిండువందాక నీ
కారివ్యక్త్యము ప్రాప్తమయ్యెడిని త్యాగయా! వమోవాకముల్.

తెలల్లేని తెలుగువాక్కులకు నూత్న త్వము తీయదనము దిద్దితిర్చినావు,
ప్రాణుల నెల్లను రక్తి నాకర్పించు గానకళకు ముద్దు గరవినావు,
దాహిణాకుల రవవత్సరతకు మున్ను కొరవడ్డ యశము చేకూర్చినావు,
తమిళాంధ్ర జాతులు తారసిల్లిగ మైత్రి ఎంచి నేకుపును నిర్మించినావు,
నీదు తంబుర శ్రుతులలో బాదుకొనియె
మాధవము సర్వజన మనోమంజులముగ్ధ,-
అట్టి భును, నిన్ను వ్యరియింప నాంధ్రజాతి
వార్షికోత్సవము లొనర్చి వరలుగాత!

—

క వి - మా న వు డు

శ్రీ చిరుమామిళ్ళ శివరామకృష్ణప్రసాద

మానవులందరు కవులు గావేరను, కాని కవులందరు మానవులై! ప్రయత్నించి కవియగుట దుర్లభము, అప్రయత్నముగ కవియగుట సులభము! కవిత్వము, చిత్రలేఖనము, సంగీతము లలితకళల కనుసలోనివివిధ ప్రాజ్ఞలు నిర్వయించి యున్నాడు పీనియం దిద్దిచి, త్విట్టకతోనే కలుగ వలయును—కలిగిన యిద్దిచిని, సంస్కరించుకొని, ఎక్కుడు ప్రజ్ఞను సంపదించుకొని, వచ్చె గాంచుట సుజనుల యీగము. ఈ లలితకళలయందు దగ్గించి కలుగుటకు, పూర్వపుణ్య ముంజవలయును అందు లకే, ఇది, ఆప్రయత్నముగ లభియించు ననుటలోని యర్థము

మానము, కరుణ, విరామింబర జీవనము, ఎల్ల సంధికి, మానోయువక మానవునకుండు లక్షణములు భవము, కౌముదు, అనిశునము, మానవునియందు పగు తిక్కును బురిగొల్పుచున్నది అందులకే మానవ ఇతి త్రిమనంగు విపరీతిభుటములు, కౌనునించుచున్నవి అనవహార్యము, గేహోమయము, అమాల్భము, అనంద వాదకము, ఆట, సర్వీయును, భర్తృయును, మానవుని మనసునకు ముఱపురాకుంజ చేయుటకు, ఎన్నియొ విధముల కవి ప్రయత్నించిరాడు, ప్రయత్నించుచున్నాడు, కాని కౌముదు గడచినకొలది, ఈ యంత్రయమున కవి యొంబ సంధికేము మానవావళికి మఱపునకు వచ్చుచున్నది, కవి మానవునకు దూరమై పోవుచున్నాడే

సర్వము, సహనము, మేదిలల సూములు, తృప్త మానవశూనియనునందున్నవిందును సంభృతి లేని మానవునియందు దివి గోవిందులుయొ కలముగాని, సంఖ్యయందట్టి మానవు లలి సృష్టముగ నున్నాడు కడుపునింపి హాసరము, క్షుభిత వస్త్రము కలిగిపనే గానిమానవుని పృథ్వియనవిబంధముగ, నేహసంఖ్యగ ముగ, కాంతి, కుభుము, కలుగవు కాంతి, కుభుముగల

మానవున కసత్వము, అనిశునము దూరయలనని **కావున**, కవుల రచనములు శేవల మానోగానము గానంబు, మానవుల కన్నునిధారములను కన్నకల్పము ననిగా నెండ్లి, పూర్వ పాలములను త్రొక్కుక, నిత్యము, సత్వయంతియై యున్నతో, కవి, మానవున కీయంత్రయమున భవించు దూరము గావేరను అకటిపాటతో మానవసంఘమును మరులగొల్పుగల **కాల** మిది, బుద్ధిశ్రావుల పౌరభయలను, అగడు వర్షల కుగం భూమయలను, భరణించు కవిత్వ రచనమున కిది యదమకాదు తృప్తి, కాంతి, సహనము, సంఘమున నుకొనినతనవార మానవుని పృథ్వియ మానోగానము వారించును అంతిమక, కవుల యుద్ధరత్నము నమనరించి, గావ యెవరింపవల పియున్నది ప్రాతికళలనే ప్రస్తురింపజేయుచు, ఇంకను, 'మనలే ప్రయోమాకి తెచ్చి యున్న కవుల విజృంభ'ను, 'జుడెల మంచమును,' సృష్టించుచు, అభిలషించుచు, కవి కాలము బుచ్చినతో, మానవ సంఘమునకు దూరముటయేగాక, విస్తృత వారానిలో తన రచనములతోపాటు, కామను కలసిపో నుడి వచ్చును ఇది యంత్రయముని, సత్వ వయో కావములు యాపునానిహియినవని, పురించి ప్రయోమన ముంజెను కామను సంఘమునకు 'మేళ' వింది, పతకోన్మృత్యులైన హరి నుద్ధరించి, తన రచనములు కావ్యకళులై, తన పలుకులు కొంఠ బంగారమై, సంఘమున కన్నితేరేల యంచును సూర్యునిగా మంచున ప్రసరించుట పాడి, కవియందున్న మానవాతీతమైన ప్రతిభాత్వకృత్యాది లక్షణములను సంఘాన్వయమునకే కవి వినియోగించుట యుచితము

అలోచనమునందు, అత్యయనందు, ప్రకృతి పరిశీలనమునందు, విషయ విమర్శనమునందు, మానవునకు, కవియైన మానవునకు కారకమును, కరకల-

మనోహరత మనకు గానవచ్చుచున్నది. పాదారణ
మన కవిత్వ కలవాడియందు, కొన్ని పదిత్రాక
యనులకు మనము కవిగనగగలమున్నాము. కాం
మన కవిమూలముగ వా యాశయములు మారుచుండు
టకు మనము కవుల రచనములయందు దివ్య దివ్యము
ని దీపక గలమున్నాము. ఏ మాన్యు కల్పితము, అక
యములు లోక కళ్యాణాచ్యుతములై, సర్వజనాభరణీ
యములై యున్నది అట్లుగానిది, కవి కలమునుండి
నిలువడివు ఎచ్చుచేసి కలవడినను, అది, కాం మన
సంతోషిలో కలసిపోవును ఒక కవులకు తెలిసెందు
కవులు, ప్రకృతినున్న మానవులన్న కవియల మన
వునకు కొన్ని ప్రాకృత లోనవలం కలుగుట సహ
జము అయినావన లభించునై, ఒక మానవ
దిత్వమును కృతజ్ఞతపడునకు కల్గించును
కృషియనుకా దిత్వము, ఒక్క కవియలవాడి
కాదు, అయినావనము వివిధ ప్రతివాదిని కలి
గినకేగాని, కవి సంఘమున మనయుకముల మానిన
కావేరకు:

పుష్ప విలయస్మృతము గాంచి, అదివర
మొక, అనల్పమైన, అనందము నమధించుచు, వివ
రింప నున్నదైన భావతేజ, తనలో కాదు అత్యు
కాదు, రీతివిధులయలను గవలచు, అన్నచుల
యందు రాత్రి కాలేపు ముంబెలై పరిసరియుండు
విరక్షరూపులను, — కుష్మిగ భుజయించి, రహుల
పానల వసులయను, మేపై పైయిండు పట్టు
పొన్నులై పవనగించి, మేల్కొనియున్నంత
కాలము, నమలం కాశినియున్న కట్టి తెల్లనే
స్వర్గించును, కలంకల మనిసించు చలన కన్నెలను
బలాత్తును, పడునానకలతో పకపక లాడు
యన్న బానికలక కల దిట్టయిన జానుక, కొం
దిలో పొములునలతో విధులయిండు మునుం
నకలరాంధ్రులను, మనము జూచుచున్నాడు —
కావున కవికి భావము ప్రధానము అయిల కా మనక
భావముకు పంచిపెట్టుటకు భావ, అక్షరము, కావ
లని వచ్చుచున్నది కవులం దిరక్షరాలైన కావ
గ్నరతయ, అక్షర మెరుంగనివారియం దెందరు
కల్పలు లేని! అక్షర మెరిసి, గ్రంథకరయ
ముతో, కృషియనునం దున్నదిచిన భావము,
సంస్కరింపబడి, మలమందనమును, భావభాగ్య

మును, అలవరకుకొని, పెన్నర కవనముగా కలిసి
మెలుగొందును అక్షర మోషమును పొందని, కొం
భావని పొన్నరమును పొందనగియున్న, రచనక
యలలు గేయములను, మన మెన్నిటితో నిను
చున్నాము

“నీవు పోయే దారిలోనల

ఉన్నది యొక చిహ్నము,

నదయొ కన్నము, వానికను

పచ్చలో నాయొక

నీవు పోయే దారిలోనల !

కృష్ణ - కేయమునకు కర్త వెనకటి అక్షరము
మెరుంగని రహస్య! కృషియలకు కృషియల కవి
మనమునల! ఇందు, అనియన్నతో లేక, సరిగి
నను సరిపనునో లేక, యెవరికి కావయము? ఒక
మనమునల భావము లందు కృషియలనున్నది,
మనమున కొకవింక “నక్కలింగి” ప్రాకల అనుభవ
ములొకటి కల్పించి

భావము పొందుటకు కర్త కరుణకును భావ
కాలయమును ఆ భావము మార ప్రదేశమునందున్న
వారి కేవలకరుణకు కర్తయు కావయము కావున
ఎవరికి వాటి యానందము నమధించుటకు, అక్షర
యతోగాని, భావతోగాని, పనిలేదు కవులంద
రృపముకలన, కల్ప - పాణునకులన, భావ మున్న
మును అక్షరము మెరిసివానితో, భావ మెరిసి
వానితో, భావ మున్నమును నమల పత్తియారము
భావ మెరుగని పనికాలయించును, అక్షర మెరుగ
ని అనవచ్చునందు, భావ మున్నమునునందు,
ఉన్నమునై భావమును, కనులతోను, పాస్త నికా
సముతో, పా - మెరుగించును, దుగించును,
“లవరించుటకు మనము చూచుచున్నాము అయి
కృషియనునకు పాస్తకావము, లేక కన్నులకు గట్టి
పట్టు భావమును నెలవరించుటకు, సర్వమున కల్ప
యలను, భావమునది సంతరించుకొని, కల్పకాల్ప
యించు వారి నమర్చి, ప్రశంసల సంపదాకే కవి,
అనగా, తన యానందమును లోకమునకు పంచిపెట్టి,
తనతోపాటు, లోకము నొకరిక కాల మనందవనం
దుయ్యల బానించుట కవికి ధర్మము

భావములేదు మానవు యొక్కా కా కవులంద
రృపమునకు ప్రతి మానవునకు భావ మున్నమును

యందేగా, ప్రతి మానవుడు కవుల వరుసలో తేర వలసిన వాడేకద! అటులైన కవులందరు మానవుల, మానవులందరు కవులుగారనట సత్యమవుతేనే దివ్యము కాగలదా!—భావము, లేదా, సీమా లేని మానవుడు పాదారణముగ గావరాదు, కాని వాని భావము లెంత వచక లలితములో, ఎంతవచక లోక కల్పనాశ్చర్యములో, సర్వజనాదరణములో, కాళితానంద సందానాశములో విష్ణుయందలి కృప పూర్వమునందు, కవిత్వాభివ్యుత్పత్తి ప్రకటించిన తేదీయన, అతిదీక్షించు ప్రవర్తితములైన ప్రతిభాత్మకర్తృత్వము, పుట్టింది, యొక వానవుని, శ్రమి యెటులు పుట్టును, భావమున దాక విశిష్టత, భావమున దాక విశిష్టతయు, ప్రాధ్వానము గల్గిందన వలయును. ఇది యందరకు పాదమున దివ్యములం కాత్ర, అందులకే మానవులందరు కవులు గా తేరవలసి లాని భావము

కలువరింపజేసిన భావ మభ్యుదయమైయున్నతో, ఆ భావమేతరులందు బొందినతో యొక పక్షరాశ్యము గావచ్చును, కవుల వరుసలోనివాడ! సంపీకుడైన కవిభావములు కాళితములై యొప్పను, సంపీకుడుగాక, భావయుతుడైనవాని కలిత, యొకరిత సంపీకర మొగ్గిలై, పెరుల రహస్యములపై బ్రతికి, కుదిరి దివ్యుత వారాణిలో లీనమును యొత్తియదిన నిజావున కవుల, ఇలువుని యెత్తి యొక్కటియ, ఇలువును, పానానంద మిచ్చున కలితర!

కవి వాచనాతీతుడనట కొందరకు హాస్యాస్పద మగ దోపవచ్చును. కలిత యొకేకతో కలి రసములను పరికిరించుచో నొందని కేత్యుముఖ గ్రహించుట కదాకాను లభించును భవమనందు, వేదాంతమునందు, చక్కదివనమునందు, కర్మరహితరహితమునందు కాదు, కవి, మానవున కేతరుడు, బుద్ధియునునందు, ప్రకృతి పరిశీలనమునందు, విషయవిమర్శమునందు, అనర్థమునందు, అనిదీతానం తామభివనమునందు, కవి, మానవుని కన్న మిన్నమునక తిరుగు!

పూర్వకవి యనాధుక వనమని నిరూపించుటకు, అనుక్రమముగ వచ్చుచున్న కళలెన్నియో గలవు, కాటనంటి తెనుగుగా వుండే వచ్చుచున్న రాజుల కళావత్తులైన, వ్రాసి కావగా సమర్థుల

కుండిన కలికి, సమయమునకు కాటియను నొడవకు దున, సమయమునకు దున్న కాటియెవరైనా, కావము! కవుల నిజములను భరత బహుమతి అనికొనినది కాటి యెన్నిదినిగ తెల నుచునట! ఆకాటి యొకప్పుడు పర్యయము వ్రాసి కవి రాజునకు సమర్పించెనట!

మట్ట మధ్యాహ్నమునం దొక యోధానియందు ప్రహేళిక తెలియించుచున్న యొక కలికి యాకాశ్విక మగ వాడాయు కాగా—

‘శిరీగలవాదికి యెల్లము తిరులులు వదిలయని వేలు తగ పెండ్లాడనన, తిరిపెమున కిట్టాండ్లా! పరమేశ్వ! నింక విడుము, పూర్వకీ చాండ్! అని కేంకరునిగూర్చి ప్రార్థించ సాకావము మండి నిజధార వచ్చి పడినట

తన సత్కమన తగ్గించినవానిపై నిది, మురియక కవి, హేయము నీకీ, భావనలు వాధితవారయ రాజులందు, ని క్షయముగ శిక్షుల భువున

తెగ్గులుని చావును, వివేకవాదు మామణి! అని, అరవ స్థానమునందు ‘తీ’ను ప్రయోగించి, ‘చరింటను తావచ్చిన వానింటను మీ గగయు’ అను పలుకులలోని కేత్యుముఖ నిరూపించెనట

ఈ ప్రకళల సాధారణముగా గొని, మానవుని కన్న కలి యాతీతుడని నిర్ణయించు తాపానంద ముద్దుమన కాలేదు కేతలము, మానవసంఘమునందు, పూర్వకాలమున కవినినరించి గల తలంపుల నొకేతర మానించుట కలి యెచ్చుట పొందుబడుటలకవి

కవి యనినతో కేతలము భగవంతుడనట, పూర్వ యొగమున మానవులు నిర్మియున్నట్లు, ప్రకళలు మానించుచున్నది కావము నిడిచిన కాలం, సంఘమునం దొక గౌరవంపదిగిన కర్మకా, కవిని, మానవులు గుర్తించియున్నారు. పాదుష్యులెగాదు రాజానలు సమీకము, కవి యొనరిన సంక్షేమమున తెలి యొనరి, తమ యభిప్రాయములకు మామొకరి యొక్కట మనవి, చరిత్ర వివరముజేయుచున్నది.

‘రామరామ’ గంప రావణమున వచ్చి
అరణ్యలోని గోరామరామ,
సమస్త బలరామ శారదామణి కంట
తెలుపుల కంట దీక్షాంతురామ,

తెరచి నిలువ వచ్చి బోయి తెరచి గామ
కన్నుల కంట బోయి బోయి గామ

తెలుపుల పద్యముల మూలమున, కవులు
చరిత్రముల గమనమున బోయియున్నట్లు తెలిసి
కొనగలమున్నయు మానాభిమానములకు మానవ
యొసంగి, జనుల భగవంతుని సమర్థమున ఆ దిన
ములలో, కన్నుల రాజ్యమున కలగినానీ దండెత్తి
వచ్చిన గజవతి, కాటియామనై వ్రాసిన
చివ్వి, తన కవిత్వ వంశమున నై పద్యమును
చతుర్థాది సిగ్గుపడి తిరిగి వచ్చి పోయె
నట! ఇట్టి విషయములను చరిత్రమునకి మరగింపిం
చిది చూసి, చాటి సంఘము కవి కొనగిన యెవర
గౌరవమును నిరూపించవచ్చును

సంఘమునందు కవి గౌరవ మెసంగుటకుచే,
కవి మానాభిమానముల నిరీకాదు కవికి గాదు వాల్ల
యొకలన్న ప్రతివానిని సంఘము గౌరవించును
లలనచ్చితిమను చుట్టలమున ప్రజ్వలించు తారల
కీనాక సంఘము బోవలెనేయునున్నది! సమస్త
కౌశల్యమును గాని, పద్యమును గాని మోపికోటి పతి
యించి, కల్పగోపము నాచించి, కల్పవ్రజాగమ
నందలి పరిపాలితమును సుప్రసిద్ధి, మానాభిమాన
ద్వైతమునను, కవియొక్క దృక్పథమునను గల
యంతర మరసి, అపండితుల భాగ్యమునను సంఘ
మీ నాడు నివ్వవలె యుండవలెను

సంఘ మెసంగ గౌరవములను గాక, అర్హ
కళలయందు ప్ర ప్రసించువలె విషయసంజ్ఞాపములను
గాక, చారిత్రిక విషయములను గాక, కవి, మాన
వుడై, మానవత్వము విషయము సుప్రసిద్ధులకు
కావని యిట్లై వైకార్యమును, ప్రకటించు రచనములే
యాధారములు

కవిగారి వికాసోత్పల పంక్తిలు—సమస్తరిం
నగా! అని యొకటి శాక కవి యొక రేఖకావలి

మాత్రుల పద్ధింపియున్నాడు ఇట్లు పాద
నకు కీ ఉత్పల పంక్తిలు, అందును
వికాసోత్పల పంక్తిలను, కవిగారి సమస్తరిం
చున్నట్లు ఇది ప్రకృతినిర్వచము కాదా? కవి విక
రంత లేని, వికాసించి కలుగ రంతలేని! వానిమంది
సమస్తరింపవలెన్నట్లు, పాదావస్థ మానవత కవిత
మరలలేదు ఇట్లు కావని యున్నది, యాధార
మన భావము కలుగల యాకారమునను, కన్నుల
యావృత్తిని, కొంత సమీపాదర్శ మున్నది నుండ
రములను కన్నులు వికాసించి కలుగలలేదు మన్న
తములు, ఒక యందనుల భావన, కవిగారిమంది విక
సించిన కలుగల సమస్తరింపవలెన్నట్లు, ఒక
యందనుల భావన కొన్నాడు మానాభిమాన! ఉత్పల
పంక్తిలు, వాని పాదావస్థ, పాదావస్థ, పాదావస్థ,
సంపద రీతి జనరాని, వివాద, వివాద, వివాద
సమస్తరింపవలెన్నట్లు, సమస్తరింపవలెన్నట్లు
పాదావస్థ, రక్షణ పాదావస్థయందు మన్నది అక్ష
రాసమస్తరింపవలెన్నట్లు, వివి యక్షరాసముల విష
యము కావలెను అందుకే, కవి మానవత్వము
విషయములను ప్రతి పాదావస్థయందు తెలిసికొని
సంతోషించును విట్టి పాదావస్థయందు కవి మన్న
యము ముగి కలగలరామరామ! కావలెను ఒక యిట్లు
యావత్తు భావన క్రీతల యక్షరాసరామ! వచ్చి
వచ్చేగాని, యిందలి పదము లక్షణములను తెలిసి
కావలెను

‘రామరామ’ పదవి పద్యలే అచిత్రావస్థ,
‘కవి మొదలయిన పదవియందు మన్నది’ అని
యొక కవి, ‘పాదావస్థయందు పద్ధింపవలెన్నట్లు’

సమస్తరింపవలెన్నట్లు అని యిట్లు,
తరంగముల కలగలరామరామ! మన్నది సమస్తరింప
యలరామరామ! కలగల కల్పగోపము గాంచి
కలుగలరచనలను పదిలేను కల్పముయందలి పద్ధిని,
భావకలుగలను, సుప్రసిద్ధులను ప్రవృత్తియందు
యక్షములు ఆ మందలి పదియందు ప్రవేశించి,
పరిపాలించిన చిలువయ్యలే భూతలకల కవిమంది
సమస్తరింపవలెన్నట్లు, సమస్తరింపవలెన్నట్లు, ఒక విషయ
కోరిక మరలప్రవేశముల కావలెను కవిమంది
భావ మిందు ప్రవృత్తియందు మన్నది సమస్తరింప
సమస్తరింపవలెన్నట్లు, ఆ మందలి తనా లావస్థయందు,

వధనమున కేతముగదా! సాధారణ పాపమునందును
దేవతలను ప్రాంతిత్వ భావమున లేక నిండు కవి,
అసాధారణ కవి కాదా?

‘ఎందరో కావ్యమంబుల సంపన్నులని
యన్నార, నిర్వాణ భావమును ప్రసన్నులని
యన్నార, అందరితోపాటు కావ్యము ఆ కవి
మందెరువను మానవరాయకవి, యేమియున్నాడు?

‘ఒక్కొక్క రాతిలో నివసితమున్నది శేటి
పాపమున గూ

భుక్తులైతెందరో నుడిచిపోయిన కా
గలలోని రక్తపుంజులను,

మరియు

‘మొగలయారా తెలియనివారైన బాష్ప

ధారలే పాపటి భుజిలందులినవి,
మధుర కావ్యమునూ పోలికల

అని యాచార్యగారు చెప్పినదియున్నాడు

మానవుని దృష్టియందు గన్పించినది, శిల్ప
సౌందర్యము, కవిదృష్టియందు గన్పించినది, శిల్ప
సౌందర్యమేకము. అంతకు మున్నేయు, ఈ కుందర
భవన నిర్మాణాకాయమున ప్రేమసౌందర్యము అభవము
వంటి తెక్కలవీరమును లభించి, అత్యుపాదాన
మును చిందు దిగిపోయింది, గాంచి, మన మానవ
దించుచున్నాము అధిక సౌందర్యకల్పన ప్రాగ్
కల్పన పరిధిని ముఖమున కాలము గడిచి, అకస్మాత్
మగ నామెను గోల్పోయి, పోయిన పదవిన మూర్తి
కర నిరాధారుడైన మలకామగి పూర్వయోగజీవమును
నుడించి, ఆ యోగజీవమునందు తామును, ఒక రగ
పూర్వము, కవి, రాధ సమర్పించుచున్నాడు
అందులకే, ‘అక్షిణిలోయన పాపలలోని రక్తపుం
జులన్నా’ శేటిని కావ్యమంబులకట్టచువనది లెచు
రాతిలో గామవించుచున్నామని, కవి, కంటినికట్ట
చున్నాడు శోభిలోని భవమును చెప్పించి, పు
రాణములనుండి పరివారల వాదనలించి, వందల
కాలని కల్పములవరకు చూచుచుండి కాంచెను
శోపనల సుందరభవమును భార్యసమీపము నిర్పిం
చిన మలకామగి ప్రథమ ప్రేమప్రభావమునకు కవి,
పూర్వభావమునందు చిగురున్నాడు కలకాశము
కంటి బాష్పములే కావ్యమంబులపోలికతో పాపటి
కుసరిగించిన కలుగురా? విహ్వలమునందు చెరి
యోగజీవ మామృత్యును కలిగించెనో? విడిచును
మన్నది కేవలము కావ్యసౌందర్యమునే గాక, ఒక

కట్టచువనదే కాదు, ఒక కావ్యమునందే కాదు,
ఒక మానవునియందే కాదు, వరకుపోయి దృష్టియం
దెలియను నివసితమును యెవ్వరదయియును ప్రేమ
సౌందర్యమును గూడ కవి, కావ్య రసాధ్యుని మామృత్యు
పలుకుతే, సామాన్య మానవునికన్న ముక్తుగా నుండి
మానాత్మిక పలుకుచున్నాడు

ఎచ్చట ప్రేమ యావ్యమనా, ఎచ్చట శక్తి
మనంజెరిగినా, ఎచ్చట నీటి నిల్వలనా, అచ్చట తన
కావ్య రసమైనా, కవి, కవియను తిలకించి, మృద
యైనా తిలకింప, మానవున కతితమైన భావములతో
తన రచనావైభవమును ప్రకటించును

ఒక భవనమని యెలరింప, ఒక వింఘమును
వందలమందల, ఒక ప్రత్యేక విషయమునకు ప్రధా
నము గానింప, ప్రాచీన కావ్యమునందు, మానవుని
కన్న యెక్కువైనది తీర్చుకదా, కవి తన మృద
యమును గోల్పోయి విహ్వలమును మృదయమున
లేని పవిత్ర రస రసదీపమునైన పలుక, సారథి రసాంతమున
మనుమగ, కల్పముల అట్టి రసమందు గానించు
వారు కవులు గాని, ప్రేమికులు లభించును

అన్ని వేళల ప్రమాదరహిత పాండి, బాధియొక్క
నిండుగోరవమును నిలిపి, విహ్వలమును ప్రకటించు
రచనలను, భావనగాదు, మానవాత్మిక యెల
కారముల తెలుపుచు భాగవత, భారతములు,
వావి భావము, వారి బాధిభక్తిమము, కాగరికము,
విహ్వలము, శేటినిగల మలకామగి నిలిచియుండి
నది కవి మానవాత్మిక పలుకుతే ఈ రచనములకు
‘అయిన పలుకులైనాను, అందులకే, చిరంజీవి
- అనించుచున్నాడు

అరిజన్మయంగగనై బలాం పాద్రూపము
శేటిని మహారాజు. మాతల మేలయినారు పాద్రూ
పములు సమీపియినది శోభిలోని దివ్యమును
చెప్పించి, నిర్పించిన రమ్యమార్గములను తెలుపున
యెప్పుడు మలకామగియించె దిలిగి, నిర్వృతికారా
లలో, నిలిచియున్నామని దిలిగి

‘ఒక తెలియని ముసలినిచిన
కవితల యెలయెలు తన మనంబునకున కా
నిలకున పరిచెయనెది,
పరాణములవరకు ధర్మభయములెల్ల’

అను నీలముండి నీలిని ప్రకటించు, కవిరచ
నలు, తెలుసును ధిక్కరించి, మానవజాతి నిలవి
యందుకవరకు వారి రచనాగ్రములైన ప్రతి
యందు, మానవజీవితకథ సర్వమునకు కలుపామగు
నిజానకొంది, కలకాశమునే యెక్కుంది!

కవి చిరంజీవి, వాని రచన యెవ్వరకుము

రక్తమాల

శ్రీ కోట మందరరామకర్మ

“ఈవాటికి మా అమ్మాయి సంబంధం నిశ్చయమైతే, కవిగా నిజంగా రెండు సంవత్సరాలబట్టి తిరిగి తిరిగి, చిరిగి చిరిగి ప్రాణం తీసారీ పోయిందంటే కన్నా ఏమో చక్క చిగులో చాళ్ళు క్కాయి. అమ్మాయిని తీసుకురావాలన్నా రెయ్యాలన్నా చైళ్ళను దబ్బుపొయ్యిక్కడను దొడ్డి చాళ్ళలోంచి కేక తీసివేసేటంతే మరచుకుంటామో అంటూ తన అనుభవాన్ని చెబుతున్నారోంది చిచ్చుడుగుతు

“వారాణసిరావు గారి కొడుకీయ్యగా—రీయ్యడి శివశ్యామి క్షేత్రంలాంటి నువ్వో ఓ నీగరేయ్యో అని శత్రు—వారో బోయి చాళో వచ్చేరాకు ఈమధ్య కొత్త పెద్దవానియినానని కలకరించడం మానేకొని గాని మొన్న మొన్నటి చాళో మా యింట్లో ఆడు కొంటూ ఉండేవాడే కొడుకులక్క—ఏమో, పాపారాత్రిను మానీకర్మమో మా గోపాలుడే బ్రాహ్మణానికల్లాడు. బ్రతికుంటే వాడూ యీ పాటికి యీ పాపారాత్రితో చాటు చాట్లతో మాడో సంవత్సరం శత్రుత్వమా ఉండే వాడు అయినా చెళ్ళి సంబంధపు మాటల్లో యీ ప్రభావన చదివేలే—” అని కళ్ళు మిడుచుకొంటూ వెంటాడుతున్నారవ్వడి

“కరోజున నవతరళ్ళు నిండినాయి. చిన్నప్పటికే చాళి కళ్ళు కొంచెం చిన్నవని చాళ్ళ చుట్టాలంత ఆమెనిచే చాళ్ళకు గాని యీకు కచ్చిం తిక్కాక తామరతల్లగా నిర్భయమైనాడు చాళ్ళో మేక మాకు ఓపారీ ఊరిమంచికచ్చి—ఏదో కొలాన్ని బట్టి మూలల పైతల చాళో నువ్వారావుగాని మోకు రీ! చతుర్థి చెప్పించాడు గాని ఆమె తన కల్గి రామా యెత్తుగాని అది రీలమని, పెద్ద శత్రుత్వం ఉంది అడం చేసినది అడం చేత నాన్నించి యింట్లోనే తెలుగు, సంస్కృతం, హిందీ బాగా ఉదిరిస్తున్నాడు. చాణక్యుడు చచ్చిపోయి సంవత్సరంవ్న

రయింది—సంవత్సర మారకం కొబట్టి చెళ్ళి చెయ్యి చానిగి ఓల్లెదమ్మగు కొని సంబంధాలేమో—నువ్వు మానే ఉన్నావు నువ్వారావుగానూ పెద్ద స్త్రీకి నువ్వు కొడుకే ఏదో బ్యాంకులో ఇచ్చే ఎంపై మాపాతుల తీరింతోనూ, రెండ్ర ఇచ్చి—ల్లివ రెండ్ర చాల చంటినోనూ, నవ్వు మట్టంగా సంవారం చేస్తున్నాడు నిజంగా సరోజును కాశీజిలో చేర్చిస్తే మాత్రం తీరిం వారం కట్టేటప్పటికి తొమ్మిదో రోజు పోయేవాడే

నువ్వును కందపై చిల్లరచాళో మామని సంబంధం సరికడం క్రింద ఖర్చుపెట్టే అంటాడు, నువ్వూ రాత్రిగాని రెండు సంబంధాలు మదినిపై మదిని నాయి కొని తొంటూ గల పుచ్చుకోవడానికి వచ్చామని ఎందుకో ఎక్కడాగ్గా ఎందుకో విడిటి ఆంక కంకె కట్టుం ఎవరో ఎవ్వనిస్తామంటే, ఏదో పాక శిష్యాని ఆపకర చుడగు కందలు ఇస్తే కొని చెళ్ళికి రానియ్యమిదిరి ఓక చెళ్ళి కొకవ వారన్నాడు అడలు కట్టు తే యిల్లు మాట వదిలేళ్ళు— అడలు కంకె? కడ్డి క్రియమెట్టుంది—పొవరయి— పొవరేమిటిలో?—ఆ అర్థాయికం కొని సంబంధం మివరేమిట నక ఆకవ అంతులేనో, ఎక్కడికి కళ్ళకి ఎవ్వనక రావటాంకే ప్రతి ఎక్కడాను— కరవమం చాళ్ళప్పుడు మాట—ఎరే ఇంకో, ౦౦౦౦ వాళ్ళు నువ్వారావుగాని దిక్కె రాల చాలం చెళ్ళారం నేర చెట్టానని, ౧౦౦౦ కలయినా ౧౦౦౦ బోగే బాధం లేదని ఎవరో మార్పు పుల్లలు పెట్టెం మానాన కదులు కొన్నాడు చాళ్ళు కదులు కొకకే తే మంచిదియింది రెండే—సంబంధం కదులుకొన్న తెలంగా మూచికం తిగిరి వాడు పోయినాడ

“కరోజు ఆదిగింది “నాన్నా, అమ్మపైర ఉంది. అర ఎకరం పొల మేగా” అని, అత్తకమ్మ, చాళో

మీ అమ్మ పెళ్ళిరాత్రు కనుమరుగం క్రింద అర ఎకరం రావివృక్షం మీ పెద్దమ్మకు అంతే, ఏమిటి కూడా అంతే సహజం అంది "ఎవరే పదకొండాన్న దని త్రుతాడు ఎవని త్రుటించాడు" అని అంతా కట్టి కూచుని అనుకో అమ్మకు, లోకులను పలుకామని నన్ను కుచ్చారావు

సహజం నిజంగా పెళ్ళి కొడుకులు ఈ కట్టుల కోసం చేసి చేరాలి, తిరిగి పోవడాలు మానేసి ఆత్మరక్షం కలిగిస్తోంది-ఒకవార పాదిత్యుల పాళ్ళానం చిరువుకూ "అమ్మో, మావారావో, సత్తి నంతునే తలచేతా రావడం పోకట్టు కొమ్మ వాడు- పాదిత్య తిరిగిదంతులు మహారాజులైనా సత్తిరంతునే దిద్ది పెళ్ళి చేశారు సత్తిరంతుకు ఏం కట్టు మనీ గామిని? చిరువుకూ అంది

"తిరిగి, అవ్వని సత్తిరాలపు రోజులు ఇది కలి యుగం కోకావే, ముద్దు లిట్టా ఉన్నాయి గమకావే కరువు లిట్టా ముడిపాటున్నాయని"

అందరినాటికీ పట్టువాడేమిగాని కుచ్చారావుగానీది పామవల్లువు సంచారం కొనసంకల్ప ఇంట్లో అందరినాటూ, వరసావీకూడా తెలుగునిలిపి ప్టువచ్చి, పాపారావురండ్రి నారాయణరావుకున్న రావుగారికి ఎంతో స్నేహం నారాయణరావుగారు రోజూ ఇంటిపొడలికొ, తెలుగుపలికొ కూడా తెచ్చిస్తాడు కుచ్చారావుగారు రోజూ ఉదయం పెళ్ళి వాళ్ళ వరసాదాలో కూర్చోని ఒక అరగంట ప్రతికల చదివేస్తాడు.

నారాయణరావు "ఏమింటి కుచ్చారావు గామీ, మీ అమ్మయిది కొలేలలో చేస్తులేదేమో, మంచి పని చేశాడు ఈ పెద్దచదువులు చదివిన అమ్మయిలకు పెళ్ళికోసం కనంగా అందరినీ ఈమధ్య పొందిరావ్వని పరిజ్ఞానే ఏదో పొద్దుయిం దటగా.

ప్రక్క గదిలో ఉదయంకొలెకొలే పోవం దిన "మెడీకో" పాపారావు మాటులేదేమింటూ ఈ మాటులు విన్నాడు పరధ్యానంగా అంది కొంపెన కలం ముట్టినయి పిడులో! వచ్చాడు కుచ్చారావుగా కళ్ళూరూ, "ఏమయి, పాపారావు, చదువు నాదావుదీ ఎక్కడెక్కా ఉన్నట్లుంది. కాగా

చదువుకున్నావా! ఎక్కడా కనపడటం లేదు!" పాపారావు సమతేజో అమ్మకు ఏమిటోమిడి, ఇంటలో చదువుకున్నారోకాలం చాలా విధాంతం అంతేదీ కొనివ్వండి, ఈ మెడీకో కొలేల! వచ్చాకో కోర్కెలన్నీ ఒక్కటాటు తెలిసిపోవడం చేతా, చానిచేతా, కాగా వనకపోలే లోకంలేదంటేమియిదు చేస్తుండేదేతా, ఎవ్వరూ కొలేల, ఆమవ్రలి, ఈగడ లే సరిపోవడంమిడి" అంటూ ఇద్దరినీ కూరం వరిక యారాడు "పాపం పై ముయ్యపం చిది, ఇల్లిగా నాయనా" అని కుచ్చారావు గారన్నాడు వచ్చిందీ అని గజకా బూట్లుచచ్చి పుట్టూ, పాపారావు పిడులో! వచ్చాడు అమ్మతో వాడేవానిది తీసి సహజ వంతాయలు అమ్మనా చెబుచోయాడో చూస్తోంది పాపారావును చూసి కొంచెం సగ్గనవీ తిలుపునవీపు కచ్చింది పాపారావు కూడా సహజం చూశాడు గాని కేమి లేవచ్చుని పాంకొకలయి లేకపోవడం చూచాడు నెవరూ ఇంటిపైపు తిరిగాడు బూట్లు చచ్చుకు ఆగిపోవడం చేసి మహాపాపంకో సహజ ముగ్ధా వాడేపమ్మలలోంచి పిడిలో! తొంగిచూచింది. పాపారావును నిజంగా తనవల్ల సహజం చూపడం పపావేలేదు నాయనమ్మ పోయిందేమిటో మంచిలి కావోవడం చేత వాడే వాడి తీసుకువచ్చివచ్చా అందుచేత ఆ వాడిపై ఆగ్నేయ కట్టెయ్యివచ్చా జరి గింది ఇంతలోనే వావంతంలో వచ్చిన ఉన్నెక గారికి వాడేపమ్మం కూలిపోవడమూ, అది కూడ చేయించడాని! ఇదిగో అదిగో అంటూ భావ్యుల చెయ్యివచ్చా జరిగింది పాపం కుచ్చారావుగారు నిత్యమూ పులిక చదువుకోదాని! పిడి అంతా తిరిగి పడుకున్నాడు నాయనమ్మనా వాడేపమ్మలలో వాపారుపాడి మానేపెట్టుకున్నాడు కొత్త పంతులో దెబ్బ చూచుకోని ఏదో ముగ్ధా నిలకెట్టుకు నయ్యమ కుచ్చారావుగా రోక పడిచూచుకోవాలి ప్రతిమో, పెళ్ళి సంబంధాలవారెక్కడా కచ్చి యానే వాడే సమయం పడిపోలే, ఇంతా పెట్టించడాని! కూడా గదిలే దువ్వోని పోవారేమిటాని ఏమియిదు కాలం ఇద్దరినీ గాని పడ లేదు నయ్యం చూసేయించడం

"ఎంతో పాడు గడిగాడు, పాపారావు, కొంతం చావుచూడా ఎక్కడెక్కా వాడే" నయ

నంది అయ్యతో సరోజ. ఎంతవఱ అభిమానం
మాతా ఉదయించిది పాపారాశంజీ ఆమె మన
స్సులో నిజంగా పాపారాశంజీ ఆమె అనుభవించి
పాపరూపి ఎవరయ్యా, రాత్రు ఎక్కడయ్యా
నామూ, మూలూ అక్కడమీదల కలగనింది
యే అలా అనిపించింది సరోజకు, అంతే—
పాపారాశంజీ తమకొని రెండు నిమిషాలు పాపా
రాశు మరొక నిధిలోకి వచ్చాడు, సరోజ ఇంకా
అక్కడే ఉంచిన చూడకు చివరవల్ల అతని
పెదవుమీదల తొంగిపొయింది సరోజ వదిలిన
కొంటూ ఏం పాపారాశంజీ అని నోటికాకా వచ్చిన
మాటల మింగుకొంది ఇంకా కాస్తా పాపారాశంజీ
తన కంఠమూర్తి ఏమిటా అనేది ఏమీ మనకు
లేరుగాని, పాపారాశంజీ గడియారంవలె చూచు
కొంటూ, తలవంచుకు వరచరా సవరించుకొన్నాడు—

తన వచ్చిన కిల్లెలు, అమూ ఇమూ తిరక్కుచు
చూచి అని తల్లి అంటూఉంచినచేత సరోజ
వచ్చుచూ పాపారాశంజీ ఇల్లకమీది కిల్లెను పాపా
రాశు ముగిసికొనకొన్నాడో చివరకాను చదువు
కొనెటవచ్చునా కావచ్చునా రెండోస్థానం చూడో
స్థానం చదువుకొని అప్పు పంతాకలిసి ఆకు
కొన్నారేమో కాని అతడు మగపిల్లల బట్టినూ,
నాలుగోస్థానంవచ్చి కాదు అపిల్లల బట్టినూ చేసి
తెలివైతాకొను బట్టి కొనుగొని ఉంచేయను
చైగా ఇంటికే అతడు పాతపట్టే పీటవారకని
కారణం చేత పీటమాయల తోట్ల వదిలారు—

పాపారాశంజీ ఒకనాటి పాపారాశంజీ ఇంటికి
వచ్చాడు నానాయగరావు కార్యంలో అన్నాడు—
గుర్నారాశంజీకి మామయి సరోజకు తన పాపా
రాశంజీ ఇల్లమని ఉంచెను. కాను అవగదాని
చివరవచ్చి కానందమ మాతాగా మరీ—రెంకట్రా
మయ్యతేత అడిగినాడు ఏమంటావు? కట్నం
ఏం పెట్టగలరా, పాపం చైగా మన అబ్బాయి
ఏమంటాడో? అన్నాడు—పాపారాశంజీ కాశీ
శివో మిటిగలగండి చీకటివచ్చి ఇంటికొచ్చి
వరదాలో నిలబడ్డాడు. తలుపుతీసినది, నిలచా
మనికొంటూంటే తనవచ్చింది యీ మామయి నిది
వరదాగాయి. కుమారులంతో తల్లి ఏమంటుందోనని

తలుపువల్ల నిలచి నిలచున్నాడు. తల్లి అంటున్నది
తండ్రితో, ఏమో, మనం ఇక్కడ ఏ కాలమనేలో
ఎవరిదిగలగా వచ్చుకొన్నాం? సరోజ, తల్లి మనం
తన ఇచ్చుకొన్నాడు, ఇచ్చుకొన్నాం నిలచు వచ్చి
నాశీ అయినా అబ్బాయి యాతేనీ వచ్చిపాపం
వందొచ్చినవచ్చునా లేదా? అంది, అతనితో
ఇరవైయేకటి వచ్చిందే? అన్నాడు తండ్రి మరీ
కట్నం ఏం ఇవ్వగలరని అన్నాడు రెంకట్రామయ్య
“కిల్లెనాటికి పిల్ల, కిల్లెకు కిల్లెనాడు కట్నమాను
మన గుర్నారాశంజీ ఏమివ్వగలరా? పాపం ఏదో నయ్య
కలసి నమక ఇచ్చునన్నాడు ఒకరికి మనంవలె
ఇవ్వడు ఇంకో అయ్యవలెనీ వచ్చిగలరా
అన్నాడు రెంకట్రామయ్య అని తండ్రి

తల్లి రెండైనా ఇవ్వకుంటే?
తండ్రి అలలు చంబంధం నీకు వచ్చిందా,
మంద?

తల్లి సరోజ కేమీ, చక్కని చుక్క
చిట్టిపల్లె వ్యాధయించు—

రక్తమాంబ మాతా అయినది
ఇంకనా అబ్బాయి ఏమంటాడో?

తండ్రి అప్పట్ను కిల్లెనా రాతన?

తల్లి కాశీలో ఏదో చూడగలగండి
అన్నాడు పాపారాశంజీ రావలందేనే యావచ్చి,
వచ్చుకొంటాడు

తండ్రి తలుపురియ్యతోనుంచిన పాపారాశంజీ
నిధిలోంచి అప్పుతే వచ్చుట్టు వచ్చింది, ఏనాన్నా
ఎక్కడికి అన్నాడు ఎక్కడికి లేయరా, నాయనా
నీ రెంకట్రా రాతనని మీ అప్పు ఇవ్వకొంటే,
వచ్చున్నా నేమో అని తలుపుతీసి చూచున్నా మారే
అయ్యన్న అంటూ తల్లి మాతా వచ్చింది

* * * * *
“నరక, అబ్బాయి, గుర్నారాశంజీ రమ్మయి
సరోజకు ఎదురున్నావురా? అన్నాడు నాయన
రావు మంద పాపారాశంజీ వీగవచ్చి తల వంచుకొని
చూడగలగరా మాకొన్నాడు గానీ, తండ్రి
“ఏం రా, ఎరగరా? అనేనది “ఎరగేయి”
అన్నాడు వచ్చునా నేమోతన్న తల్లి తల్లి “సరో
జకు పిల్లలేమకొన్నావురా, అబ్బాయి” అని అడి

నడి పిచ్చువ్వు సరోజనం అంటే ఉండేదా అని మనకు
పొందినా ఈ పదాల గానాది, విలంబు లోడు
మీరు. పాపారావు ఆ కారితే తీసుకున్నాడు
అన్నాడు రామారావు.

మహారావు గారు పశ్చిమగిరి విశాలాంశు
చివర ముఖ్యులలో ఒకరుగా నుంట్లగా ఉన్నాడు
పాపారావునకు అన్నాడు పద్యమన్నాడు పాపా
రావు కేంద్రం కాదు ఒక పద్య పద్యమని సరోజ
ఉన్నాడు ఏ మేరలో విద్యార్థిగా ఉన్న కేంద్రమని
వేయడానుకొంది మేరలో విద్యార్థులంతా పాపా
రావు కేంద్రంలాంటి పద్యమన్నాడు కేంద్ర ఒక వంద
గలం దూరంలో ఉంది

మొదటలో పద్యమన్న సరోజను ఒక
లాగిడిగా ఉంది సరోజ పద్యమన్న మొదటపడిపోయింది.
వేయడానికి ఆ సులభమనిమిది వివరలేదు ముఖం
అంతా కొట్టుకుపోయింది లాగిచ్చగం నవ్వించించి
పద్యమన్నాడు కొందరిని, ఏమైనా ముఖం, వదన

వలం, అంతా రక్తమయమైపోయింది. లాగిచ్చగం
అంతా మించిపోలేదని పాపా అన్నాడు ఇద్దరినీ
పద్య ముఖమైన చల్లగా గాన కలుగింది
పాపా రావు ఈ పద్య అంది సరోజుల
మహారావుగారి మాట లంటూంటే అక్కడికి
వచ్చి వేయడాన్నాడు మండిలోనే ఆస్పత్రికి
తీసుకొనిపోవాలని ఒక రిక్షా తీసుకువచ్చాడు ఇంక
లోక మేరలో విద్యార్థులు ఆ గలం విని వెనుకకు
వచ్చాడు ఒకడు సరోజ స్థితిమించి వెనుకవిరాడు
ప్రక్కమన్న మరొక మేరలోవంక చూచాడు అన్న
బద్ధుడికే సరోజ కన్నా తగ్గించిగాని వేయడానికి
సులభి రక్తంతో తగ్గిన మూలమని వదలలేదు

కేంద్ర అక్కడ నిలిచిఉంది. రిక్షా ఆ దారికే ఆడు
పత్రికి పాపా అంతా కావచ్చే సరోజ లాగిరి
అంతా కావచ్చే కలిసిపోయింది ఒక మేరలో ఆమె
వేరిని పాపారావు కేంద్రమంటే లాగి, వేరిని విడ
ల్చగా, రక్తమాల పాపారావు కేంద్రమన్న అలంకరిం
చింది

సముద్ర ఘోష

శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళి

ఈయావేదన కంతులేద ఒకనాడేసి! రమ్యాధుమ మా
లాయంత్రంబున నామనస్సు కొవలెల్లగా ఓట్టి బంధించి నా
రోయా! ఓయి దయామయా! కృపణలేరో!—మాటలే పై! రా
నాయానంబగు! చాటలెక్కడికో! దృశ్యావృత్త భావాశ్చర్య!!

ఏనో అందని మ్రాని ఎండులకు అన్యైత్తగ వృథాయాసములే
గావా! ఎందుకు ప్రాకులాడెదరో! ఏగ్రీవ రావనవ
ద్వ్యావా భూములు కావళం బు లిటు బాదగా బాధిరోడ్వృద్ధమే
నా? ఏద్యుష్టయనాల శోణితపు పాయనంశ్యలేనా? నిశలే.

ప్రాతర్బుద్ధనవాచనా గ్రహిరం ప్రత్యుద్గమాంభోజలే
ఖాత్రివాంతరవేదనా మధుశిలాకలో నన్ను కన్వించునా!!
చేతస్త్రింది మృదుప్రకోశసుతమాన్వహంతదృక్కోగ్రా పీ
గా తంత్రవిధురోజ్వలస్వరములేనా! నన్ను నన్వించునా!!

గుండెను విప్పి, గొంతుకను కొంచెము కొంచెముగా విడల్చి, నీ
కండగలట్టి గీతములు గానముజేయగ వద్దటంచు పై
దండను బట్టి అపిరిగదా! ముఖకోగ్ర సముద్రతాంషివో
చృండము నామనోంతరము సాగరగర్జలు నల్పదా ప్రభూ!

పీడితమానవావసమియా ఇది! భూతదయార్థిభావ మా
ప్రేడితమై స్వతంత్ర మధురీకృతరాజన ముర్ఖిఁ డక్షనో!
కూడిక లేని లెక్కలను కూడుచున్న మహాశిలో, నిరా
కాడమరంబు లెక్కలను చాచిన శాంతి! ప్రాంత మెన్నడో!!

నాకంకంబున పివిమీదగతులే నగ్నంబులై—భగ్నములే
నై—కాంతాప్రియనమ్మితంబులయి, ఏలా పొంగునో! నాకు నా
కేకాదర్శము! అంతులేని అదయాకాళంబుపై కోడమే
నో! కాదుగదా! తేలుదాక కృతులకా! జోసిగ్గ బోతుగా విభా!

నాకు తలంపు గల్లు, కవనప్రపాశ్యగతిస్సవత్సని
ర్యాకమునగా, విభాతశబలాతి దిగంత తరంగభావకృ
న్నాకములనే! పయోదరఘృణా వహాపాపరిరంభగుంభనో
త్యేకమునగా, స్వతంత్ర పరిణామా జనాభ్యుద్ధయాశయంబులనె

ప్రాణ సుధ

★

జీవించిన వీర్యశక్తిని పెంపొందించును. వరములకు పటుత్వమును, కండపుష్టినిచ్చును. పెడకుత్సాపని చేయువారికి అత్యద్భుతము. పక్షపాతమునకు అమోఘమయిన ఔషధము.

క్రీరబల (101 పాన్లు అవర్తితము)
అయవీరము
వాడిచూడుడు, తృప్తిచెందుడు.

★

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు
నెం. 107-108, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

లోకసద్గుణాంధిన

పి. వి. రాజన్
అండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుకూడి
అన్నిటిలో సాటి లేనిది.

ధర వివరములకు బ్రాముడు.

తయారుచేయువారు —

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,
అర్కణం, Arkonam, N A Dt

కుష్టు ★ బొల్లి

వగైరా మేహ మచ్చలు, సెగ, నవాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స. క్యాటలాగు ఉచితము.

జి. వి. రెడ్డి అండ్ కో

(రిజిస్టర్డ్)

“భాస్కర రాక్షసుడు”

గోపాలపురం, తూ. గో. జిల్లా.

మదరాసు మేష్టర వేష్టం

ఇది రక్తవృద్ధినిచేయు వింత గల వజ్రపుంజే తయారు చేయుచేసింది. కేసానాలు, వికార విస్ఫుల్లన, ముక్కుబా, అతియాక్రమ మొదలగు వాటిని ఖండించి, మంచిబులును నిర్మలములను మును కలిగించుటలో అద్భుతమయినది. అత్యుత్తమము గలపు 30 దిట్టలు చూడవలె.

30 తలముల దిట్టరు. 2/-

పోస్టల్ ప్రశ్నోకము.

పి. సి. వి. అండ్ కంపెని

అయ్యవేదనహృదం

పెరి కే. సి. (మద్రాసు జిల్లా)

హిందుస్తాన్ కో - ఆపరేటివ్

ఇన్స్యూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

(హైదరాబాద్ - కలకత్తా)

నమ్మకమును, స్నేహపూర్వకమైన లావాదేవీలకు చేర్చింది కంటే. గత 44 సం.ల ప్రజా

సేవలో సొసైటీ సంపాదించిన గొప్ప ప్రజాదరణకు యీ అంకెలే ప్రబల తార్కాణము.

1950 లో పూర్తి చేసిన

వ్యాపారం — రు. **13,75,00,000**

1949 లో అమలులో వున్న

మొత్తం ఛీమా రు. **69,73,23,218**

ఆంధ్ర జిల్లాలలో సొసైటీ యేజంట్లుగా ఉద్యమించిన నమ్మక గౌరవముగలవారు విజయవాడలోని సొసైటీ బ్రాంచి ఆఫీసుకు బ్రాయ్ గో రెడను.

హిందుస్తాన్ బిల్డింగ్సు, *

బి. కె. రాయ్, బ్రాంచి మేనేజర్,

బి. కా. నెం. 13, బకింగ్ హౌస్ రోడ్డు,

విజయవాడ

బాధపడు నహేదర్
మణులకు బుద్ధిమతి

ప్రసాదం

ఒక పెతక
| తీరింతు 4 రు

చంటిపిల్లలు - రిజర్ అండ్ ట్రస్టు

గ్రామీణులకు 'ఉద్యోగం కోసం' అతిప్రయత్నంగా నివారణ చేయను మరియు ముగ్ధ అవసరాలు అవగా నిరీక్షణకు తాగుతో వ, విద్యమగాను అభివృద్ధి, అభివృద్ధి, ఆనందములను పుంజు నివారించును

గర్భిణీ స్త్రీలు - ఈ వారాంతముగా

ప్రసవించుటకు, ఆరోగ్యవంతము కలగటాన్ని అభ్యుత్సాహించి మృత్యు ప్రభావానికి గురికొనకుండా తగిన, విశ్రాంతి, సోమరితనము, విద్యుత్తుల తగ్గించి ఉత్సాహము కలుగజేయును.

స్త్రీల ఋతుక్రమాలను మా శత్రుమూలికాది లేవారము కాంచించు భుంట్లవడముగా నివారించి సంకానమును కలిగించును.

శ్రీ భువంశ రాక్షెడ్ల కాల, 18

ప్రాప్తయియున్న: పి. సేతయ్య కృష్ణమూర్తి

కాళ్ళరేవు, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

ఆంధ్రకవులు - ఏకకథావృత్తగ్రహీతలు

శ్రీ శిష్య రామకృష్ణకవి

ప్రతి భాషాలోని వివిధ కాలములలో నాయా లేక జనుల యాచారాధిపత్యములపట్టి వివిధమానముల వ్యాప్తమున నలయును సంఘమున (కవికా) లోయమువృత్తును పురాణ ప్రబంధాది క్రొవ్వకావ్యములకు కవులు రచించుచు నున్నట్లు కాలమున నా బాటియే గానమునై కవిమానము చూపుతో నా కథా వృత్తులే నేయ ద్వంద్వమానము రచించి కవులు రాసినవినిగూడ వృద్ధిచేయుదురు ఇంకా కాలమున నా సంఘము ద్వితీయాధిపత్య గరిగియున్నచో నా కథావృత్తులే కవులు వాటకములు, యాగగానములుగా రచించి ప్రజల ముక్కులకు యాకర్షించుచు ఒకొక్కప్పుడు ఆ కళనే దంపకమానమునగూడ కవులు రచించుట గలదు ప్రస్తుత కాలమునలే చూచి తానుకూడ రచించినపుడు కథావిషయము వలన, కథావికరూపములకాల్పుదు ఈ విధముగ కవిగూడ నా సంఘమున నొకవర్గ క్రితమునను, నా సంఘమునది సారస్వతాధిపత్యము లేకయుండునూడ కనుమముగా మండన నాన, నా యాధిపత్యముల ప్రతినిధియై యా యాధిపత్యములే ప్రతిపాదించును ఇట్లు సాంఘిక శాస్త్రములకు, వాతావరణమునకు వలగై కవి తిలపించుచు నొకొక్కప్పుడు పురాణ రచయితగఁడు, ప్రబంధ కవిగఁడు, నాటక కర్తగఁడు, కళకుడ గను నూరినాపురుషులకు ప్రతినిధియు, మాధవ్యమునకు, మనోజీవులకు నూ పరమస్వామి ఇంచుకొని కవి లేక కాలమునందులకు బహు భాగ క్రతనే పరిశీలించుటకే యావశ్యకత యుండును

సామాన్యముగ నొకలేకను నొక్కకాలమున ప్రామాణ్యమునొందిన వ్యాఖ్యానములు ముఖ్యముగా కాలమున గౌరవము నొందును ఎందుకన నా కాలమునది సారస్వతాధిపత్యము సంఘమున నీ కాలమున ముఖ్యముగా ఇదియుగంపు విచిత్రము సంఘములోఁబాటు, సంఘమునది యాచారాధిపత్యముల,

సారస్వతాధిపత్యములకు జనము, పరిపక్వత, చతురము గూడ నుండును ఒక యాధిపత్య మహాత్మాకామతో విజృంభించుచున్న కాలమున సామాన్యముగ ముఖ్యముగవిడువ యాధిపత్య గౌరవమునందు ఒక రచించి సంఘమున, సంకల్పక్షీరముగ వనధినించిన తర్వాత సంఘమునకు దానిని విరాజరణమున విరక్తియు క్రమముగా పరస్పరీయము లోయను ఇదియే యాధిపత్య పరమము ఇదిలేకనే సారాధిపత్యములపై వాణియ ప్రామము క్రొత్త యొక వింత, ప్రాత యొక లోకతనా సారాధిపత్యముల విరక్తసంఘముల లోడి సంవర్త ప్రభావముననుగ బయలుదేరివచ్చును లేదా కవి ప్రతినిధిలనైన గావచ్చును ప్రతిభావనలైన కవి విరళులనుగరించుచు ఈ సంవర్తములలో నొకరి నొక రనుకరించుచు ముఖ్యముగ సృష్టిచే నొకరు సృష్టించినదానినే ముఖ్యముగను మరల రచించుచు అంగ్రహ్యమునమున కాలగర్భమునందు నొక మాధవ్యమున సంపదగా, ధర్మమున సామాన్యముగా నుండుటయే యాచార్యవృద్ధిని ద్వితీయ దశలో కాలగర్భమున ప్రారంభించిన పాల్కురికి సోమనాథుని వైఖరి ప్రతిభావనలైననే నూతన మనుకరించుచు రంగనాథ రామాయణములు ద్వితీయ దశలో వ్రాయఁబడినవి భాగ్యుల యెట్లావైఖరియై రామాయణమున రచించుటయు, నాచన యెట్లావైఖరియై పారివంకయును వ్రాయుటయు, సహిత కాలగర్భమునను, సారస్వత శృంగారమున నది భావించవచ్చును అధ్యుక్త కాలమున సంస్కృత కాటకములకు ముఖ్యుల రాంధ్రకరించుట లేదా అధ్యుక్త కథావృత్తు పరిగృహీతలైన కవుల రచనలలోఁ కను ప్రతిభావ్యక్తియై భేదమునపట్టి కొంతకొంత భేదము గవలమును అందులే వివిధ రూపములలోఁబడిన, భిన్నకవులచేతను రచించఁబడిన యొక కథావృత్తులే సంఘము చదివి యానందముల మనునటుల పరిపండితులను ఇది వాస్తవమునిర్విద్యుత్త కాలమునకున్నది.

విశ్వాత్మ మతము విశేష బాహుళ్యము కలదు తక్కినవినికంటెనే కథావస్తువు వాక్రి యించి వలపులు కృతరీతులచే కల్గుననే కావ్యము లజ్ఞానమునుబట్టి, వివిధ మండలములలో వివిధ కవులు, వివిధ రూపములలో వర్ణనావ్యాప్తియైన యేక కథావస్తువు వాక్రియించి కావ్యముల రచించుటయు గలదు ఏక కథావస్తువునుగల బహు కావ్యములను సంఘమున కా కథావస్తువునై యాచరార్థిహావముల గలనో వ్యవస్థనుబట్టియే, యా కావ్య సంఘమందలి వైవిధ్యవృద్ధియు, ర జ్యతయు వికసించుచు సంస్కృతమున వాక్రియించునది కావ్యాలుగాను రచించెన గా సంస్కృతమున లక్షణముల వంతులుగా, మహాకావ్య ములుగా, పాదములుగా గ్రామీరి కావ్యకథావస్తువును గ్రామీంచి భాగముగాని ప్రతిపాద్యకములును, భిక్షుసాహిత్యమున కివలంబ్రము, మురారి అవధి కావ్యమును, అంతర్వేదము ప్రకృతి కావ్యమును, కావ్యములు బాలకావ్యాలుగాను, కృత్రిమము అభివ్యక్తి యుగానునది పాదకావ్యములుగానే రచించి పాదాచిత్యములను లెను వృద్ధిగల విశేష లక్షణముల గ్రహించి సంఘము నానందమునుబట్టికావ్యములైన ప్రతి భాగమునందు నితర కథావస్తువులను పట్టి పాదములయందు వర్ణనములలో ననుభూతములునులను బాగ్రింతర్యమును బలపరచుచు విశేషములను పాదకావ్యములను గ్రామీకావ్యముగానుండి మోక్షించుటకు వలయునను, వృద్ధి కావ్యములను, గావ్యములను కావ్యరచనకు గానివలయుననునందును తం గ్రామీ, ముగళ, భగవద్విషయములైన ప్రత్యేకములందు మతము గాంధ్రకావ్యముల కొంతవరకు నిట్టిగా

అనగాంధ్ర ప్రబంధములన్నియు పాదకావ్యముల పోసినవానివలె నున్నవనియు, సందర్భ పాత్రల నానుముల వేదములవల్ల, యందలి కథయు, వర్ణనలు మొదలైనవన్నియు యానందములేయనియు, పాదకావ్యమిదివలె నితర ప్రబంధముల వలన వలయుననునదియు పాదకావ్యములయంద్రులకు అట్టిదో పాదకావ్యముల వృద్ధియను గ్రామీంచి మలపురు కల్లుల రచించిన కావ్యములలో ఏక విశేషము నెవ్వరలయుగా! కాని కల్లుల కృతరీతులవల్లయు, ప్రతిపాద్యకములు, వృద్ధిభేదములు, వృద్ధిభేదములు, అట్టి కావ్యము

లలోనూ విశేషములునునుటచే వాని కారతములనుబట్టియు అంధ్రకావ్యములనుబట్టి యిది గ్రంథముల విశేషములనుబట్టి యే సందర్భమున గ్రంథ పాదముల నీడవృద్ధియును కథావృద్ధి యేకమున నున్నచో చేర్చితిని కల్లుల కావ్యములను యానందముగా నుండునట్టిచితిని నివృత్తియగుగాని కొందరకావ్యముల కల్లుల కావ్యముల నివృత్తియే అవ్యక్త కావ్యముననిగ నూప వలసితిని

1 భారత భాగవత కావ్యములు

- (1) భారతము —
 - (a) చంపురు (b) విశేషము (c) శ్రీహరి వృద్ధియైకావ్యము (d) అభివ్యక్తి (e) సంకల్పములు (f) కావ్యము గానానందము (g) అభివ్యక్తి కావ్యము
 - (h) వివేకము అభివ్యక్తి గావ్యము — పాదము, కావ్యసంకల్పములు—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (i) వివేకము (j) ప్రావీణ్యము నెవ్వరిని గ్రామీంచి (k) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (l) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (m) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (n) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (o) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (p) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (q) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (r) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (s) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (t) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (u) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (v) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (w) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (x) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (y) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి
 - (z) వివేకము గ్రామీంచి—గ్రామీంచి—గ్రామీంచి

- (7) కలహాశ్రమ హరిభట్ట-సం. 7, 11, 12
(8) కోటూరి పట్టాభిరామశర్మ-సం. 11 అం 13
(9) సుకుంభ సింగరాచార్యులు-సం. 1, 3, 5, 11, 12

- (10) రంజితరావుగారి-సం. 7, 8, 10
సంగమము కోటూరి కోటేశ్వరి- (1550-1550)
అద్వైతేశ్వరి అద్వైతరాజు రామకృష్ణశర్మ-1945.
(b) ద్వైతదశ (1) మహి సింగ-సం. 10- (1430)
(2) రత్నాకరము గోపాలశర్మ-సం. 10
(3) కోటూరి కోటేశ్వరి- (సంగమము)
(4) తిరికోట వెంకటాచల-1840
(5) శ్రీమద్భక్త రంగరావు-సం. 1-4 (చివరికి)

- (c) కవచము (1) మండుర్తి వెంకటాచల శర్మ- (వృద్ధులు)
(2) భువనగిరి శివశర్మ- (సంగమము)-1775-1800
(3) శతభుంకం వెంకటరంగశాస్త్రి

- (d) యోగము (1) వెంకటాచలరావు, (2) చిలకమర్తి కారాణిరాజారాజులు-సం. 10 భూ. రా (3) ఎల్లయ

- (e) బాటకములు భాగములు - కలకత్తా - పద్మ కుమారి -

- (4) రామాయణము
(e) కంఠపు (1) మంగళం భాగ్యరావులు - 1895-1895

- (2) ఎల్లారాజు-1850 (వృద్ధులు)
(3) కోటూరి కవచరావు-1890-
(4) గోపాల్ కవచరావు-1890-95
(5) భువనగిరి రామశర్మ-
(6) చాదికోటకు మరాఠా
(7) జనమంచి శ్రీహరిశర్మ
(8) పాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

- సంగమము (1) అయ్యలరాజు రామభద్రుడు- 1550-1550, (2) అయ్యల మొట్ట-1550-1550,
(3) రమణాచార్యులు-1514-1550, (4) అయ్యల రాజు బాపయ్య, (5) శ్రీ వెంకటరమణ శర్మ, (6) మిక్కిలీ మర్రి రామమూర్తి 1850

- సంగమ రామాయణము (1) బుయ్యల శ్రీరామశర్మ,
(2) బుయ్యల వెంకటాచలశర్మ, (3) బుయ్యల వెంకటాచలశర్మ, (4) బుయ్యల రామాయణము

- విచిత్ర రామాయణము (1) సోమరాజు శివరాజు,
(2) శివరాజు వెంకటేశ్వరశర్మ-1800-1850, (3) నరసింహశర్మ వెంకటేశ్వరశాస్త్రి-1850-1915

- శివరాజు రామాయణము (1) ముద్దపాటి, (2) రంగ శర్మ - రంగశర్మ-1700, (3) పెమ్మలకృష్ణ రామాయణము-1800, (4) కృష్ణరామాయణము రామకృష్ణ రామాయణము (1) మహి సింగ, (2) కృష్ణగిరి వెంకటరమణ శర్మ

- అద్వైతకృష్ణ రామాయణము (1) కాకాన పెద్దపాటి మహారాజు-1775-1800, (2) కోటూరి రామాయణ-1860, (3) రామాయణము, (4) కంఠపు శర్మ

- పట్టాభిరామాయణము (1) పట్టాభిరామశర్మ, (2) శ్రీరామాయణము

- అద్వైతము రామాయణము మహిమిరి శివశర్మ-1700-1750

- శ్రీరామాయణము (1) మంగళం వెంకటేశ్వరశర్మ-1850

- శ్రీరామాయణము (1) మంగళం వెంకటేశ్వరశర్మ-1750

- శ్రీరామాయణము (1) మంగళం వెంకటేశ్వరశర్మ-1750

- (b) ద్వైతదశ (1) గోపాల్ కవచరావు-1895-1895, (2) కృష్ణాచలరావు-1800-1850, (3) కాకాచల అయ్యల రామాయణము-1808-1850 (వృద్ధులు), (4) పాద కృష్ణమూర్తి-1750.

- రామకృష్ణ రామాయణము తిరికోట వెంకటాచల అద్వైతకృష్ణ రామాయణము మహిమిరి శివశర్మ

- (c) కవచము (1) మంగళం వెంకటేశ్వరశర్మ, (2) మండుర్తి వెంకటాచలశర్మ, (3) శివరాజు శర్మ-1740, (4) మహిమిరి అయ్యలరావు, (5) సింగరాజు దత్తేశ్వరయ్య, (6) మంగళం గోపాచలశర్మ- (విచిత్ర రామాయణము)

- (d) యోగము (1) శ్రీరామాయణము, (2) శ్రీరామాయణము- (విచిత్ర రామాయణము), (3) శ్రీరామాయణము, (4) శ్రీరామాయణము- (విచిత్ర రామాయణము), (5) శ్రీరామాయణము, (6) శ్రీరామాయణము- (విచిత్ర రామాయణము)

(4) నాటకములు : ఆధునికము గొందరు

(7) గేయము (1) కుల్యూర్మయ్యగారి—అర్ధాశ్రిత్య
రామాయణము, (2) కర్తవీరు తెలియనిది. చిట్టూరు
మూర్తి, ఇంద్రవజ్ర యుద్ధము, తిరుప్పావై నిద్ర
మొదలైనవి

(8) ఉత్తర రామాయణము —

(1) తిక్కన—(1850), (2) బయ్యంతు రామభట్టు,
(3) కంకంటి పాపరాజు—1778-1800, (4) చిరు
మూరి గంగాధరము—(పద్మము), (5) రామ
నాయుడు, (6) కందమాది దీక్షితులగారి (అర్చ
తెలుగు)

(9) ద్వీపక నాటక విభక్త — వికలరాజు—
1840.

(10) యక్షగానము (1) అనందరావు, (2) ముప్ప
రామయ్యకృష్ణయ్య—(పాఠశాల)

(11) నాటకము ఆధునికము గొందరు

(12) మైరాతల పరిశ్రమ —

(13) చింతలపాటి పాపయ్య—1800

(14) ద్వీపక (1) కావ్య, (2) పాపయ్య తిరుమల
గారి, (3) బయ్యప్పగారి

(15) యక్షగానము (గేయము తెలియదు)

II పురాణములు —

(16) మార్కటామయ (1) రామలింగగారి—1800,
(2) నువ్వె కామేశ్వరగారి—1800, (3) తిమ్మరాజు
లక్ష్మీరామాయణ—(వచనము)

(17) వారణాసి పురాణము (1) ఎల్లారామ—
1850, (2) చంద్రావట్ల పాపభట్టు—1800, (3)
కావ్యకావ్య కౌముదరామగారి, (4) ద్వీపక
ప్రసాదగారి వేద్యగారి

(18) పద్మపురాణము కుమారాభిమానము—(పద్మం)
1850, (2) ముప్పె సింగం—కా—1800, (3)
మల్లారెడ్డి—1850-1800

(19) బ్రహ్మసంప్రదాయము (1) కావ్యకావ్య ముద్రాంత
—(17 శతాబ్దం), (2) పాపయ్య పాపయ్య, (3)
ప్రారంభకాల పుల్లయ్య, (4) కంకంటరామగారి,
(5) బయ్యంతు వేదాంతి

(20) మార్కటామయ పురాణము (1) మార్కట—1850,
(2) ముప్పె పాపకావ్య—18 శతాబ్దం. (3) ఎల్లారామ

నరసింహగారి—ద్వీపక, (4) తిమ్మరాజు లక్ష్మీ
రామాయణ—(వచనం)

(21) వరాహ పురాణము (1) కందమాద్యయ్య—మొదటి
సింగం—1440-90, (2) చంద్రావట్ల పాపభట్టు—
17 శతాబ్దం

(22) రామకథామయ (1) పాపయ్య పాపయ్య
గారి—15 శతాబ్దం, (2) ఎల్లారామ పాపయ్య—1600-
1840, (3) సింగంమొదటి రామగారి—17 శతాబ్దం

(23) విష్ణు పురాణము (1) విష్ణు లక్ష్మీ దేవి మార్కట—
1500, (2) కందమాద్యయ్య—(పద్మం), (3) కావ్యకావ్య
కావ్యకావ్యము (పద్మం) (4) పాపయ్య తిమ్మరాజు
కావ్యకావ్యము, (5) కందమాద్యయ్య—మొదటి
సింగం—1740

(24) పాపయ్య (1) ఎల్లారామ—1850, (2)
నాటక పాపయ్య—1875

(25) మార్కటామయ (1) చంద్రావట్ల పాప
భట్టు, (2) సింగంమొదటి రామగారి—17 శతాబ్దం

(26) పురాణము (1) పాపయ్య రామ
రామయ్య—1800, (2) మల్లారామ పాపయ్య—1850,
(3) కందమాద్యయ్య ముద్రాంతము—1800, (4)
సింగంమొదటి సింగం—(పద్మం)

(27) దేవీ భాగవతము (1) ముద్రాంత పాపయ్య
రామయ్య, (2) నాటక పాపయ్య, (3) తిమ్మరాజు
లక్ష్మీరామయ్య, (4) కందమాద్యయ్య తిమ్మరాజు, (5)
వచనము—పురాణ ముద్రాంతరామయ్య తిమ్మరాజు

(28) సర్వసంప్రదాయము (1) ముద్రాంత పాపయ్య
రామయ్య, (2) కందమాద్యయ్య—1850-1700,
(3) కందమాద్యయ్య తిమ్మరాజు—1700-1750,
(4) కావ్య పాపయ్య—1750-1800, (5)
కందమాద్యయ్య తిమ్మరాజు, (6) నాటకపాపయ్య—1870,
(7) ముద్రాంత రామయ్య

(29) మార్కటామయ (1) అయ్యంతు రామపరమహంస
మూర్తి—(పాపయ్య), (2) పుల్లయ్య పాపయ్య—
(3) ముద్రాంత రామయ్య

(30) బ్రహ్మసంప్రదాయము (1) పాపయ్య పుల్ల
య్య, (2) ముద్రాంత పాపయ్య, (3) పుల్ల
య్య పాపయ్య—1800, (4) పుల్ల

సెల్ల నంకలపాపాదు-1815, (5) నంకలపాపాదు-
దత్తము, (6) పిడువ రి బంధము-(ద్వితవ)-1418-78

(33) శవరహస్య బంధము (1) శోభాను నంకల-
పాపాదు-1700, (2) శ్రీహరి అనంతయజ్ఞ-1800,
(3) శంకరాచల వీరభద్రము, (4) ముదంగంప
బ్రహ్మయ తింకానామకము-(వచనము) (5) వింటి
కొంకల-(ద్వితవ)

(36) వేమలపాపము (1) పాపమూహకర్తవ్య, (2)
చామర నంకలపాపము

(34) బంధ కృతానము (1) పాల్కురికి సోమనా-
థుడు-(ద్వితవ)-1395-1835, (2) పిడువ రి సోమనా-
థుడు-1509-1580, (3) మహాదేవర

(35) పండితార్యయి చరిత్రము పాల్కురికి సోమనా-
థుడు-(ద్వితవ), (3) శ్రీరామకృష్ణ (వచనం)

(36) ప్రభులింగ లీలాలు పిడువ రి సోమనాథుడు
(ద్వితవ), (2) పిడువ రి బంధము-1550, (3)
శాస్త్రసోమ రామకవి, (4) నవమిడి రామకవి-
1831-97, (5) తిలకాన వీరభద్రము, (6) యక్ష
గానము చాల పాపాంబ (అక్కయతాచరిత్ర)

(37) బేసంగ అరణ్యము (1) కొన్ని వీరభద్రము,
(2) భద్రము తింకల-(ద్వితవ)

(38) కవితా కృతానము (1) భాగ్యవర పంపలు,
(2) ఇటీవల తిమ్మయ్య-యక్ష గానము

(3) ఇటీవల తిమ్మయ్య-యక్ష గానము

III మాహాత్మ్యములు —

(39) రాచిపుర మాహాత్మ్యము (1) కుడిచెర్ల తిమ్మ
రాజు-(వచనం), (2) వల్లభుడి కుగ్గ-వచనం, (3)
అంధ్రుని రామయ్య-(వచనం) (4) మండిపాళ
పార్వతీకవి-1888-97, (5) వచనము రాచి
నంకల లోకయ్య

(40) రాకా కృతి మాహాత్మ్యము (1) పూర్వజీ-1805
-80, (2) పూర్వజీ తింకల-1675.

(41) జగన్నాథ మాహాత్మ్యము (1) పంకల
రామయ్య-1700, (2) చెరువుపాడ మారయ్య,
(3) కొంక భద్రాద్రి రామకృష్ణ-1856-1915

(42) రాకలరామ మాహాత్మ్యము (1) అనంత
వల్లభుడు, (2) కొండలపాడి కొండపరామ
య్య

(43) మామ మాహాత్మ్యము వీరభద్ర పిడువ రి
(వచనం), (2) బద్రిపాడి పెద్దయ్య-1800, (3)
వచనము విజయరంగ నాథుడు-1700-
1784

(44) గౌతమి మాహాత్మ్యము (1) అల్లమరాజు
రామకవి, (2) గౌతమి కృష్ణకృష్ణ

(45) దుర్వాక్ మాహాత్మ్యము (1) అమలాపురపు
సర్వకవి-1700-80, (2) పోదిరాజు వీర-
(ద్వితవ)-1790, (3) పర్యవసాంత తింకల

(46) పంకల మాహాత్మ్యము (1) సోమ
వరకవి-1780, (2) మలపాళ బుచ్చకృష్ణ-
1800, (3) తిలకాన నంకల-1840, (4)
శివు కృష్ణయ్య-1800-1870, (5) యక్ష గానము
మారయ్య, (6) వచనము యక్ష యిరావదా

(47) పృథ్వీల మాహాత్మ్యము (1) శ్రీరామ అనంత
యజ్ఞ-1800, (2) తింకల

(48) శవరాత్రి మాహాత్మ్యము (1) శ్రీరామ-
1480, (2) అక్కయ్య

(49) శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము (1) పోతరాజు
వరకవి-1485-75, (2) కృష్ణ వరకవి-1800-
1850, (3) చెన్నయ్య శ్రీనివాస-(వచనం), (4)
భాగవతుల నాథుడు, (5) ముండిపాడి-(ద్వితవ)
(6) వచనము విజయరంగ నాథుడు,
(7) నంబపల్లి జగన్నాథకవి-(వచనం)

(40) శ్రీశైల మాహాత్మ్యము (1) నాగరాజు శేష
నాథుడు-1750, (2) అశ్వారి పాపకవి-1800,
(3) చాకంటి వీరమల్లి రామలింగం అయ్యరాజు,
(4) వచనము యక్ష వి ర కుంభయ్య

(41) పాపరాజు మాహాత్మ్యము (1) క.మల్లపల్లి
నాగరాజుకవి, (2) మల్లి రామకవి-(ద్వితవ),
(3) శవర వీరభద్రము-(ద్వితవ), (4) యక్ష
గానము వీరభద్రము-(చిత్రాంగవరకవి)

(42) పోలూరు మాహాత్మ్యము (1) శ్రీశైల రామ
భద్రము-1700-1784, (2) మల్లపల్లి బుచ్చకవి,
(3) రామరాజు పంకలపాపయ్య, (4) బం
సుంది శేషాచార్య, (5) వచనము వంశరాజు-
1734

(43) రాక మాహాత్మ్యము (1) అంబి శ్రీ అగ
న్నాథకృష్ణ, (2) అప్పల వరకవి, (3)

మంతుని వెంకటాచలంకి

౪ ప్రబంధములు :-

(44) అష్టమహావీర కల్పాంగము (1) తాళపాళ తిరు-
ంగళ భాగము-(ద్విపద)-1490-1530, (2) రెడ్డి
పల్లి ముద్దరాజు-(శ్లోకము)

(45) కాళింగ కల్పాంగము (1) అలహాబాదురి-
1700, (2) చామర్తి మందల శేషయ్య-1795, (3)
మమరాజు పాపకవి, (4) వాంశీరాజు అప్పయ్య,
(5) వాంశీ ధర్మరాజు రామకృష్ణ-1866-1915.

(46) గౌరీకల్పాంగము (1) వెంగలయ్య కాళయ-
1888-78, (2) బక్కలంక వీరభద్రకవి-1700-
1750, (3) విమల అనంతకవి

(47) యక్షగానము (1) మారపాటి అమరలింగరావు
కృష్ణుడు, (2) నరసింహలింగము, (3) పెద్దాచా
కృష్ణుడు, (4) బాగ్నాథులకవి, (5) మంగలపల్లి
మూర్తివారాధ్యక్షుడు, (6) మహాశి, (7) మందల
పాటి వెంకటకవి

(48) నాటకము చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం

(49) శివయ్య వొచ్చి వీరభద్రయ్య

(47) కీర్తనకాండము (1) మచిలంపాటి లక్ష్మణ-
1700-1750 (2) వెన్నెలవరమల, (3) రెండు
కవి, (4) పల్లెపూర్ణ ప్రభాచార్యులు, (5) పాల
యెంకరి ముద్దూపాంతు, (6) అగస్త్యుల
రామన-(యక్షగానము)

నాటకము (1) భర్తృకరం కృష్ణమాచార్యులు, (2)
శ్రీరామలలిత ప్రేమా-రావు

(48) ఇంద్రమతి పరిణయము (1) వెంకట రామ
ధర్మరాజు-1590, (2) చిత్రకవి అనంతకవి-1630
(3) మమరపూర్ణి-1650, (4) కామయ్య కృష్ణ
వరాహ-1750, (5) తిమ్మకవి, (6) అలూరి మధుస
కవి-1850-80, (7) పంతుల బ్రహ్మరక్షకవి, (8)
అంగరము బహుతయ్య-(శ్లోకము)

(49) ఉపాప పరిణయము (1) చామర అంగధూపా
య-1600-30, (2) శైవా మాయంకవి-1800,
(3) తాళపాళ తిరువంగళ భాగము-(ద్విపద)

(50) యక్షగానము (1) విరిపాటి వృద్ధిమూలరాజు,
(2) శ్రీవిశాఖము, (3) అనంతకవి, (4) పసుపు
లేటి రంగాభయ్య-1688-78, (5) విజయరాఘవ

నాయకము-1688-78, (6) శేషలపల్లి వెంకట
మల్లుకవి, (7) అనందరాజు, (8) మోక్షానంద, (9)
పాంతుల వెంకటరామకవి

(51) నాటకములు (1) శేషం వెంకటరామకృష్ణ,
(2) భర్తృకరం కృష్ణమాచారి

(52) శివయ్య నరసింహ రామకృష్ణ

(53) చంద్రకావ్య పరిణయము (1) ఎలమంచి లాల
వరప్రసాద-1600-1640, (2) శేషయ్య ముద్దరాజు
కవి-1650-1660

(54) బాలకవి పరిణయము (1) వీరుపతి, (2) పుల
కంకం సంకటకృష్ణకవి

(55) బ్రాహ్మణ పరిణయము (1) విమల పెద్దిలక్ష్మణ
కవి, (2) మారపాటి తిరుమలరాజు

(56) భామయ్య పరిణయము (1) కృష్ణారీ రంగ
రాజు, (2) లలిత కృష్ణయ్య

(57) మైత్రీనిధి పరిణయము (1) మంతుని వెంకట
రామలింగ-1700-36, (2) బాగ్నాథుల వెంకట
బాధ్యక్షరావు (1) రంగారావు-(శ్లోకము)

(58) దుర్జయ్య పరిణయము (1) రకపల్లి పాపరాజు
కవి, (2) శాంతిపరిణయకవి

(59) దుర్జయ్య పరిణయము (1) రంగ మల్లకృష్ణ
కవి-1670-78, (2) మచిలంపాటి తిమ్మకవి-
1700-56, (3) శ్రీకృష్ణయ్య భగవద్దాసి-1750,

(4) నరసింహకవి-1850, (5) శాంతి పరిణయ,
(6) రామలింగం వెంకటకవి

(60) ద్వీపక (1) చామర రామరాజు, (2) పాపరాజు
తిమ్మయ్య

(61) యక్షగానము (1) రాజా లక్ష్మీకవి, (2) పోయ
గంటి వెంకటకృష్ణయ్య, (3) రఘురాజునాయ
కుడు

(62) లక్ష్మీకావ్య పరిణయము (1) వీరభద్ర వెంకట
రామయ్య-1650, (2) రామలింగ వరసింహారాజు,
(3) మద్దికావ్య మల్లయ్య-(శ్లోకము), (4) తిరు
పతి వెంకటకృష్ణ, (5) యక్షగానము పోషకము

(63) నాటకపాప పరిణయము (1) బక్కలంక వీర
ధర్మరాజు-1778, (2) నాటక మూలక-(16 శతా
బ్దము), (3) మద్దికావ్య మల్లయ్య-(శ్లోకము)

(64) భరతకావ్య పరిణయము (1) విశాఖ లక్ష్మీకవి-

రాచాచ్యుత-1800, (3) 700ల కృష్ణమూర్తి
చిత్తం

(79) బ్రాహ్మణ వర్ణి (1) పాశ్చాత్య మల్ల
1480-75

(b) ద్వీప (1) చామయ్య పుస్తకం, (2) వంశ
కర్త

(c) యక్ష గానము (1) రాజలింగం, (2) పాప
రాజ మర్తి, (3) మేళమూల పాద్యుల

(d) పాటకము (1) కృష్ణవరం కృష్ణమూర్తి, (2) పాప
రాజ మర్తి, (3) పాపరాజు

(80) వసుదత్త రామరాజు పాటకము, (2) పాప
రాజ మర్తి, (3) పాపరాజు

(81) ద్వీప కృష్ణ వర్ణి (1) వంశాధిపతి, (2) పాప
రాజ మర్తి

(b) యక్ష గానము (1) పాపరాజు, (2) పాప
రాజ మర్తి

(c) వంశకము కర్త వంశ వర్ణి

(82) ద్వీప గానము వర్ణి (1) పాపరాజు
మల్ల-1480, (2) పాపరాజు మల్ల-1480, 1800,
(3) పాపరాజు మల్ల-1480

యక్ష గానము (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

పాటకము పాపరాజు మల్ల, (2) పాపరాజు
మల్ల

(83) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు, (2) పాప
రాజ మర్తి, (3) పాపరాజు మల్ల

(84) పాపరాజు వర్ణి వేదము-1800

(b) ద్వీప (1) పాపరాజు మల్ల-1750, (2) పాప
రాజ మర్తి

(c) యక్ష గానము (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(d) పాటకము (1) కృష్ణవరం కృష్ణమూర్తి, (2) పాప
రాజ మర్తి

(e) వసుదత్త రామరాజు పాటకము-1700-84

(f) పాపరాజు మల్ల పాటకము

(85) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల

1800, (2) పాపరాజు మల్ల-1800, (3) పాపరాజు
మల్ల-1800

ద్వీప ముక్తి పాటకము-1800

పాటకము పాపరాజు మల్ల

(86) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(87) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(88) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(89) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(90) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(91) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(92) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(93) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(94) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(95) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(96) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(97) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(98) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(99) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(100) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(101) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(102) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(103) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(104) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

(105) పాపరాజు వర్ణి (1) పాపరాజు మల్ల, (2) పాప
రాజ మర్తి

- వాసరాత్రి, (4) బలిశేషశ్రి లక్ష్మీకాంకం, (5) భర్తృహరం కృష్ణహరారాధన
- (96) ఉత్తర పారిశ్రామిక కళ (1) తత్వకృతి రింకె-1778, (3) చంద్రశేఖరం ద్వీపం, (98) పరమహంస విలాసము (1) తిమ్మరాజు-1880, (2) వీధియాగింపుడు
- (b) ద్వీపక కాళిదాస తిరునామకావ్యము-1490-2880.
- (97) రాజగోపాల విలాసము (1) వెంగలరామ కవి-1848-1878, (2) విజయరాఘవ నాయకుడు (యక్షగానము), (3) వింకయ రాఘవాక్షయ (98) రామకృష్ణ విలాసము (1) శ్రీమద్రామణ్య అప్ప రాధాకృష్ణయ, (2) తిరునామకావ్యము
- (99) శివరాత్రి విలాసము-గంగా విలాసము (1) విశ్వంక శాస్త్రి-1880-70, (2) మంచిమంచి తిమ్మక
- (b) ద్వీపక చిత్రము గంగాధరుడు
- (c) యక్షగానము (1) పెద వెంకటాచలము, (2) పాలంకి లోకాచారి, (3) వెంకటకృష్ణయ్య, (4) తింకాపాటి, (5) శాశుమహారాజు-1880-1770
- (100) బృహద విజయము (1) ముప్పలపల్లి నాగ భూషణకవి, (2) పల్లవగంధ హర భాగ్యభక్తులు (ద్వీపక)
- (b) యక్షగానము (1) అయినాడ నవాద్రికి, (2) కామారీ పరభద్రుడు
- (101) లక్ష్మీవిజయము (1) వెనకా రామకృష్ణ కవి (2) రామనాథ వెంకటపతి, (3) అశ్వేనపల్లి పులివెందుల-1880.
- (102) పరభద్ర విజయము (1) పోతన, (2) శివ వెంకటపల్లవ (యక్షగానము)
- (103) కంఠ విజయము (1) అయినాడ నవాద్రికి-1770-80, (2) రామక లక్ష్మీపతి, (3) పొడవూటి నరయ
- (104) మగ్గీ విజయము (1) పెదరింగి నాయుడు, (2) ముచ్చల-1580 (యక్షగానము)
- (104 a) సుందరమనర విజయము (1) భీష్మగిరి తిమ్మక, (2) పామర తిరునామకవి,
- (105) అపారాధి సంకలనము (1) సుబ్బం వెంకట కృష్ణరాయలు-1700-84, (2) నేమనా

- భక్తుల సంకలనకృష్ణారాధన-1800, (3) మునుప పాఠానారాధన, (4) యక్షగానము తిరునామము
- (106) కళాకళ (1) శాశుమహారాజు (2) నేమరీ ప్రభాకరశాస్త్రి, (3) వినుపాటి చింతలశాస్త్రి
- (b) ద్వీపక వెంకటగిరి విజయం.
- (c) యక్షగానము బంధుప్రవాహి.
- (107) కృష్ణభక్తయము (1) ముప్పల నువ్వు రాణకవి, (2) గోపాటి మారక-1830, (3) మండ పాక పాఠశ్రీకృష్ణశాస్త్రి
- (108) కృష్ణభక్త సంవాదము (1) విజయము ముగ్గు, (2) పోలిరాజు పరమ, (3) కమ్మరి రంగ కవి-1750-70, (4) వెంకట వెంకటరామ ప్రభావ, (5) ద్వీపక మందిర శ్రీమం-1880
- (109) శాశుమహారాజు (1) శేషం వెంకటపతి-1706-84, (2) యక్షగానము కర్తవ్యులెను, కాటకము పిలేటి పాఠశ్రీకృష్ణకవి,
- (110) పారిశ్రామికసంవాదము నంది తిమ్మక-1878-80, (2) కృష్ణభక్తి (చంద్రశేఖర)-1817-88, (3) చంద్రానాథ నాయకుడు (అనుభవ)
- (b) యక్షగానము (1) ముప్పలనాథకవి, (2) నందివరం సింకె, (3) త్రినాథ లక్ష్మీనారాయణ, (4) వెంగలరామయ, (5) చంద్రానాథనాథుని
- (c) నాటకం చింతలపిరి లక్ష్మీనరసింహం.
- (111) ప్రభాత ప్రభుత్వము (1) సింగి మారక-1880-81, (2) పాపాచారి పెద్దరాజు (చంద్రం) (3) భక్తిభక్తి ముప్పలనాథ (చంద్రం), (4) ముప్పల నువ్వురామకవి-1800.
- యక్షగానము గోపాణి సింకె
- (112) ప్రభాత చంద్రానాథము (1) నంది ముప్పలనాథులు సింకె-1880, (2) పాపాచారి వెంకటకృష్ణ పోతురాజు-1800-1880.
- (b) ద్వీపక రామరీ వెంకటరంగకవి
- (c) యక్షగానము శాశుమహారాజు
- (d) నాటకము. (1) కృష్ణాది ముప్పలనాయకుడు, (2) కందుకూరి పరభక్తింకె, (3) అయినాడ శాస్త్రి ముగ్గు, (4) శ్రీకృష్ణ పరభక్తింకె.

(116) విష్ణుశిష్యులు (1) చిత్రకవి సింగరాచార్యులు-1750, (2) ఇచ్చూరి శోభనాద్రి-1800, (3) తల్లి పిళ్ళ వరకవి-1750, (4) పాంపకవి-1780-1810

నాటకము బలంబు సంకటకవి

(114) భగవద్గీత (1) వేంకటాద్రి దత్తాత్రేయ పండితుడు-1775, (2) మాధవమంత్రి-1800, (3) విశ్వనాథ వర్మ పాఠ్యమంత్రి-1855, (4) గోవిందాచారి-1880

వచనము క్రమశిక్షణ అనంతసూరియ్య-1740

(115) భక్తచరిత్ర సుబాషితములు — (1) ఎంజూచి బాలసరస్వతి 1600-1640 (2) ఏనుగు లక్ష్మణుడు 1780-190 (3) పుష్పగిరి తిమ్మవ-1775-1800 (4) కొలకాండ వీరవ-1780 (5) సుధరాణి కవి-1880

(116) మనవపాఠ్య విలాసము — (1) చదువు పోతులంకయ్య-1800 (2) కృష్ణ సంకట వరకయ్య 1888

(117) మానవ భక్త రాధిక పాండిత్యము — (1) భీమకవి-(వృందం) (2) వీరవి మారవ-1560 (3) ఎంజూచి బాలసరస్వతి-1600-1650 (4) పెద్దూరి వీరరాధిక-1715 (5) అయ్యనాది వీర భక్తి కవి-1750, (6) చిత్రకవి సింగరాచార్యులు 1750, (7) సుమనసుని సంకటకవి-1750.

(118) రాధా పాఠ్యము — (1) ముప్ప వీరవి-1789-180, (2) ముఖం సంకటకవి మాయ ప్పము-1700-1784, (3) పరివంత్రి సంకటకవి-1750, (4) చింతలపాడి పద్మా-1890- (5) కృష్ణ చామ - (యశ నామం)

(119) విష్ణు శిష్యులు — (1) శ్రీవీర-1870, (2) కొడిగలపాడి సంకటకవి సోమయాజి-1800-1880, (3) రామకవి

(120) విష్ణుమాయా నాటకము — (1) చింతలపాడి పద్మా-1830, (2) ఎంజూచిపాడి సంకటకవి, (3) తోడనూరి సంకటకవి-1890, (4) కంకటి పాఠ రాజు-1775-1800-(యశ నా), (5) కంకటి వారసింహరాజు (దివ్యవ)

(121) విష్ణుభక్త చరిత్రము — ద్వివచనము — (1)

చక్రవర్తి రాధాపాదారి, (2) అమర శివశాసనం

(122) విశ్వసూత్రము — (1) తిరుమల లక్ష్మీ పుటం తాతాచారి, (2) రామకృష్ణ భట్ట

(123) శృంగార కావ్యములు — (1) వీరబ్రహ్మ వీరవీరభద్రుడు-1430, (2) శేషనూరి సంకట కృష్ణారాధ్యులు-1750, (3) కృష్ణకవి-1800, (4) పుష్ప సంకటసరస్వతి-1885, (5) పెద్దూరి నాగ రాజు, (6) వీరవంశమంత్రి-(వృందం) (7) శ్రీ పాద కృష్ణమూర్తి రాష్ట్ర

(8) యశ నామము — వీరసింహ కవి

(9) నాటకములు — (1) కందుకూరి వీరేశలింగము, (2) నామ శ్రీరామము, (3) వీర సంకటరాజు రాష్ట్ర, (4) వీరవర్మ కలకంజ్జీ ప్రసాదరాజులు, (5) వర్మదేవి సుబాషారామము (6) రాజవీరవం వరసయ్య, (7) తల్లివాయి సంకట వీరరాజు, (8) మంత్రివంశ వీరసంగరావు, (9) రాంవంశ వర్మకవి, (10) తిరురావ మారకంజ్జీ రావు, (11) కొలకాండ రామచంద్రరాష్ట్ర, (12) వరకంజ్జీ సంకటరంగారాధ్యులు.

(124) మరాఠీ శిష్యులు — (1) కృష్ణ ప్రభు 1800, (2) పులిగంజ్జీ వారసమంత్రి-(దివ్యవ), (3) రామభట్టరంగ వరకయ్య-(దివ్యవ), (4) మేడూరి అప్పకవి శిష్యులు — యశ బంగారురాజు

(125) పాండిత్యపాఠములు — రామంగ నా వయ్య (వృందం), (2) రత్నాచరం గోపాలకవి (దివ్యవ)

(126) కవితాపాఠములు — (1) రామచంద్రుల కొండుభట్ట, (2) రామరాజు

(127) శ్రీభక్త విజయము — (1) పి. వ. పాడి పోతులంకయ్య, (2) పోకరాజు వీరయ్య-వృందం యశ నామము — కవి వీర శిష్యులు

VI భక్తములు —

(128) దక్షిణభారత చరిత్రము — శ్రీవీర-1890, (2) వచనము — ఎవరంగుల చింతల సంతకరాజులు

(129) రామము — (1) భాష్యుడు శ్రీవీర-వృందం (2) చింతలపాడి వరసింహరాష్ట్ర, (3) భక్తి

పొత్త ప్రహరణములు, (4) వానపాణి కావ్య కృతరాత్రి

కవచము — (1) శీర సత్కవచముగానాత్రి, (2) ముదిగొండ గానగంగానాత్రి

(180) వంశవృక్షము — మూలముల వారాణాశివ -1500, (3) వైకరాణ వంశమునాగరి 1530 (5) భూమిగరి-1535, (4) వారిధిము-1600-1650 (కవచము), (5) శివ కృష్ణము-1600-1670, (6) కవచము — రామపాణి సునియూర్తి కాత్రి

(181) కవచము — (1) పాపకవి కవచము-1650 (2) కింగనా, (3) కవచము — పాపూరి రామ గౌరీనాత్రి

(182) విశ్వరూప చరిత్ర — (1) శీరం రాణ వక్త్రము-1660-1660, (2) శోభిని గోపరాణ-1690-90, (3) సూర్యుల వంశమునాగరి-1600

(4) యామినాత్రి, (5) విశ్వరూప చరిత్రము-1665, (6) కవచము — రామపాణి సునియూర్తి కాత్రి

(183) మట్టుకవచ చరిత్ర — (1) మట్టుక-1560 -1600, (2) రామచంద్రకవి,

(184) వంశవృక్షము చరిత్ర — (1) కవచము అమ్మము 1630-60, (2) అమరూరి వరసింహ వక్త్రము-1650, (3) ఎల్లక,

(185) వంశవృక్షము (1) మర్రి కింగన-1620 (2) అమరూరాణ రామచంద్రము-1640, (3) వంశరాణ ఎల్లక-1650

(186) వంశ వంశ (1) అమరూరి కవచము-1775, (2) అమరూరాణ వారాణాశివ-1800.

(2) కవచము మూలము లక్ష్మీకవి

(187) శీరకవచముల కవిత్వములు-(కవచము) (2) విశ్వరూప చరిత్రము-1650

(188) కవచమునాగరి (1) కవచమునాగరి కవులు, (2) కవచము వంశమునాగరినాత్రి,

VII వంశవృక్ష కావ్యములు అంధ్రకవచము

(189) కవచము (1) కావ్యము కవచము-1775 (2) అమరూరి వంశరాణరాత్రి, (3) వారిరా

వారిరానాత్రి, (4) కవచము (1) కవచము కవచమునాత్రి, (2) వంశరాణ కవచము

(140) కవచము వంశరాణ కవచము, (2) కవచము వంశరాణ కవచము, (3) కవచము వంశరాణ కవచము, (4) కవచము వంశరాణ కవచము

(141) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

(142) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

(143) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

(144) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

(145) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

(146) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

VIII వంశవృక్ష కావ్యములు అంధ్రకవచము

(147) కవచము (1) కవచము కవచము, (2) కవచము కవచము, (3) కవచము కవచము, (4) కవచము కవచము, (5) కవచము కవచము, (6) కవచము కవచము, (7) కవచము కవచము, (8) కవచము కవచము, (9) కవచము కవచము

- (148) చూశి నాదము: (1) ప్రబంధము-వలగ
తూచి కృష్ణయ్య.
చాటకములు. (1) చాగు క్రిరాయలు, (2)
జనమంచి వెంకటరాయయ్య
- (149) ముక్తాక్షరము (1) తిరువతి వెంకట
కవులు, (2) పాశ్చాత్య గోపాలం, (3) చాగు
క్రిరాయలు, (4) ముప్పాతలంకరావు, (5) కొర్రాచ
రాయచంద్రాప్రసాద్
- (150) దిక్పాల భంజక (1) మంచన-ప్రబంధము
(2) చాటకము-జనమంచి వెంకటరాయయ్య
- (151) అశ్వ రాజుడు (1) తిమ్మరూపతి-ప్రబం
ధము, (2) చాటకము-(1) అమలక వాణిమూర్తి
కాప్రె, (2) శత్రుహృద కామేశ్వరరావు
- (152) సంకల్ప మోక్షోదయము (1) ప్రబంధము-
రాజువెప్ప-రంగరాయకవి (2) చాటకము-తిరు
కొండవాయి నుమ్మిడి మహాపాండి, క్రి మనూరి
రావి తరహారా
- (153) మృచ్చకతికము (1) తిరువతి వెంకటేశ్వరులు
(2) చాటకము-చాగు తరహారా
- (154) వేదీసంహారము (1) వడ్డాది మల్లారాయణకు
(2) కొర్రాచ రాయచంద్రాప్రసాద్, (3) క్రి పాద
కృష్ణమూర్తి కాప్రె, (4) బులుగు వెంకటేశ్వర్లు
- (155) విక్రమార్కము (1) వేదం వెంకట్రాయ
కాప్రె, (2) అచంట పాంశాక్షయం శర్మ,
(3) వడ్డాది మల్లారాయణకు
- (156) చూశి నామము (1) వేదం వెంక
ట్రాయ కాప్రె, (2) చాగు క్రిరాయలు, (3)
కంచనూరి చిరంజీవం
- (157) కృతాంతరి (1) వేదం వెంకట్రాయ కాప్రె,
(2) చాగు క్రిరాయలు, (3) కంచనూరి చిరం
జీవం
- (158) క్రియదీప్తిక (1) వేదం వెంకట్రాయ కాప్రె
(2) వెన్నాట్రాచి కొమయ్య
- (159) కాగానందము (1) వేదం వెంకట్రాయ
కాప్రె, (2) పాశ్చాత్య గోపాలం, (3) వరసింహ
రా
- (160) స్వర్ణ కావచము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీ
వరసింహం, (2) దివాకర్త వెంకటాచార్య, (3)
కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు
- (161) క్రమము: (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసింహం,
(2) కటూరి ప్రభాకరకాప్రె
- (162) అభివేదము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసింహం
(2) బులుగు వెంకటరాయయ్య, (3) బులుగు
వెంకటేశ్వరులు
- (163) అవివారము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీవర
సింహం, (2) మావల్లి రామకృష్ణకవి.
- (164) బాలచరితము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసిం
హం, (2) మావల్లి రామకృష్ణకవి
- (165) కర్ణధారము చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసింహం,
(2) కటూరి ప్రభాకరకాప్రె
- (166) వందనము (1) వడ్డాది మల్లారాయణకు
(2) బులుగు వెంకటేశ్వర్లు
- (167) ప్రసన్న రాజుడు (1) కొర్రాచంద్ర వెంకట
కర్తం, (2) మంత్రివ్రగడ భువంగరావు
- గ్రా అంధ్ర నాటకములు చరిత్ర
- (168) రంగరాయ చరిత్ర (కొమ్మిలి యుద్ధము) (1)
ప్రబంధము-దిక్పతి నారాయణ కవి
- (B) చాటకములు వేదం వెంకట్రాయకాప్రె, (3)
క్రి పాద కృష్ణమూర్తి కాప్రె, (3) కాళ్ళవారి
పాంజీవరావు, (4) శిరిరావి వెంకటనారాయ
రావు
- (170) వల్మాది చిరచరిత్ర (1) దిక్పతి-క్రిరా
ధులు
- (B) చాటకములు ప్రభులింగనాథులు, (2)
వంగనాథుల రామ చంద్రరావు, (3) తిమ్మక
లక్ష్మీనారాయణ, (4) చాటకము-పామయ్య
- X శ్రవణము
- (171) చిరకైవార సంకరాము (1) శకరామ
లింగకవి, (2) వంటమట్ల తిరుమలకాపుడు,
(3) వర్ణమంగలి తింగన-దివ్యద (4) దిక్కం
కొమ్మన (నవము)
- (172) కైవార శామణి (1) పెద్దల అప్పా
య్యకు, (2) వెన్నాట్రాచి నాగేశ్వరకవి-దివ్య
- (173) చక్రవర్తియ్యలు. (1) దిక్పరాధుడు, (2)
చక్రవర్తియ్యలు-కవి గేద తెలియదు (3)
చక్రవర్తియ్యలు-కవి గేద తెలియదు.

XI అక్షరములు

- (176) క్రోధము (1) శుభ్రము కల ప్రాచుర్యము
(2) కృష్ణ కృష్ణము, (3) విజయరాజునాథుడు
మను, (4) లక్ష్మణునివాడని, (5) రాజునాథుని,
(6) బాధులను ముప్పది, (7) తిరువారాణా
రాని
(8) నాటకములు (1) భక్తభరణి కృష్ణమారాణ్యులు
(2) కోలాచలం క్రిందివాడరావు
(C) దండకము మంగర అప్పుడు (పురియే దండ
కం-చెన్నై కళ)
(178) గోల్లగోడును కళ (1) భారతి రామరాజు,
(2) క్రిందివాడు తిమ్మయ్య, (3) చెంగలవాడును
(178) కాశీయవర్ణము (1) విజయరాజునాథుడు
మను, (2) నంకటరతి
(177) పదునెనిమిది (1) శేషవిలవాసుని, (2)
అశ్వేషుల తిమ్మయ్య
(178) కృష్ణవిరాటము (1) తిమ్మయ్య, (2) రాజు
ముద్దరముల పెద్దకవి
(179) బలకృతి (1) అలంక కృష్ణకవి, (2) కళ
వాడి, (3) రామరాజు, (4) రామరాజు

XII అక్షరములు ఇందిరి విద్యుత్తులకు కాక
బోయినను క్రిందను, ముఖమునుబట్టి యొక్కటిగా
చేర్చుచును.)

- (180) నానావిధము (1) బిమ్మలపాతక, (2)
కళింగంకలపరములు, (3) అమూల కృష్ణయ్య
(181) కాశీకృతి కళము. (1) భూకృతి కవి, (2)

కాశీకృతి కళము, (3) కాశీకృతి కళము

- (182) కళింగకృతి కళము కాశీకృతి కళము,
(3) కళింగకృతి కళము
(183) అంజనేయ కళము అంజనేయరాజు నాం
యని కవి, (3) కళింగకృతి కళము
(184) కళింగకృతి కళము కళింగకృతి కళము
కవి, (3) కళింగకృతి కళము
(185) కళింగకృతి కళము విజయ లక్ష్మణుని, (3) కా
శీకృతి కళము
(186) కృష్ణ కళము మదిర సుధాకృతి, (3)
కళింగకృతి, (3) విజయరాజునాథుని
(187) కాశీకృతి కళము కళింగకృతి కళము, (3) తిమ్
మయ్య కృష్ణరాజు
(188) కృష్ణకళము (1) గోల్ల పాటి భార్య
నాథకవి, (2) కళింగకృతి కవి, (3) కళింగకృతి
కళింగకృతి కవి, (4) ముద్దరముల పెద్దకవి, (5)
కళింగకృతి కళము ముద్దరముల
(189) ముద్దరముల కళము (1) కాశీకృతి కళము
కళింగకృతి, (3) తిమ్మకవియొక్క కృష్ణరాజు, (3)
కళింగకృతి కళము ముద్దరముల

- (190) ముద్దరముల కళము (1) కళింగకృతి కళము
కళింగకృతి, (3) విజయరాజునాథుని
కవి

ఇ గ్రంథములను చదివి అంశకములను
గ్రహణము చేయుటకు

సనాతనగాయని

మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

గుత్తపు కంచుక మ్యుడిసి - కుల్లెడు తోరపు జిల్లువల్లతో,
విత్తరి పిల్లలెండుకల పెంచిన - వేసలి సొంపు పెంపుతో
క్రాత్తగ పూయు పెంచోవ ల- క్రొన్నల పెన్నలగా మలంగి నా
చిత్తము పెంగునన మెలచి - చెల్వయు చొక్కపు పాట విన్నతో!

పల్లవపాణి సోయగము పాయన - మించిన కైవడిన్ కరం
బల్లగదర్చి కాళగతి పాల్లక - కోణదళాయికాంగుళి
వల్లరి యంటి యంట నటు వాసిగ - నూరు కలాన కాకు ము
పుల్లము రాగరంజిత విమోహన - డోలల నాచి యూచెడున్

అమని మావికొమ్మకుండ - నందమునా చిచ్చరాకు పాటకున్
గోముగ నూహనీయు లల - నోర్కల యావన భాగ్యభాగ
కామమనోహరాధర చిచ్చరిత - రాగవిహారనాకృతుల్
యామునదీతరంగ రుచి - యాదవసూను కళింగ గీతులా!

కమ్మని పూలబాటల పితాంగన - కోరిన కంఠమాధురీ
సమ్మద భాగ్యవైభవ విసారిక - రాగమధూళి వొల్పు గా
నమ్మి యెండంద నింపిన - సనాతనగాయని దివ్యనైల్యకై
కృష్ణమ్మ కొనల్ చలించిన వ - యారె! మెఱుంగుల మంపు క్రొమ్ముడిన్

కలకలరావముల్ పసిడి - గంటల వేకువ నందె మోవికా
పుల హవళిల్లుకైవడి న - పూర్వ మనోహర గానమాధురుల్
దిలిగెడువేళ కావిరుచి - చిప్పలు చిక్కని మోవి చింకుతో,
తోలిమలి నందెమంపు పన - తో జవరా లెడ రాగవల్లియా!

మెఱుంగులు చేరు క్రొందగుకు - మీఠులు మాసిన చేటిపాటలో
పరుగులుబారు వేపసిడి - పాయల క్రొత్తరగల్ మలంగు ముం
గురులు తెలుంగు చెల్వ జలు - గుం దెలిమియ్య తెలుంగు గొంతుతో
గరగరికల్ దొరంగు నుడి - కారపు సొంపుల కై నించుకన్

పాటల చేలు నా పలుకు - బాగరికన్ కుండలందు కోర్కెలు
జ్ఞుటలు చేర చేమకొన - నో, కడలాడెడి మోచిలేనియల్
తేటులలోలె నాననా, వి - తిర్ల విమోహ మహార్ణవంబులై
తేటతెనుంగు పల్కునడి - చేరనా లో మరియాడు భావనల్

కలకత్తోలాలు

• 七 •

[illegible][illegible][illegible][illegible]

ప్రతి పర్యాయంలో యాభాగీ వాంగ్మను
తప్పకుండా మందరం-రాజా వేదాంతం ఎన్నడు
దిగుకు లేకుండా సవ్యంగానే పాగిపాటుంది. ఇది
తప్పలే తప్పకుండా కొంత కలవరము తీసుకొనుంది

సంచారి భావములు

౧ బోధకుని ముద్రామూలాపై

నిర్వహణ, నాది, కంఠ, అమాయ, మదన, క్రమ, అరణ్యము, బైశ్యము, చింత, మోహము, స్వప్నము, బ్రహ్మ, చరణము, మధ్యము, అతగమ, అదిత, గర్వము, విజయము, మౌనగర్వము, విద్రు, అపహ్న, రమ, ముక్తి విశేషము, అమర్ష, అవహిష్క, ఉగ్రము, మతి, వ్యాధి, ఉపాధి, మరణము, శ్రావణము, విశిష్టము, అమమర్షము, తత్త్వవిచారిణి, భావములని పాపిశివరూపమునందలి తత్త్వమును ముద్రిత తత్త్వవిచారిణి భావములతో సంచారిభావములను అనుమతి.

సంచారిభావముగా నేను భజనము, భావము అమాయ అమాయని సంచారిభావములుగా గ్రహించును. దీనిని అంగమున 'విజయగర్వ' (విజయగర్వ) అందును. ప్రాణ అంధులతోను ఇది చాలామంది ఒక ఒకవిధమున అనుభవించుచున్నది. ఒక ఒక సంచారిభావము అనేక విషయముల వ్యాధి అనుభవము సమీక్షించు వాగ్రయముగాని సంచారిభావ ముద్రితమును భావములనుగాని, ప్రత్యక్ష విద్యుత్తులనుగాని, వాచిక పరిణామములనుగాని ఇది తయ్యములను ప్రతి సంచారిభావము విశిష్టములను వాగ్రయముగాని అంధులతోనుగాని ఇది అనుభవముగా నుండలేదు.

సంచారిభావములను స్థానభావములతోకాదు భావములనుగాని భావములుగాని ప్రత్యక్ష విశేషము, ప్రత్యక్ష ప్రతీతితో అవగతములను ముద్రితములని అంధులతోను సంచారిభావము ప్రత్యక్షి, పాపము ముగించుచున్నది అగా అనుభూతములను ముగించు సంచారిభావము వ్యాధి తత్త్వములను తెలిసికొన నిలచును. సంచారిభావములను గూడ వారణములను అవగతము ఇతిభూతములను ప్రత్యక్షి వాగ్రయముగానికదలములే సంచారిభావము విశిష్ట చిత్తవ్యవహారము అంగములను కదలములను విశిష్టములను తెలిసికొని విద్యుత్తులను విద్యుత్తులను గూర్చుకొనుచు కలుగుచున్నది, కాని మనము తెలిసికొనుచులేక కలుగుచున్నది స్థానభావము

దీనిని ప్రత్యక్షము చేయుచున్నది భావము. ఇంతగాక స్థానభావములతో సంచారిభావములతో మన ఇచ్ఛా, భూత, అనుభవముల సంగతీకములై యుండును ఈ మూడలో నేటిదేవుడు సంచారి భావము సమగ్రముగాను ఈ మూడలోను ఇచ్ఛా ముగించు ప్రత్యక్షి అతి ప్రధానమైనది మిగిలిన రెండును దీని కంగములుగా ఉద్దించును.

విషయసంబంధము లేనిచో భజన సంచారి భావ ముద్రితమైనది ఒక తత్త్వము భజనకర్తయైనది మన మనములను భజనమును గొలుపు స్వభావము తత్త్వములతో సంబంధము యున్నది ముగించుగా అగా భజనము మన ముగించుచున్నది, తత్త్వములకు స్వభావవిశేషముని తత్త్వములను ముగించుచు తత్త్వములను మన కేదలములను ముగించుచు తత్త్వములను లేదా మనము లేదా లేదు ముగించుచు తత్త్వములను లేదా విశిష్టములను గూడ మనము కల్గు అనుభవము కలుగ నాలుగు తత్త్వములకు ప్రధాన స్వభావములని విచారించి సంచారిస్వభావము నిర్వహణ తత్త్వములతో తత్త్వవిచారిణి భావములను ముద్రిత ప్రధానములను స్వభావములని అభివృద్ధి చేసికొను.

విశిష్ట భావవిశేషముగా సంచారిభావము మనము విచరించుచున్నది. ఈ విశిష్టమును భూతములను ముగించుచు సంచారిభావముగా భూతములను అనుభూతములతో సంచారి భావములని విశిష్టములను సంచారిభావ ముద్రితమైనది మనము భూతములను ముగించు యుండును మనము పాపములనుగా నుండుములను ఇది పాపములను సంచారి భావములను ముగించుచు, విద్యుత్తులను, విశిష్టములను, విద్యుత్తులను ప్రసరించుచున్నది. సంచారిభావములతో భూతములనుగాని స్థానభావములనుగాని ప్రతీతి మనములను భూతములను, ప్రత్యక్షి, విశిష్టములను, ఉద్ది ముద్రితములను సంచారిభావములనుగాని ముగించుచు, ముగించుచుగాని, తత్త్వములను

యోగ్యమై ఓకేమై యుండువానిని సంచారిభావము గాను నును నీర్వరించుచున్నాము

ఓమౌక్తికలలో కొండ రి సైలన్డ్రమును ప్రోపియేనాదు కత్తి, దీప్రక, త్వరితగతిగల స్థాయిభావముల యుక్తులగు ప్రభోదితములై నూపురి నిజక యుండునని. ఈ స్థాయిభావముల పొందు ప్రవృత్తి నకుసరించి కర్మక్రియలకై న్యూవాదికమును గ్రహించవచ్చును స్థాయిభావముల తీవ్రత, చిరస్థాయిత్వము, ఇతరభావములను ప్రబోధించేయుట అనులక్ష్యముల నకు సరించి నూపురిల న్యూభావములలో భేదము తెర్చుచున్నది. ఈ మూటి సంగతినయ్యుచు ప్రాసము, దీప్రక, నిరాలక, ఉత్సాహము, సోమరితనము, కైర్వరము, మొదలగు న్యూభావములు సిద్ధములగును. ఓదములుగా నుండుందు స్థాయిభావముల అధీనములోని ఓ ద్యూభావములు

స్థాయిభావములు పరిమితములై అస్వాద్యత్వవ్యలక్షణములతోగా రచయితచేతునది భరతు డినివాడు పరిపూర్ణవాద్యం కలగు అస్వాద్యత్వము నిర్వచ్యాది సంచారిభావములగునా కలది లాక్షణిక, దుద్రక్షుల అభిప్రాయము పరిపూర్ణముల పొందిన ప్రతి చిత్తవృత్తియు రసముతోగలది పదిపాదు వ్యాఖ్య స్థాయి, సంచారిభావము లన్నియు రసములు తొగలదనియు, ప్రతిష్ఠియుగా తెలిసిది రసములే కన్పించుటలే భరతు డెనివిదిరసములకై చేస్తోనివాడనియు లాక్షణికము నిరూపించెను. అతగా ప్రతి సంచారిభావము స్థాయిభావము తొగలదు తొలినతే భరతుడు స్థాయిభావము తెలిసికేసి నున్నందుగా నిజ సంఖ్యకు చెప్పలేనది భావము

రసభ్రమణలకు లెండవములు కలది ప్రతీకా లేందురా చెప్పరాదు పనుగ్రహిత అనుభూతియే రసమని అప్పుడు చెప్పిన అస్వాద్యత్వముగల సంచారిభావములన్నియు స్థాయిభావములు తొగలవు. శేషము పాశ్చాత్య ప్రపంచమునకు అనుభూతియే రసమని అప్పుడు చెప్పిన రసభ్రమణ తొంద్రమునకు ఉన్నటువైదనిధముల రసములను గ్రహించివాడు—(1) శిష్యుడు తో కలసి తొలిది స్థాయిభావములు (2) యున్నది నూడు సంచారిభావములు, (3) రసలేఖితము (4) రసముల అనుభవములు; (5) రసభ్రమణ, ఇతన్నియు రసములు తొగలవి (6) రసభావములు

వైలన్డ్రము గ్రహించబడలేదులే నీ రసములు పచ్చివని ప్రతీకారము రా జనివాడు తొని స్థాయిని దీనింతయును, రసమున పర్యవేక్షకుని సంచారిభావములగునా స్థాయిత్వము కచ్చునది భరతు డనివాడు తొగా రస పరిపూర్ణమున తొభావము సందిర్భవముని స్థాయిగాను, సంచారిభావముగాను మూడు ప్రకరించు నిలువది

కృంగారరసమున ప్రాసము, అలస్యము, ఉగ్రత, కానవృ అతి సంచారిభావములు పరిపూర్ణ భరతుడు విశేషించివాడు ఇతడు సంచారిభావముగా చెప్పబడిన కానవృ స్థాయిభావమై పతోభిరత్నరసము పర్వించగలదు ఒకేఒక భావము కత్తొగగ్యతా వేమున స్థాయిగను, సంచారిగను, పాత్రికగనుగను, అనుభావముగను ప్రకరించుచు నది 'కర్మభిరారి ప్రా' పాపాత్రికగనానానా కర్మ' అను భరితాభ్యములకు అభివ్యక్తి చెప్పగలిగివాడు ఇతరభావము వాదాదులు తేలికని పత్తుల, దురి, గర్వములు స్థాయిభావములై పదిపాదు ప్రాసము, ఉపాత్త ఉత్తర రసముల దీక్షగలది భావము పదిపాదు పిత్వాదిభరతు పలనదితొలిది భావములు నిధివానిభావ కర్మభిరారి సంచారిగతమున పలనది తొలిది రసములు తొగలది కృంగార ప్రకారమున భావ డినివాడు

సంచారిభావము క్షణము, రత్నాలాసభవ యోగ్యము నరులై నిది స్థాయిభావమున కంగులు భయ, హాస, కోక, ప్రాభమున స్థాయిభావములని అనుచున్నాడు తొని ఈ వాదన మనలే కావ్య రసముగా స్థాయిత్వముగా నకుభివించుటనది గావు ఇది తొనియు తలమునకరై అనుభవించుటచేతునది. అందులే నిది సంచారిభావములు తొకప్పు నది తోడనుకనదు సంచారిలు స్థాయిలైపరోభయ, హాస, కోక, ప్రాభములతో ప్రాంతాల ముందుచున్నది కృంగారప్రకారమున భావము ప్రకరించివాడు. ఈ వాదన స్థాయిభావములు సంచారిలులు తొదిగతో, దినిగతముగ్రా సైల తొలాడు ?

స్థాయిభావములలోను, సంచారిభావములలోను భేదములేకును పర్వముగలవి. ఇది తెలుసు నూపురికి ననుభవించవచ్చునట్లు. నూపుర సరిగత

జీవుల కంఠధ్వజములను నీ సంచారు ఉద్ధీర్ణము లకు
యత్నించి సమగ్రపరిశోధనము లిడుచును నున్న
సంచారు ప్రకృతి యజ్ఞశిలసూచక బీజీ కుల్యములే
యగుచున్నది కానా అలకష్ట, క్రమ, అపకాది
సంచారిభావములే సంచారిగతులను నాది సహితము
రసము కావలసి భావి అభిప్రాయము ఉన్నది,
సామ్యశ్రేణి, అపక, ప్రళయ, భావకళి, సామ్య, రిలాస,
అనురాగ, సంకమ, అపక, విజృంభణ రసము
లే విధముగా నిర్మలమగుట కృంగారకలకమున
దుర్భిక్షసూచక ఈ వాచ్యము సంకలించుచున్నాము.

సంచారిభావము స్థాయిభావమునది భరతుడు
వెప్పిన వాక్యములను ప్రస్తావించితిమి ఈ వాక్య
ములను తెల్పలేదు, ఈ సూక్తి కావ విశ్వ
నిందక, స్థాయిభావము సంచారిభావము కావచ్చును
అని, సంచారిభావము స్థాయిభావము కావలసి
అని అనినట్లు చెప్పాడు దుయ్యభిక్ష మొదలు గాగల
అంతరించి నీ యభిప్రాయము నీ స్వీకరించి
“సంచారిభావములు గావ్యకలుగా సంచారిభావములు
గానే ఉండును, ఇది యేకమను స్థాయిభావము
కావలసి” అని మరొకరున్నా సోక్తి తెచ్చు
చున్నాడు కాని సూక్తిని భావములకు కల్పా
దులు స్థాయిభావములని, ఇతరస్వభావములవారా
ఉత్పన్నములైన సంచారిభావము లరచి కార్త
వీరును పలుకుచున్నాడు

ఒక భావము స్థాయియగువా ? సంచారి
యగువా ? అను సంశయ నివృత్తి ప్రకృతియొక్క
స్వభావము తెలిసికొనవలసి ప్రకృతినిర్మలమైన
భేదములేక ఇతరభేద విరుద్ధ కల్పించుట కావలసి
ప్రతి సంచారిభావమును స్వతంత్రమని, పరతంత్ర
మని స్వీకరింపవలసి స్వతంత్రమైనట్లుచిది స్థాయి
యగును పరతంత్రమైనట్లుచిది సంచారియగును
తేలకావారాయణ దీక్షితులీ యభిప్రాయము సంక
లించుచున్నాడు మునుముగల రామ, శిష్యులను
గురువుఉన్నట్లు భావములను స్థాయిభావముల కంటె
భరతు యెడలెట్టి యభిప్రాయము క్రిందించుట
యవచ్చుచున్నది. యోగ్యభావమునకా భావ భావము
స్థాయిగాని సంచారిగాని కావచ్చును.

సంచారిభావ మునుభవించునట్లు వాంతరంగి
కావలసిగా వాచ్యముగా జ్యోత్సనుడు ఈ వ్యక్తి

కరణలోపమయినదేనది సాత్వికభావమున, అను
భావముల సాత్వికభావములను తేలికగా నిమ
గ్నింతుము. ఇక్కడ అనుభావములను సూక్ష్మతెలిసికొన
వలెను

వాగంగపక్ష్యకృతమున అభివ్యక్తి వచనభావ్య
మానముగా నేయునది అనుభావములని భరతుని నిర్వ
చము. వాచిక, అంగిక, సాత్వికాభివ్యక్తియందు కేత
నీకు ధూతములగు భావాదుల సభిక్షకము చేయునది,
కేరణములను కటాక్షాదకముకరి కార్మధూతమున
యనుభావముభివ్యక్తియందున తెలిసికది అంతరంగిక
ప్రకృతి అనుగుణముగా కేరణము తెలుగునట్లును
కేరణమున కల్పించు శూద్రులనుబధభావము లందును.
అనగా ప్రతి ప్రకృతిలోను అభ్యాసకల్పకృత్య
సంకలించునై మొదలమది భావము. కాత్తిక ముఖ్య
ములను సంచారిభావముగా స్వీకరించరాదు ఇది
సంచారిభావములను మత్స్యమనులని సాత్వి
కాభివ్యక్తి సమాంతరకముల యోగివలంకారములు కల్పి
గలవు అంతరంగిక సంచారిభావమునకా కృత్యము చేయు
చిదిని నిర్వచాను పక్షభావము లనినాడు బీజీలో
కొన్ని భేదమునకు, మునుముగల సూచకంబున భావ,
హే, హేలును బిట్టిని, యర్పణములను కేర, కాంతి,
నీచి, మూలధ్వజము, ప్రకృతి, కృత్యము, ప్రకృతి,
ప్రకృతి అనునీ పలుకరణములు మానసికకృత్యముల
కృత్యము చేయునది యోగ్యమైన ఉపాధియైన భేద
మును సంబంధించినది మునుచే నియమములగుటచే
చిదిని యర్పణములు, లేక సాత్వికము లనినాడు
ఇకన్నియు సంచారిభావభావికృత్యులని తెలియజేయునది

సంచారిభావము విభావముగా సూచించుట
మొదటి సంచారిభావమును పరభావకృత్యమునకు తీసి
కొనిపోవునది విభావము వాచిక, అంగిక, సాత్వి
కాభివ్యక్తియనై వాచిక విభావమునకును మునుముగ
అనివిభావములు. స్థాయిభావములను రసముగా పరిణ
మింపజేయుటకు సహకారకరణములను విభావములు
వాచ్యకృత్యములని విడుదలము లేక సమీపభేదముల
భావము ఇది చిత్రకృత్యము గాకపోవుటచే చిదిని
సంచారిభావములుగా క్రిందించరాదు విభావము
భావ సాత్వికభావము లనియు రసములు కాగలను
వాచ్యమునైచిత్తములను చిత్తమునకు చుట్టడి.

ఈ సంచారి భావములను పరిశీలించినచో చిది
స్వభావమునకా వాచిక తెలియగలది భరతుని నిర్వ

యన్నది మామనంబారి భావములలో కొన్నిటిని
పరిశీలించవచ్చును. మైన, క్రమమునకు రెండును
వర్ణాయుధములు అనుటలే నీటిని రెండింటి స్వభావం
వచ్చునట్లేదు. మైనయనటకు క్రమమున్న యాహం
తరమే అవ్యయము ఈ మాటని ఒకే ఒక భావముగా
గ్రహించవలెను

నిద్ర నుండి యువనది మనస్సు విడిచిపెరి-
వల్లును గల రేపావృత్తి తెలుపుచున్నది ఇది కానీ
నీకు కుతులేనని చిత్తవృత్తియే కాదు కానీ
నీకు కుతులేనని కావనను పాగననంది వలెచెన
కావనను చిత్తవృత్తియని చెప్ప వలెను పా-
గనంలేను మనకావనాధునియ నుచు కుతు-
లెవలెనగాని కాదును నిద్ర మనల కుత్తులకనుమలను
ధానును చూపుచున్నది కాదు కాని ధనము అను-
యోగ శక్తిని కనుగొనలను ఒకవిధమున నిద్రమనను
కనుమననని మతి, కృత్తి, చాత్రి, ఇదేయననని
మనవికనులను లేక కాదుకనులను కాదును అంత-
నిది ఇది కనుగొనవలెనని చిత్తవృత్తియనుచుచుచు
ధానులను కాదును

అంతరిక్షమును అనుసరించి వాహనము అతరించు
యతనుగ భూమధ్యమున ధ్రువమున పరివహించును గాని
ధ్రువమునగా పరివహించుట ఇందుగల గోచరమును సంచారి
భావమున దెలియించుచున్నది సంచారి భావమును
మనకు **తాను** మనము, **ఉ**త్పన్నము, **హి**తుము,
విధానము, చరణం, శుభ్రము అనునవి సమస్తకళలును
సంచారిభావము కల్పించు సగుణము **తాని** చేతగాను
విద్యుత్తు, శక్తి యాదులను వర్ణించుచున్నది అందుచే
నితరం **గో** వానిని **తీ**వించుచున్నది అ **త**గియన
బ్రహ్మగోళమున పరివహించుచున్నది కను

[illegible]

మనం ప్రకృతిని అనుసరించి కోకలను, యొక్క రూపమునూ, ఉత్పాదించుచున్నాము. రూపములు చూసి, వర్ణములు, భయము, ఆనందమునకు ప్రాముఖ్యము వహించుచున్నాము. సాగరమునందు గ్రహించుచు భయప్రాసము భిన్నము అని జూచి వాడుకగా వాడుచున్నాము. సందర్భాధికమున వాడుచున్నాము. వాడుకగా వాడుచున్నాము. మనము వర్ణములను అనుసరించి సందర్భము సందర్భాధికము అని చెప్పగలము.

[illegible][illegible]

భూకర్షణ ప్రాధికాన గతార్థవిషయమును
సూర్య కోరిక విజయవంతమై చింత, విజయమును
కాగలది దీనివారూ నారా, ప్రతి కర్మమునా భూ.

వెన్నెల విన్నపాలు

★

శ్రీ బొడ్డు బాపరాజు

[కావలె చెల్లాలలాని మహావీర జనమూర్తి భుక్తంకడ మహాశక్తి కలెడది నయనామృతమలన క్రమాదరేఖలు శరద్యామిలల మరంత కాశావయలు మనసులో విరిచిన ఆ కొండ, శాంతిని తెచ్చును మనరాళ్ళకి, బానిస వరినిచ్చే ఒక తియ్యని వెన్నెలలాంటి కృపి కాళ్ళకి నిచ్చివది]

వడలేటి ముగిలి పాదలం

తెడరినపుప్పొడులా! కడలి వెంగుల తరగడ

నిదిలిచిన పాల నురగలా!

పొడవైన జాడమును పొరలు పొరలై వెలుగులో!

వికసింపని మహావీరశిరోవీధి, మాత్రీమకుట సామ్యమున కొన్ని;
వరిపించినవి తక్కువ భుజాంతరసీమ, వైజయంతి వైభవమున కొన్ని;
ప్రసహించినవి స్వామి పటుదీర్ఘ తడయిస్తే, శ్రీరాధికేక ప్రసిద్ధికొన్ని;
ప్రసరించినవి దివ్య పాదాగమేదిక, పూజ్యప్రసాన విస్మయకొన్ని;

వెన్నెలలు చింది చిలుపలై వెలిసిరిసి

తరుకులాగనైన వా కారక త్రియాను

భావనా రమ్యరూపకల్పనలమెరసి

గోమతేశ్వరనవా విశాదభరతి

దున్నుల రాయస్వామి తలమీద శరచ్చరద్రమాలికలో

ఁన్నెడు తెల్లపూల చరిసందిర విఘ్నర తిశ్తనస్సము

శ్వప్నమహాస్త్రిగాగు నిరివల్ల భు నొడల గండపు తా

నన్నగినాగె తెన్నల తుమారము, కవ్యరపుం మమారమున్

హిమచేలాంచల చందల్కాభరణిన్ హేలావదన్యానన్

తల్లిములన్ స్వామి ఁదాబ్ధినేవతు శరద్రాతేంద్ర కన్యానహ

నము విశ్వనవనంగ తెల్లినవి శ్రోత్యాన్నభార లంకిత మె

త్రములై తదిరి సానుభాగముల ముక్తాశ్రేణి కందించుచున్

నకల దిగంతరాశములు వర్షని వెల్లవికాంతి కాంతిలో

నొక మధురామధూతి కళకొత్త, సుగిర్హ వినిలరేఖ వో

లిక నిలుచున్న స్వామి కన్నుగేవల చిందు కయారసామృత్యో

ర్మికలు జగముల్లెల్ల ప్రసరింతునట మధువల్లదికామిమన్

అపుడువెన్నెల కాదు సత్యమృత్యు! స్వామి

తరుణ కరుణాస్పృహకృత్య! కాదన్న నెట్లు

వర్ణధీర ముఖకణమునోహార్థం తెల్ల
మండిచినేయును నమృతహాసోపచరణ?

వినుతో వెన్నెలవార! స్వామి శ్రవణోర్విక మీదు క్రిడించు నే
తను వినింపుడు శ్రద్ధ విట్టని-శృణుపాయముగా రాజ్యముం
దన యిల్లాలిని, కన్న విడ్డని నమస్తం బుజ్జగించెన్, తపిం
చెను, సాధించె నతండు మున్ను భువనశ్రేయమునుం దానుగా
“ఓయిద్రభూ! తపింతు విటు బుద్ధిధర్మగము నెక్కి, ఎన్ని య
భ్యాయము లే? లోకీభ! నంతయునుం దిలకించినావె? ఆ
ధ్యేయములయ్యె నేకు భవనీయ కగర్ధిత మార్గముల్! నయా
నోయధివాసు కొండ దిగదో! ఒకగట్టుకు తేవువో భువిన్!

“మానవజాతియంద, మండమాన్యునిం బడె, లోభమగ్నము
జ్ఞానవిదగ్ధమై యడుగు జారు; పరస్పరదుష్టచింతలో
దానవమయ్యె, హింసకరుధర్మము ద్రోక్కె, తలపీచు లోధా
భావనములయ్యె నింతటి యధర్మము చూచి భరింతునే ద్రభూ?

“నత్యమహింస శాంతియను శబ్దపదార్థ మెరుంగరాదు పో!
నిత్యము పీట పెట్టకొని నిల్చెను మౌనము తద్యయంకరా
పత్యములొ దురాశయును స్వార్థము నేకు జగమునెలు పి
యత్యయ మార్పువో తెలిసి యయ్యె, తథాగత! మానముద్రలో

“లేదు పరార్థదృష్టి లవలేళము, పీడన దక్కినన్, మతో
న్యాదముగాక తస్మాహిత మార్గనమాదృతి లేదు, స్వార్థనం
పాదన తపిసన్ మతిః పట్టదల నిజభాగ్య వీజ మా
సోదర మానవస్థితియు, చూడు ద్రభూ! జగమెట్లు పోవువో

“కదలి రావయ్యె తండ్రీ! నే దడను వచ్చె
దివ్య నవధర్మభము ప్రతిష్ఠనలిపి
శాంతి చంద్రాతపమున జగతి వడువ
నత్యము నహింస నిద్రభాగ్యములు నేసి”

అని యల్లన వినిపింపుడు
జననాధుని, లోకహితము నేయుడు;—మీ చ
ల్లని తన మది యెవరికి న
య్యనయా! నవచంద్రికాశీరమలారా!

పుట్టుమచ్చ

శ్రీ వెంవటి సచ్చిదానందశర్మ

మరిగి! మరుగునకు వస్తుందో!—
ఎవ్వకు వస్తుందో!—

ఈవిడువలను పరిగెన చూపించినది తన
మరిచిపోయిన విషయమేదో ఇట్టి కృత్రిక తెచ్చుకో
గలవనుకొన్నాను రాజ్యాధిపతిగారికి

మరిచిపోయిన విషయమిన్ని తనది, తనవన్న
నైతాంశ పరిజ్ఞానాన్ని తనకే దాచుకోవటం మొదలు
కెట్లాను తనను తెలియజేసే!—అత్యంతావృత్తితో
ఒకటి తరవాత ఒకటి నైతాంశ శ్రుత్యం రాగిం
బడటా అనేదిగా మారటం, ఒకవాడు అర్హత
వాదాదిది శ్రుత్యంలా విడువల తనను అవ్వ
యించుకుంటుంటే తననుగత వరకు కిరాకుకిగా
తోటలం, పైను అర్హతలతోమీంటే అవ్వగా
కనిపించిన తన బొమ్మను చూచుకుని కత్తునుగత
యొద్దలోవటం—ఇక్కడ కుట్టలన్నీ మునిగిపోయిన
చూడ బొమ్మల కనుకన్నే

కింగెట్టు ముట్టించి వచ్చుగాని ఘట్టలని
వచ్చుకు రావచ్చు

ఒంటిపా విలసి అంత వత్స పరివరంను
వచ్చుమన్న కట్టి నిలుపకుమీ రాజ్యాధిపతి
చూచాడు

రాజ్యాధిపతి స్వయంగా! వచ్చాడు శేఖ
మొట్టమొదట నిలబడ్డ మరెక్కడా తన వత్స పట్టించు
గొనంబును తప్పిస్తాడు తనను తెలియజేసే నైతా
ంశ ఇదిలాపే! పత్తిపొలయానికి వారిక కలుచు
కున్నాడు

తన మరిచిపోయిన విషయమేదో భావకం
రావచ్చు అదేదో తన కావలసింది! తెచ్చుకున్న
వరకువచ్చుందో!

మీ కైదులలో ముగిసినదికన్న భావాలన్ని
దేవీ మృగించుకుని కావలసిన భావాలన్నీను, కాని,
అంతదాకే ముగిసినది లేదు నిగి

‘లాభంలేదు, రాదీదో’ కలుగుతుంటే అదే
భావకం గుర్తించి! మృగమనే లాభం మందజ్ఞాత
రాజ్యాధిపతి ముగిసినది వచ్చుటా, అది తన గను
నిలవరావలసినా నిండూ మరీపోయిన

ఆ విషయం మందజ్ఞాత భాగవదుదాతం
వచ్చిన తరవాత కాని రాజ్యాధిపతి గుర్తించలేదు
ఇలాంటి వరాటగా ఉన్నా కేసును
కున్నాడు అంతేగాని, అవ్వనైతా గుర్తించలేక
పోయాడు మరుగునకు వస్తుందో, ఎవ్వకు
వస్తుందో!

‘మందరం! మందరం!!’ రాజ్యాధిపతి బొమ్మ
తొక్కుకుంటూ శేఖరులమీద వచ్చి, వచ్చుకొని
నిగంగా అటువైపు మునిగిపోయి,

ఈ కైదులలోని విషయం ఎక్కడనుండో అని
ఉన్న బమ్మగో వచ్చాడు మందజ్ఞాత ఒక్క
గంటగా అంతేగాని, రాజ్యాధిపతి వచ్చేవాడని
బమ్మ కదిలిపోతే కానంతునిగి పోయా అను
కున్నాడు!

‘ఒరే! కావా! నిశ్చేగా!’ రాజ్యాధిపతి
వచ్చుకుని పూర్తిగా వచ్చిన భారంనించాడు తన
వాగ్దేవత తొలగించిన తర్వాత రావలసిన శేఖ
మొట్టమొదట!

బమ్మ కలుగుతున్న వచ్చునంది
మందజ్ఞాత ‘అమ్మయ్య!’ అనుకున్నాడు
ఇంతగా, ముగిసినది ‘అమ్మగో!’ అన్న
కంపన గవయంత్ర భావంతో చెన్నులలోపడి
కట్టు విరిగించినది మందజ్ఞాత!

బమ్మగో పేదలో ఎక్కడ వచ్చుతది
చూచుకుని! మందజ్ఞాత ఒక్క వచ్చించిన మంద
జ్ఞాతగా అనుమానమీద లేదు—ఎక్కడ
రాజ్యాధిపతి!

రొక్కపంటూ కచ్చివక్కడ తొమ్మిన్నాడు
రామ్మూర్తి!

సుందర్లావు మన కేక! ఉయ్య దిగిన ప్రియ
సింపింది కావడమమ్మట్టు పెడ అటూ ఇటూ
రిప్పి 'ఏకాయ, కావా!' అంటూ పరామర్శిం
రాడు.

‘రాగేరా! నురి తేమలరాకున్నావు! అల్లం
తరురామ్మింది గావుకేక రెట్టివా పల్లెలో
వాడు,’

‘అచ్చే, నిలంగా నవ్వుతున్నావురా!’
నమ్మించటానికి వెయ్యివరక అభయమంతా చేశాడు
సుందర్లావు

‘మొక్కా! మొగ్గెరగని కొమ్మల నీను నిలు
వ్వుచిదిన్నీవని బమ్మ అపాడుగాని, నీకు తెలికే
తేడుగు! పరిగ్గా అబద్ధాలాపటమీనా నీమ్మకా!’

సుందర్లావు రామ్మూర్తి మాటలు పట్టింతుకో
నట్టు పెడమొగం పెట్టి తొమ్మిన్నాడు రామనరికి
మాట కట్టించటానికి గుండర్లావు తరువు అడకిం
ప్రతియారా ఇది ఒకటి తిను ఏమాధానం పెద్ద
కండా తోడుకున్నాడంటే మరొక వాయిదా వరకక
తరవాతనేనా రామ్మూర్తి నోరుకొట్టెయ్యకపోవని
సుందర్లావు నమ్మకం

రామ్మూర్తిది అవక తరహా—మెచ్చావ
అయ్యేది, అతడు అందక అయ్యేది నుక అలవాట్లు, మన
ప్రకర ప్రకర మారకలీన అవసరంలేదు—అంటాడు.
ఈ విషయంలో వాడితో ఇరవయి ఏకేదవించక
పోయినా వాడికి చింతలేదు.

రామ్మూర్తి ప్రకరతలోఉన్న ఈ పెడటలు
దనంకల్ల ఎక్కువ కావకు నురిఅయింది సుందర్లావు
నుక ప్రాంతిత అలవాట్లన్నీ మన ప్రాంతాల్లోనే
వదిలి మిగిలిన కలకత్తామెయ్యలో అడుగుపెట్టేవాడు.
‘రాని, రామ్మూర్తి మరలం అ మరొకడ దక్కనిచ్చే
వాడు రాని

అంతేరాదు—ఎరువైన మరుగలంలో తనకి
రామాగ పెద్దరికం వహించి ‘లింకెట్!’ అని దీనిస్తూ
వట్టు ముట్టలేవాడు సుందర్లావుతో

మనప్రకృత్యలో ఉన్న ఏ విశేషంకల్ల
రామ్మూర్తికి అలవాటం వస్తోందో, ఏ లోపంకల్ల

తనకి చిన్నరికం వస్తోందో నోడవడకపోయింది
సుందర్లావుకి అతేకాట్లు అనుకునేవాడు—అతని
కంటే ముందు ఆ పెద్దరికం అంది తొమ్మిందరామని
‘రాని, గుండర్లావు కది తొమ్మిందరామనీ

బమ్మ కొమ్మల దిక్కట్లు తొమ్మిందరామ
వద్దన్నాడు నవకనంది

‘ఎండ్రనూరిని చూచిరాకటానికి వస్తావని
ఈ కేకకు నమ్మిక్క మందేమిది ఇలా మెళుం
తొమ్మిందరామ పెక్కడిరా? రామ్మూర్తి నురిగి అందు
కున్నాడు

ఈ ప్రక్క తనమీద విరుతుకొచ్చినాడని,
ఇండాకటిమంది ఏమాధానంకోడం నవకనీనా
కున్నాడు గుండర్లావు రాని, ఏమాధానం
తోచేలోపలే రామ్మూర్తి కుక్కట్లు వెయ్యటంతో—
ఏదో ఆ ఏదో అందుకునే లోపం కాళ్ళరింది
అధారం లాగిలేనట్లు ట్టుయింది సుందర్లావుకి

‘మొందరావా! ఎండ్రనూరి ఇంటికి
వచ్చాడునే బయలుదేరాడు రాని, అంతట
పహించింది మరొకలోటి! నల్లరి!’ అన్నాడు
తనబతుకూ.

‘ఎక్కడికిరా?’

సుందర్లావుకి వట్ల నుండింది. ‘పొరిగ!’
అన్నాడు వడతీతుకున్నంత అలవాటం గొంతులోకి
తెచ్చుకుని

రామ్మూర్తి చిలిగినా నవ్వునూ, ‘మనకం
కోట్లా! నుత్తి వచ్చిందో’ నెలయి బమ్మలో
ఏక్కి పొరిగ! వెనుకున్నావట్లా!’ రామ్మూర్తి
ఇంత నవ్వుకున్నాడు

అతనివాళ్ళ ప్రాణాలతోడి, అప్పటికే అనా
వయ, వెనుకవయ వాగించి తను నురిగొంది లేద
వచ్చాడం తన రామనరికిది అనుకున్నాడు సుంద
ర్లావు.

నివాని, నీకు బమ్మలో ఏక్కియందు అని
ఏక్కిడికింది ఏక్కిడికి పోయేడు చూడలేదు.
రామ్మూర్తి కంటవడకటా ఉంటే చాలావది అని
ఉన్న బమ్మలో చూసాడు. మిగిలిన దిక్కట్లను వింది
ఇలా ప్రాణాలతోడి తనకి వెయ్యటంకల్ల!

‘తెలిసి పట్టుకోగా అదిక అబద్ధాన్ని ఇవ్వ
తనా కట్టుకున్నావా—ఇప్పుడంటికి పాపివో...
రానీ, మైలాపూరులోయి, ముద్రాపూర్ణంకో కలిసి
అటునుంచి అటు పాపివో పోరాడుతున్నాను—
అని!’

‘హరిం నిలుపుతా తనా దదిసిందిది మంద
బాధుల—తమకట్టి ఈ ప్రబాసంనుంచి తప్పకోక
టాని తిల దెప్పించుకుంటున్న పాపివోదా అది!
అది రావు రామన్నా క్రిమంకో దెప్పరాదాయె
ఇప్పుడు తిల మర్రి బాటితో పుకర్పరనేస్తే ఏం
అరిగిస్తయ్యి!’

మరి తేరే అలా దుబాదా తోడటంలేదు
‘ఏమంగారా’ వచ్చులే నమ్మి తేరేదా
తేను—ముద్రాపూర్ణం దిగిరికే తేల నమనున్నది
అతేక పాపివోదా అర్థంబునమంది రెంపాయె
దిడుం. ‘ఎంత నిక్కె—దెప్పరా ఎక్కెటాగానే
అనిసిస్తాంది మందబాధుల! కావు, తేకులు కట్టితేసి
తిల రావనుసింది కనుగనే ఇప్పుడుంచి దిగిరి అతరల
పాకేస్తే బాగుండు పనించింది!’

మందబాధుల వతుకున్న ఈ ఇంకాటనుం
గ్రిసింది సంకోషిస్తు వాడిలాగా ‘అబద్ధాల
దురిలా ఏం దిగబడిపోతున్నావురా! అట్టి! వాడు
తెలుసురా—ఈ ముద్రాపూర్ణం, ఈ తిలపోయె
పనుట—అట్టి! ముగ్ధులకి ఈ ముద్రాపూర్ణం
కనిసిందాదు నీతో వాట్లాడి వచ్చున్నావన్నాడు!
ఇద ఇప్పుడో అనుకున్నాను—దీని రిద్దరూ దుడ్డాల
కు! ముడిటి పోరాదు! రానీ, అనుకున్న నీదిమా
రా! పోటుంకల్ల ఇక్కటం సంకోషించుకున్నాను!
—ఇదేదా ముద్రాపూర్ణం కలుగకోవటమా, తల
పోయె పనిసి!’ అన్నాడు రామన్నా క్రి.

మందబాధుల తెల్లపోయతానూ ఉండితా
యాడు తెచ్చిన అబద్ధాన్నా రామన్నా క్రి ఎగలేక
తెగవదినుకాంటే తేరేతిల ముట్టావంగానే!

‘ఎంత పోటుంకోరే!’ అన్నాడు కండేరు,
కలుగకుని బిక్కెట్టు ప్రసక్తి ఎంతేవటికి ఎక్కు
తాలో దూరానుని తిల అంతికిత్త రావతు కుచ్చు
న్నట్టు.

‘రెండు బిక్కిళ్ళ’ రామన్నా క్రి తేలులోనుంచి
వచ్చు తిక్కుక్కాడుకు

మందబాధుల బిక్కెగా కండేరువైపు చూస్త
న్నాడు. ‘ఇది బిక్కిళ్ళా పోరాదుపోరే! ఇది
‘బి. ఆ’ మైలాపూరు క్రిత్రాకోవానే పాపి! కండ
క్రమ ఈ ముటలేసిరి!—మందబాధుల తెలిసిది వత్తా
నమనున్నాడు

‘చెక్కె, రెండలకో!’

బిక్కెట్టుకు నరిందిన సంభావనలో, వది
గక్కుకున్న ఇప్పు రాదాలో మందబాధుల తిల బిక్కి
ళ్ళ రాజుగా రావన్న ముటలు కుడిదిట్టమని
పోయె.

‘వాడు తెలుసుకోరా నుత్తు ఎత్తిక ఎత్తే
దిటా—నదిట్ట క్కెడి పడిగావులు వడనుని నుత్తు
బిక్కెడిది దండ్రమారి అతర్థం అందుకోతుండు
వంతులరావు! రామన్నా క్రి అడిపోను మంటున్నాడు.

అలా కర్ణమూంటే నిలకు వచ్చుట్టు నోరు
మూకుని తుంకోటం ఎలా?

మైగా, దండ్రమారి రెండు ముత్తుల పైసా
కుడు రెన్ను బాగంటికి అపొదెస్తూ, బాజువది
కదా అని మర్యాదకోసం వక్కెనున్న రామన్నా క్రిని
నూదా కమ్మన్నాడు అంతమాత్రానికే దండ్రమారి
ఇంటికివచ్చటాని! తవకోకొడవ ఇంత అదృ
తావుతానేమిటి? వివరిం! ఇలాటి నిరీరణం
రామన్నా క్రి కొత్తరాని మందబాధుల తెలుసు

‘బిక్కెట్టే నడవానుకుంటే నడవా నుకు
నున్నానులేరా’ అన్నాడు మందబాధుల—ఇప్పు
దిగి తిలవార ముట్టానుండాం అనిగిరింబ్బి—అనే
ముటలు మురింపేటంత విరుగ్గా

‘ఇదట్టి రానీ! కచ్చురి సిల్పాదా లేదా
దండ్రమారి!’

మందబాధుల సమాధానం తెచ్చుకునిది గట్టిగా
విర్ణయించుకున్నాడు

‘నుంయే! అంతపొర్ణంనుండు! అంతా
నుత్తు బాధకోదారేం. ‘

మందబాధుల ఇంకా బాగాకానే ఉన్నాడు
ముట్టవది! ఇప్పుంటే ఎందుకు దిగిరికే ఉంటుంది!
తల అట్టిది బిక్కెటాని! ఇప్పులేసిది తెలియబ్బే
దిగిరికే తెచ్చిపోతున్నా నీరానది నడచి తల

ప్రథమ స్థానమున విహారమునకు వెనుకబడినాడు
మందహాసము

రామ్యుర్విహారా వాగ్దోరణి కట్టి పట్టాడు
రామ్యుర్వి మనసులో ఏదో లీలగా పెడటం
మందహాసము అలాగే దలలా వహించి
చింతింపబడి ఏదో లీలగా తనముగ్ధుడును
మందిరినీ విడుదలచేసి వెలుగులో రావటం
లేదు.

అంతవేళ రామ్యుర్వి తనలోని చంద్రహారీ
మేలులున్నాడు ఏమిటి చంద్రహారీని నరికివేసి
ఏదో ఒంటిపై, అతని అరిష్టం వాదనం
వచ్చింది ఇలా అలాచిహ్నం చేసి విడుదలచేసి
మందహాసమును కూడా అనిపించింది, మనీ—

చంద్రహారీ చాలా కలుపుకోయింపబడి
ఒకానొక మాయాలోకంలో మందహాసము ఏమి
వట్టరాని అతనితో పరామర్శించాడు ముఖ
దలలాగా ముఖ్యమైన వాటిని అసరిగా
మెరుగుచేసాడు

‘చాలా మందిలోను’ అన్నాడు మందహాసము
మట్టాడునుండి అతని చంద్రహారీని అరిగిగా
చూస్తూ

చంద్రహారీ కనుక ముగ్ధుల ముగ్ధుల
అతని రేఖలను తీసివేసి ముగ్ధులను—కవి, అంగు
లోనూ లోకం కూడా! అలాగే అంది చంద్ర
హారీ కవిత్వంలోనే అంతే నాకు రావడం వల్ల
మందహాసము చివరకు వచ్చింది, చాలా
మందహాసము అప్పుడు ముగ్ధులను! అప్పుడతని
వాటి కొంతవరకు నాకు ప్రతిబింబించి వెలుగు
మంటలతో అన్ని చివరలను కలిగి మనము అని
పించి మందహాసము ఇతరులకు!

మొత్తంలో నీటి కేళి ప్రేమకొంత అంత
అంటే తేలుతో ఇంతవేలు గోరెత్తితు పతి
కాదు—అనుకున్నాడు చంద్రహారీనినీ చివరకు
వచ్చింది అలాగే ముగ్ధులు కావాలి, చాలామంది
మందిరిని కావాలి ఇంకా చివరకు చంద్ర
హారీ నటనామయమే అనిపించింది వాటిని ఇంతలో,
విమర్శనా నేరసాను కాదు, మోక్షాన్ని ఇది
వలె పుట్టివచ్చి యెదురులేని అటుకుతుంది

చామలం వివరంబంతో చాలు అంద్రహారీని
వివరంగా చూడాలి తనకు ప్రాంతంబాదు

మనీ ఈ నాకు ముగ్ధులలో ప్రతిమ
మాయాను చంద్రహారీ! ‘ఎప్పుడోరావాలి’
అన్నాడు మందహాసము, ‘ఎన్నో కలిసిరావాలి’
అనిపించి పరామర్శగా

చంద్రహారీ చాలా మరలాగా అన్నాడు
‘తనకుమీదే ఇక్కడే ఉంటున్నాడు!’
అన్నాడు

‘ఏం చేస్తున్నావో?’ అన్నాడు రామ్యుర్వి
కేవలం పరామర్శమే అని

‘ప్రతికా సంపాదకుడుగా కాంక్ష గలవు
నున్నాడు’ అని ఒక చిహ్నమే వచ్చింది ఇంతవరకు
తన చింతించింది వివరమైన చామలం తోకొంది
వాదనం వచ్చింది తన చింతించున్నాడు మోసాని
పించింది మందహాసము!

‘గామయించాలి’ అని అనుకున్నాడు తన
చాలా వచ్చింది మందహాసము! కాని, అన్ని వివర
ముల ప్రాసన వాటి అంతే ముగ్ధులగా అనిపించి
ఒకటిగే ఎటు బోయి ఎటు వచ్చిందని వివరంబు
నున్నాడు

కాని, చంద్రహారీ ఇచ్చి వచ్చింది అన్నాడు!
మిగిలిపోయి ఇంత వేలు పరామర్శించు
మంటలతో రామ్యుర్వి పెడటం కూడా అన్నాడు,
వాక్యంలో చాలు ఒకటి తరవాది ఒకటిగా నీగరము
మొత్తం తిరేస్తున్నాడు నిశానీ, తన కూడా చాలు
అంత తగ్గించింది ఒకటిగే కూడా తేలు వాటి
సంభాషణలో

చంద్రహారీ నిన్ను తెలిసింది తెలిసినకా ‘తేలు
అనివారం మా ఇంటి! చాలా కావాలి కలరా
భోజనం కూడా ఇంట్లోనే ముగ్ధులలో’ అని
రామ్యుర్వితో ‘మోక్షాను! మోక్ష కూడా చాలా!’
అని పంట పట్టుకున్నాడు వాటిని మందహాసము! తరవా
యించాడు తన ఎదురు వచ్చింది ప్రేమకొంత
వెదగతాను చంద్రహారీ

చంద్రహారీ తెలి అయితే అందుకున్నాడు
మందహాసము అలాగే చివరకు మోక్షాను ప్రయోగం
వెలుగులో రిలీఫ్ అనిపించింది.

అదికర్త సంతోషమును చూపించింది తన
పరిస్థితి మందగించింది. ఎటువంటి బాధను కాక
మరియు తన కళ్ళు తమమీదకు తిరిగివచ్చాయి.

[illegible]

ఆర్థ రీచ్ఛిత మనాలతో ల మాట, తామున్న
నాటలు మాటా మరీచి చాలలో లల నాక్కి దొడ్లుకు
పోయిగా నాల్పి రోహం.

‘నీ శరీరమంతా నీ పెద్ద తెల్ల మతాబాల
దీక్షాశరీరా, బాదా!’ అన్నాను రామకృష్ణ బిరగవది
వపురూ

విజయంగా అంతే చేయాలని వదిలించింది సుందర్

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಹೊಡಾ ಅಂತಿ—

కందుకొడు పునుమగా నూర్చుని భుక్తం తెలి
చిన పాపాన బోగోనాకే నిలెట్టి మెనటి నలకత్తేర్
నుండా గడిచిపోయెనది దివారినిదిగానే మందల్
జంక బుద్ధిమంతుడు మరొకమంది అంధుడు బడి,
ఇల్లెంకొమ్మకే వేరే వాళ్ళకొత్త పెట్టెనుండు పాప
పడ్డను మునుండు-అని గానీకే పదిహేను బుద్ధికి బుద్ధి
పడ్డప్పుడు కావేలమంది ఇంకటి రావటమే కెంతగా
గంతు మెదమను గొంతులో వేయమి లేమిది కప
గడిలో వేరి కెంతయు దివాయింవేనాడు తరవాత
అంతవాడో లేదో కాని, భుక్తం నూత్రం వేరి
కందుకొడునా!

తన చదువు సమగ్రంగా పాఠశాలలో నుంచుకొని
ఇంకా అలాగే చదివే ముఖ్యమైన మార్కులూ ఒకటి—
తన కార్య నడవలసిన పుట్టింటికి. తనవంటి! తనకు
యోధాగా అందించేదానికి 'ఇది మరీ బాగుంది!
నా చదువు! నీ నడక! నివాసి! అయినా, అది

శివకలహరిని ప్రదీపించు, అట్లా శివని వివరించు
ఇంతటి అత్యున్నతగారిని చదువు శివభక్తుడు. ౧-

మనక ఎన్నోమాల ఇదివి!—అనినప్పుడు
మండ్లవాని అలాగే అయ్యలది తన పనులున్న
వాడ నుండించే? అని మిస్సక్కనుంబిలం నా
చదువు! అద్దేమి? అన్నాడు మండ్లవాని బేరముంత
కోడలా.

“నీకే దేవుడు, ఇంకొకరినీ ఈ యేదైనా తోని
చూస్తే ఓట్టు! ఏం చెబివి ఇప్పుడెవరూ? అది
చూస్తూ!” అంటూ గొంతుగా చూచింది తన దుస్తులు
తరతరాలుగా పుకారుతున్న పాకెట్లన్నీ లేచి
మంటాకెట్లకే ప్రత్యేకత పొందేదో ఆ చూపులో
అప్పుడు చూసింది మందలాలు?

‘ఏమైనా మర్యాద ఉంటేదానికీ పట్టెను!’
అన్నాడు మింకిగా

“ఏమైనా నీ నిక్కడినుంచి శృంగారానికి అంత
కంటే పోలేదు!” అంది మరింత మెండిగా

భార్యకు తిండి భయభక్తులు లేవండటం విచారించాడు గుండభావు !

అంతలో వెళ్లెలు మునిమావా తియ్యగలది
అక్కడి! వదిల—మరచివెట్టయూ మూడారంటి ఎగును
వచ్చిన పట్టకెక్కరే కాదు ఎంత వడ్డమంటియన్నా
తన పోయినాడె తీరవారు!

అమెరికన్లు కనబడినట్లు తెలుసుకున్నా, చిన్నపిల్లను
తప్పేది ఉండదు అంటే సరే అనుకున్నాను. “నీ
తాతా ఏమిటి? కనికే! నువ్వెక్కడికి రాకపోయింది
అన్నయ్య ఇంట్లో ఎంత గొప్పగా ఉండేదని? నీ
మాతానికే అన్నయ్యప్పటికీ అంటారు. తాతా,
పురం వాడు చిరువులా వుంటే!”

శచి: — మరచిల్లిద్దరూ విరగబడి నశ్యులై
మొందల పట్టారు

“ಶಾಕಾಭಿಕ್ಷುತಃ ಅನಿಮಿಷಃ ಪಾರಂ ಮಂದಿ
ಶತಃ ಸತ್ಯತೋ ಮಧ್ಯಮಿ ಶಾಕ್ಯಂ ತ್ವಾ ರ್ಶಿರೇವೇಶ
ವಾಯುಃ”

మందిరస్థానానికి వట్టరాని కోట మొచ్చింది. తమ
చెయ్యగలిగింది చేశాడు—అక్కడినుంచి బెళ్ళిపో
యాడు! అక్కడ మందిరములా మారిత పడకపోయి
పాలు గానటమే. తమ ఏకామూలో ఎవ్వరూ గెలిచింది.

ఎప్పుడు గట్టిపడ్డిది తిరిగి వార, వక్షతాంతోడూ
లైతి తోడకపోయి!

సుఖము చాలా గర్వం చెబించి అనుకున్నాడు
సుందర్లావు అది మూలమైన సత్యంగా వరిశు
అటలంబు పచ్చివ ప్రమాదమిది అనిపించా అనుకు
న్నాడు! నిన్నుగాక మొన్న ఇంటికివెళ్ళిపో
చేరిందో లేదో ఎప్పుడైనా తిరుగుకోకున్నట్లుంది
దాని అనిపించింది!

సుందర్లావు ఇంటికి వచ్చేసరికి ఇల్లంతా చాలా
నిశ్శబ్దంగా ఉంది సరస్వతి, సుఖి ఇద్దరిలోనూ
భార్యలకు సత్తులంటే తీరే నేమో లేదు తన
కోపాన్ని వాళ్ళు కొంతవరకైనా సాటించారని
సంతోషించానని సుందర్లావు

తనదేమిటా విద్యాభ్యాసంగం రెండుకోసం
పాటు చెరిగింది

సుఖి మూడో నాడు భార్యలకు కేరింతాంతో
ఇల్లంతా దిద్దేసిపోతోంది గది తలుపులు ఎంత
దీనింగినా సుందర్లావుకి చిత్తశాంతి వుండటంలేదు
పుస్తకాంతో సహా సాగులోగా పోరాడుతోంది అతని
మనస్సు

“అన్నయ్యా! అన్నయ్యా!!!” సుఖిల చెప్పింది
రెండు పనిలిపాకుంలేమో సమయమన్నాడు

దివ్యాలు తలుపుతీసి, “ఎమిటే? అంత కొండ
మందువుపోయివట్టు రెండు బావున్నావ్? కొట్టి
రంత కొండలో అన్నాడు సుందర్లావు

“క్షిణికి కావాలి అన్నమాట నీ దగ్గర పెట్టు
మూడుంటే ఎలా? మామూలంత అవసరమండదా?”

“అయ్యా! నిట్టంటువుల అవసరం మీకు కాక
పోతే మాకా? మాత్రమిది మాకాకాలం సమయ
పుం! అది, ఈ ఎవ్వరాచాలవట్టు, ‘ఇంకో’టి పెట్టు
వళ్ళ ఇంటికివెళ్ళిపోతే ఇంకే పాదానికి చేస్తోంది
మందున్న మామూలు! అటువంటిది మూలమైన
వరిశు చేసివచ్చాడెవడో కాని అదుర్దానకు మా
ప్రాణాలు నిలుపుతా తీరాడు! ,”

ఇంతలో ఒక అవధికిరే వ్రేళ్ళంత అవధి
ఉంది ‘సుఖి! కావాలి! ఒకమాట అప్పు తెలి
నాకే ముందుకుపోయింది లేదు! ,’ అంటూ వి
చ్చింది,

సుందర్లావు గొంతు తడి అరిపోయింది! ఒక్క
మాటానికే తెచ్చుకున్న దిక్కులేదని సత్యం ప్రాంతం
లింపాడు గదిలో ఎక్కడా లేదు

వసారాలోకి వచ్చాడు

వివాహి కూర్చుండి ఉంది

ఇద్దరూ ఒకరి ప్రమాట తో ప్రమాట వదలకు
లేదు తెలియనివాళ్ళే

సుందర్లావు ఇంటికి వచ్చే సమయమన్నాడు
మళ్ళీ ఒకసారి వివాహిని చూచానుమనస్సుగా
కాని మానవతతోనూ తనకు తనకూ వచ్చేగా
ఎంతో గాఢం పెటం మొదలు పెట్టాడు, దిక్కులేదని!
తెచ్చుకొను సంతోషించుకుని, ఈ అప్పుల తేలి తన వసు
వకు మోచి ఆ అమ్మాయిలోలోనూ సత్తులంటే
ఉందిపుట్టుకుంది వచ్చున్నాడు ఎలాగో అక్కడి
నుంచి తెలుస్తాడు

తన గదిలోకి వచ్చి కూర్చున్న తరవాతకూడా
ఒక్క చిన్నగా బయటకువెళ్ళి తన కెంతో
ఉండో అర్థంకాకపోయింది సుందర్లావుకి, వ్రేళ్ళి
వయంలేనివాడుగానే తన!

అలాగే ఒక్కసారిగా వచ్చిపోతే సుంద
ర్లావువరాలు వట్టు తేల్చి వచ్చేవట్టు వివాహి
సొమ్ముకే చిత్రించుకుంటే అతని మనస్సు అ
సొమ్ము చాలా అంటుంటేపోయిపోయింది వివాహిని
మరొకరూ దాగా చూచివుంటే వాసులే దను
కున్నాడు సుందర్లావు.

మరునాడు వివాహి తాతలలో గదినించింది
తన, సుఖిల వట్టు వదిలిపెట్టగానే వాళ్ళ నయంతో
యాయాకే వెతుకున్నాడు.

సుందర్లావు మనమీద నేరమేదా కాదాను
మీమాటేమీ కన్ను చెరిగింది అందగత్తాడనుకు
న్నాడు చాలా విరామంవందగా ఉంది, కాని, నయ
మని మించిన వర్ణం లేనో ఆ అమ్మాయిలో కాని
తన్ను యిస్తున్నాడు సుందర్లావు

అలాగే సుందర్లావు సంతోషంగా వచ్చున్నాడు
వరిశాంతి వదిలి అతని మనసు వివాహికి కే చిత్రిం
చుకుంటే ఉంది, అలాగే తన మనస్సు చేసిన ఎవ్వరా
అన్ని తనకు అవసరమందుండేవాడు కావడమే

సరస్వతి గదిలో ప్రవేశించటంతో అతని తొడు
లన్నీ వెలువెల్లిపోయై భార్యమీద పట్టరాని
కోపమొచ్చింది

రెండురోజుల తరవాత సులంతో పాటు
వివాహి, ఇంటి కచ్చింది మేధావు దివ్యుడు చేరి
 $S=UT + \frac{1}{2}(AT)^2$ అనే ప్రాణం పాల్వ వెయ్యి
టానిక్ భూమిమన్నులు అలాగే మామయి వెయ్యి
పాతాళం, అచ్చుల ప్రళయ గెండుమాడ వాళ్ళ
కేరీ సహాయకారణం కావాలి

వివాహి వ్యవస్థలన్నీ సుల అన్నయ్యని
సిద్ధింది తనకు భార్యను ప్రాణం అడిగినందుకు
తన అన్నిటానికీ తనే పంతోడిస్తూ తన తండ్రితలు
కాళ్ళనై నంతరకరకం కన్నతల్లిలకు ఆ ప్రాణం పాల్వ
చేశాడు

తరవాత రెండు కచ్చింపుమని కాతేకి విషయాల
చూట్టాడుగా కొంతకత్తు మధ్యమధ్య వివాహిని
గమనిస్తూనే ఉన్నాడు కాని, వివాహి ముఖం
ని భావాలని వ్యక్తంపెయ్యటం లేదు! తన ఇతరలను
కచ్చివ రెండుగా భార్యలకు చూచారినో వాళ్ళకన్నా
చూట్టమంటున్నాడు వివాహి తనమంతు నీకు
వది ఉంటుందనుకున్నాడు సంజ్ఞాత్తు

ఈ సంభటన జరుగుతున్నంతకత్తు సరస్వతి
ఏమో పని కచ్చింపుమని కచ్చిపోతూ తనలకు కోస
చూపులుచూస్తూ లేచిపోయేలా పడదటం గుండ
జ్ఞుల గమనిస్తూనే ఉన్నాడు

సరస్వతి గదిలో ప్రవేశించి అమ్మయ్యల
చొరవ తప్పక అడగ చొరవలేదు అమ్మయ్యలతో
నిలచే, నేను తల్లింటికీ నిక్కం ఇక్కడ చెందకు
కావకలో తువలాగ! అంది అటు తిరిగి

గుండజ్ఞాత్తుకి పట్టరాని కోపమొచ్చింది (ప్రీ)
మృదంతం ఎంత పరిమితం అనుకున్నాడు! వానితో
బాటు తన భావాల మామయి లేకుండా విస్తరించటం
మొదలపెట్టితే ఇలాంటివే తన తప్ప చేస్తే
ఏమో! అనుకున్నాడు తప్పక గుండజ్ఞాత్తు!

వివాహి పాటి పరిమితం తన భార్యకు లేక
పోవటమే దీనికంతకారణం నిక్కం పందరినీమించి
అందం ఉండొచ్చుగా! వానితోనే కనకాగరిక
లక్షణాన్ని అలవల్యమంది సరస్వతి అతని
వంతులంతులన్నీ తొలగి కళ్ళుచేటు నిడుతే

వైలా తొడుగుతుంది దీని లోపలి కురిసి ఏనుటి
వాడి కన్ను తెరిచేదంతగా కనబడతా అలంకరించ
కుంటుంది కాని, సరస్వతి చావకర్తవ్వక అంత
తరచీ... ప్రాణిజాన్లు చేతులుచేవానీ నిర్దిష్ట
రాయకునే కాళ్ళనీ చూచి సరస్వతి మునుముంది
నిక్కరిస్తూంది మామయి ఈ సమయం, ఈ సమయం
మనలోయి పాటకానీ కందుకారాలు పెట్టి గతి
నిగా అడగమొక్క కనిపించలే!

వివాహిని తలొగ్గమన్న కొద్ది సరస్వతిలో అన్నీ
లోపాలుగానే కనిపిస్తున్నాయి! కేవలం రెండు అన్న
వ్యవస్థలన్నీ ఇన్నాల్సేవా అన్నో ఎలా కావడం
వెయ్యగలిగానని అక్కర్లేపావటం మొదలపెట్టాడు!

ప్రేమ... వివాహం ఇచ్చిన కట్టుం, సరస్వతి
వాస్తవికపాదకర్తం తనలో కోరిక కావాలి అనే
కాని సరస్వతికన్న తన పాంసే అవకాశం... నిజ
మామయికి ఈ మాటలే అక్కరే! ప్రాణం రక్షణ
నకున్నాడు ఈ ప్రేమమామయి, వివాహిని తల్లి
తన దేవతలు మొగ్గులలో తప్పిస్తూ రెండు
అంతరాలకు గుండజ్ఞాత్తు వాడించుమని గుండ
జ్ఞాత్తు వాడు గల్పించుకున్నాడు మామయి!

వివాహి ఎక్కడెక్కడలా తనలో కచ్చివ ఈ
మామయి కచ్చింపు వెయ్యటానికీ ప్రయత్నించాడు

ఒకమామయి మందజ్ఞాత్తు చేపమీద తన గదికి
కెక్కిమంతు నిలబడి కిథిలో చూస్తున్నాడు అలా
దమా బహిరిగా ఎదురులేదా ఉన్న ఇంట్లో
ఏకాకాల్లరానికీ ప్రవేశిస్తున్నాడు వివాహివాన్
ఆ ఇంట్లో ఉంచామమమంటున్నారని ముగింపు
టం భార్యకం కచ్చింది గుండజ్ఞాత్తుకి లెంబలో సుల,
వివాహి ఆ ఇంట్లో ఉంది కైటి నుకులలో
వచ్చాడు గుండజ్ఞాత్తు లాల్లకత్తుమన్నా నిలబడ్డాడు

అప్పటినుండి... ఆ ఇంటికీ, ఈ ఇంటికీ కాక
పోతలు మురింత ఎక్కువైతే వివాహిలో తిలకి
వయం పేనుకాగా మురింత... సరస్వతి అమాంత
వ్యవధాగా మురింది ఈ మామయి కమం ఎటుకుంది
ఎలా? గుండజ్ఞాత్తు ప్రాణంలేదు ఆ రోందరలో

ఉన్నట్టుండి, వివాహి ఈ ఇంటికీరావటం
మానీపింది. కాతేలో కనిపించటం తప్పక
వివాహి తెలు కనిపించటమే లేదు.

ఈ మాటల్ని కొరగం తన ప్రకటన అయిన
కలిగిన ప్రయత్నమునని బాధపడకు ముంద్రాత్తు!
కాని, నిజం తెలిస్తే బాధించునది అరాటవర్తనలు
మఱా

మీనాక్షి, నుకలీ మాచా కోర్కీ తగ్గిపోయిన
బుండ్ల, అంత ప్రాణమీకం, ఇంత బద్దబరంగా
ఎందుకు మరణిస్తో వా రిప్పటికేతప్ప బ్రహ్మమహిమ
తెలియదునుకలని అదిగో వా నెప్పుడనిలించింది ముంద
రాత్తు!

మన, ఒకనాడు ప్రార్థించేది 'మీనాక్షి తో
పచ్చి కొట్టా నమిటి?' అన్నాడు పరిహాసం
నూయిన బ్రాహ్మణుల కట్టుపురుగులూ

“అంత క్రీడా అడిగాలేదోయ్!” అని తర
వారి నెత్తునగా ‘అ అహ్యంతో’ పిల్లలు త్రిటి
పోయట్ల పుట్టినందుకా? అంది నుకలీ
మీనాక్షి మీద తన కిటి తిట్టుకుంటున్నట్లు

ముంద్రాత్తు తిలపిన పిడుగుదట్టమయింది ఒక
నానికాని తప్పిల్లలేపోయాడు ఒకతే ఈ
విషయం నిజమే మన, ఇలా చెప్పికుండునది నెలైతే
మన దట్టరాని అభిప్రాయం తెలిసింది నుకలీ మీనా
క్షి తో మాట్లాడకపోతలూ! ఇదిమాత్రం కొరగం
గాననిలించింది మరేదో కొరగం నాకచ్చిన ఆ
ప్రార్థనో తన పర బాధించటాని! మీనాక్షి ఈ
రహస్యాన్ని నుకలీ బుద్ధిబంధులు చేస్తోందనుకు
న్నాడు ముంద్రాత్తు

‘ఇది కిలా తెలుసు?’ అన్నాడు
‘తదేతి! రాహ్మ్యధీరావ చెప్పాట్లు! ఈ
అహ్యంబది కాళ్ళ తోలే!’ అంది నుకలీ.

ముంద్రాత్తు మరేదో మాట్లాడలేకపోయాడు
ఈ మాటల్ని నిజానిబాటు ఇప్పుడో తెలుసా! నిలు
తేది నెలైతే మారినవికట్టాని! కచ్చిన ఆ పెద్ద
మనిషి వాచివుండను అనిదీ తెలియో అదితెలుసు
కాలోయ!

కాతేతలో కొంతం వాగవెనకటగా ఈ
కలకలం ఇంతవరకు తెలియకండా తొడిగి తన
కొక్కడినేమి గ్రహించాడు ముంద్రాత్తు. ఇంటి
తగ్గరి అమృతంబు ఈ కథవార్త తన భార్య ఈ
కాతేకి ఎక్కడో అందిరింతయింపెనెకాచా అను
కున్నాడు.

తనవాళ్ళపై మీనాక్షి! జరిగిన ఈ అహ్య
యాని! తన పాపధూరి తెలియకయ్యి అనుకు
న్నాడు! ఎలాగైనా మీనాక్షిని ఒకవారి కలుసు
కోవా అనుకున్నాడు

ఒకనాటి సాయంత్రం వాళ్ళ ఇంట్లోవాళ్లు
ఎక్కడికో ఎదురున్నాడు మీనాక్షి కంబోలో ఎక్క
లేదు ఇంట్లో త తండ్రి తింటుండవచ్చున్నాడు కన
మాత్రంలా, ఒక్క అనుకుంటే ఆ ఇంట్లో ప్రతేకం
చాడు అంత ప్రార్థన ఎలా కచ్చింకో తనకే తెలియ

ముంద్రాత్తు కచ్చిన అరిగితి మీనాక్షి ముందు
మాత్రం! కచ్చి గుండుకాత్రం తొలుతుడి తేలుకుని
మాత్రం! అంది తనుమాచా మాట్లాడుటా ముంద
మాత్రం చాల ప్రమాదధీరితమేకం ప్రామాణ పాగించి
టాని! కచ్చానిరి పనికికట్టకు చాలా నిష్ఠురంగా
మాట్లాడి మీనాక్షి కాని, ఎంత వాచినా
నుకలీతో పక్షకున్న చిత్తాను ముఖం పక్కం
చేస్తూనే ఉంది!

ఇక్కడను బయలుదేరవచ్చుచున్న చిత్రప్రార్థన
నికలీపోయింది ముంద్రాత్తులో తమ తెప్పలను
కున్న మాటలు చాలవరకు మరచిపోతలూ మొదలు
పెట్టాడు

‘నీకు చాలా అహ్యంబది జరిగింది మీనాక్షి!’
అన్నాడు తిలపకుమారా
కచ్చిప్రాంతో తప్ప తనని పూర్తిగా మాత్ర
చేసిపోతలూ! కచ్చాడు ముంద్రాత్తు అనుకుంది
మీనాక్షి! సరసనీ, నుకలీ నేర్చుకోవాలంటే తన
పాపధూర్ని గాఢపరుస్తే, ముంద్రాత్తు పాంశ్యక
కవచాల చేతుతో తన నెత్తులా పొదికవచ్చాడు
ఎవరికాచా నీ పాపధూరి—అనిమాచా అనుకుంది
మీనాక్షి!

‘ధరవారేమి తెలిస్తే’ అంది తమ అట్టే బాధపడ
కున్న

నితరం కోర్కీయలు తల్లెడలో తమ గడిగిన
ఒక కీకాన్ని త్రికర్మించుకుని తెలిసిపోకండా
ఇంతకీకాదు ఇంత అక్కసు నిక్కరాయలూ,
ఇంత పాపధూరి మానించాలా—అని మీనాక్షి తో
ఒక పెద్ద నుకలీ తెలిసింది!

ముంద్రాత్తు పడుకున్న తొలుపాటు గను
నింది, అతని! నుకలీనితం చిక్కించుకు నిలగా

‘ఇందులో అబద్ధమేమో లేదు, అంతా నిజమే! అందు కట్ట ముందు తప్పు చేసింది నీకు’ అంది తమచేతిన కష్ట ఇష్టము నుండజ్ఞాతు సైత్యుడోయే తప్పవోత ఘోరమైనది కాదన్న అర్థవిశ్వాసాన్ని మరుగునకు చుకుంటూ

నువ్వంతి పతితురాలవుతాను, చూడోటి దానిచే—అది అభయ మివ్వగల అస్పృశక వివాహాక్షి తన కీర్తిను పునఃపించింది నుండజ్ఞాతు! ‘ఎనా, భరతా లేదు వివాహాక్షి! అది కొంచెం కలవటమాయించి ‘అభ్యంతరం లేకపోతే నీ కొక విషయం చెప్పాలని మంటున్నాను’ అన్నాను

‘అనుమాన చెంగున చెప్పండి’

‘మన చెక్కెత్తికొనే నా కీర్తిపోతాం వివాహం చేసుకుంటాం నిన్ను త్రవ్వబోయితి పూజస్తామ’ అన్నదైత వివాహాక్షి! కావలసినంత గౌరవం కట్ట చెడితావన్నటు కలితకొనేనో చాలాసేపు ముట్లా డాడు నుండజ్ఞాతు

వివాహాక్షి వృషభులలో ఒక అగ్నిపర్వతం పగిలిపట్టయింది సరస్వతి, నులల మొదలైతవాళ్ళు నందినీ దించిన తొంద్రకు నుండజ్ఞాతు అణచింది కవలసానుధూకుంటుంటు తాను సుర్వావస్థలనున్న గర్వం నుండజ్ఞాతులో ఎంత చాగుంకా!—అణచింది

కట్టమన్న భార్యతో కావరంచేస్తూ, నిశ్చటి చాతా అదే సర్వముని ‘మరిగిపోయినవాడు ఇవాళకన్న తనది లేదనీమనబోయి ఉద్ధరిస్తాడు!—తన తిప్ప చేసి ఉండవచ్చుమనగాని, ఇలాటి ఉద్ధరింపుల తనెవో ఎరగజే! ఈ నీరవననీ! నీరి గరవట మెలా?

‘ఎందుకొచ్చిందిరెండి ఇదొక గొడవ అవుతుంది మరొకటి’ అంది వివాహాక్షి చాలా లాటగా

తన కోర్కె అంత పొదునగా తీసుకునేనని నుండజ్ఞాతు! చాలా దైర్యం వచ్చింది ‘భయంలేదు వివాహాక్షి! నువ్వై దిగింటే నీకు కరకంలా మూడు ముఖం ఉండగలను, నీ నెకళ్ళనీ తెక్కు చెయ్యగలను’

ఈ కలిత్య భారతీ వివాహాక్షి చిరువత్సవస్వంది, నుండజ్ఞాతు మురిసిపోయాడు!

‘కన్నతల్లిని, తండ్రిని కావడమనీ వస్తుంది ఎంచుకుంటే’ అంది గోమగా

‘నా తండా విచారంలేదు వివాహాక్షి! అన్నాడు నుండజ్ఞాతు!

‘వివాహార్థమ వదిలివేతుంటే వస్తుంది!’ అలా చేయించటం తన కీర్తనలేదు!

‘సరస్వతింటే అలా నాకు మొదటినుంచి ఇష్టంలేదు, వివాహాక్షి!’ అన్నాడు—అబద్ధమాడు తున్నాడని అంతరాలన్న సుచ్చిసచ్చి చెల్లమూలే వున్నా!

‘ఈ విప్రకర్తవల్ల వివాహార్థం వివాహం కాకపోవచ్చు!’

‘అది నా కనవరం’ అన్నాడు నుండజ్ఞాతు నిన్నుకోరింగా

‘నేనేకా వివాహవరం!’ అంది వత్సకూ
‘కొను! నన్ను వచ్చు వివాహాక్షి! ఏటి! ఎదు రీతుకాదు!’

వివాహాక్షి పట్టుకున్నది!

నుండజ్ఞాతు ఏటి కుదిరినాడు—చేరి కంది పన్ని నగలా, నానాగ్ధులూ నేకరించి వివాహాక్షిలో తీర్చిపోయే గ్రాండ్ బ్రాంకో వర్షాడు నైలు ముందు! సాగుతున్న కొద్దీ తన వ్యర్థానికీ ఎగతాళి ముట్టుంది

ఎంత ఆశ్రయించామన్నా తెల్లవానిగ్ధూనుల ముడుగువల్లంది తెల్లబారి నిలకలేచి చూచేసరికి వివాహాక్షి చిల్లలేదు. తన కోటుకేయిలో ఉత్తరం ఉంది—మీరు కట్టచెడవామనిమన్న గౌరవానికీ నీకు తగనిదానిది కాని, మీది, వివాహాళ్ళకీ ఇంత గౌరవం ఉంచటంమానా నాకు ఇష్టంలేదు. ఈసారి నువ్వు వివాహానికీ అతనినూకీ నిమగ్నుల్ని ఈ పనికీ ప్రోత్సహించాడు—అది!

నీవు చెలికే వచ్చుమూల లేదు!

నుండజ్ఞాతు ఇల్లుచేసుకున్నాడు చివరికి— అప్రతిష్టమూత్రం విసిరింది!

అసాటి వివాహాక్షి ఈనాడు మరొక చంద్ర భాగి భార్యగా ముద్రామూలో ఎరుచెంది! ఇంత గ్రంథం పడిచినవాడు నుండజ్ఞాతు! రంజితదాగి

ఇంటికి వెళ్ళిపోయి తెలుసుగా ఉండండి అక్కర్లే
పడవలను పదిలేరు!

‘చంద్రమౌళి భార్య మరణం’గాదు.
మివాక్షిరా! అన్నాడు మందజ్ఞాత, రామ్మో
త్తి, మరణి గొడవలన్నీ చంద్రమౌళి ముందు
ప్రత్యక్షం ప్రాధేయమవుతున్నాయి

ఇద్దరూ బ్రీఫింగ్ బయ్యికి లోతుగాటి
సందులులు తిరిగారు. ‘అయినా, చంద్రమౌళి
భార్య మివాక్షిని నీ శిలా తెలుసుకొనావా!’
అన్నాడు రామ్మోత్తి

‘నేను చూశానురా!’ అన్నాడు మందజ్ఞాత

‘ఎప్పుడు?’

‘ఇప్పుడే!’

‘మన మింకా అక్కడికి వెళ్ళలేదాదు —
అప్పుడే ఎప్పుడు పనిగట్టుకురా!’ అని ఒక క్షణం మంద
జ్ఞాత బైటయ్యా ‘చివర చాళంకే ముందుకువచ్చి
తమిళం తెలిసి ఇంకా పని పోయినట్లుగా నా
అనుభవంబా, చిరకాలానా!’ అని రామ్మోత్తి విరగ
బడి పక్కటం ప్రారంభించాడు

మందజ్ఞాత చెప్పిన సమాధానాన్ని రామ్మోత్తి
సత్వం వింగిసింది.

రామ్మోత్తి ఇంకా పత్తయన్నాడు

ఇతరులు కష్టంగా ఉంటే తమ మాది సంతో
షించే బంగారం సర్వకాలం రామ్మోత్తి అని మళ్ళీ ఒక
సారి అనుకున్నాడు మందజ్ఞాత

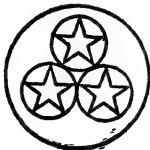
‘తేజా! నత్తయారానా, నందెలు తీసిక
బంబుది!’ అన్నాడు మేవమెట్టెట్టెనూ
రామ్మోత్తి

మందజ్ఞాత అగ్రేగర్వి కల్పవంసూ, చంద్ర
మాళిని అల్లంకే చూడక చూడగా తీ—పత్తయి
మాటున ఇంతవరకు మనసులో మరుగుపడిపోయిన ఆ
రహస్యం చంద్రమౌళి సాతానం నీటిమెట్టలాగ
వెలిగివస్తున్నట్లు వింటుంది రామ్మోత్తి ఒక పెద్ద
బయ్యెని సందేహించింది వాడి మనస్సు! — రాతమరికి
తెలిసిపోతాడు, ‘చంద్రమౌళి మివాక్షి వివాహం
చేయకపోవడం ప్రారంభమైతే మరణించింది!’
అని

ఇంత రహస్యం వాళ్ళిద్దరిమధ్య విశవసనకర్తే
సరి కళవికపదాడు మందజ్ఞాత ‘ఇది నీ శిలా
తెలుసుకొనా!’ అందా ముకుమన్నాడు కాని,
ఇంతలో రహస్యంగానే నా ఈ పక్కన వెళ్ళిపోయింది
నీలవేలంకే దగ్గరకు వచ్చేకాదు చంద్రమౌళి,
మివాక్షి

విశేష మేమంటే—అన్ని విషయాలు తెలిసి
నాదా అందరినీ పనిపాటుపాలు చేసింది రామ్మోత్తి
నని మివాక్షి తన బైట పనిపట్టికన్నవన్న విషయం
విందుకు పడుతున్న నందెలు తీసిక బంబు, రామ్మో
త్తి తెలియ!

అతన్నిలా సత్కరించడం వాళ్ళ బైట
నా మేలేకాని లైటుపడదు నాదానా!

రెండువారికి చెందిన అంబుబాధి కారకులు వికారాలు (Viruses) అధికతకాలలోనే నిక్షింపి వాటి నిక్షిప్తతవారికి అంతరాయం కలిగిస్తాయి. అది కలిగించే వ్యాధులు అయి, శిశువుపాతం, మహావి మెడలైనది అందుచేత, వికారాలను వాగవం చేయ వానికై కొంచెప్రయోగం చేస్తే, వికారాల వ్యాధియై మిచ్చిన తీవ్రకాలకే ధంగం కలుగకవచ్చును కాబట్టి మాన్యుకేవులను వాగవం చేయకలిగినంత కులభంగా వికారాలను మట్టిపెట్టి అవకాశం లేకపోయింది ఇంతకంటే మహాప్రయోగంగానున్న పల్కమంతులం పెరిసిరిస్, సైరెప్టాసిస్ మొదలైన మందులు తీవ్ర కాలాలకు కలుపలమంది కేరంలలో సంపరిస్తవ్వు మాన్యుకేవులపై పరిచేయ కలిగినతే కాని, వికారాలను పెంచుకొన్నేది వికారాల అందుచేత, వికారాలను వాగవం చేయకల క్షోరొమెటిన్ అను మందును కనుగొన్నారను తొలివార్త కొంత సంవలనాన్ని కలిగించిందంటే అత్యర్థం లేదు

చార్మి లేదని కంక్షిలో పరిచేమూర్తి రహితకాశ్రుద్ధా తిమందును ప్రియే, రహితకాశ్రుద్ధా నను కనుగొనవారికి ప్రయత్నించేత అద్భుతకాశ్రు అ మూర్తి కులభంగా పెరుగుతుందని, చానిలోనున్న క్షోరొమెటిన్ ను అంబుబాధి కే ఇచ్చితేనుందిని మూడా వారు కనుగొన్నార అంతేకాక, అది పాతే తుంగా కులభమైన పేరికయి రహితకాశ్రుద్ధా మని, కృత్రిమ పద్ధతులగా కాబూంకంగా చానిరి తియూచియేతవచ్చునని తెలిసింది

చాని సమర్థకుల కోరికచే అవకాశాలు మూడా నంటికి లభించేయ కులభమకేలలో “స్ట్రెప్టోక్రెఫ్ట్” అనే బాధ్యం తీవ్రంగా వ్యాధించింది చాని కల్ల నూటికి మూడు పదివరునుంది మరణించేవారు ఒక రమ్మిమిడితులలో ఈ వ్యాధి నిలకకాంచినవం చేస్తున్నప్పుడు ఒక రోను క్షోరొమెటిన్ వైద్యులు ముహూ చేయవారి రోగులపై చాని ప్రయోగించేయ ఈ మందు తుచ్చుకున్న ఒక్కరోలలోనే చాలా మంది రోగులకొచ్చారు ఈ మందు తుచ్చుకొన్న వంకై రోగులు ప్రహవత్తిరిని చాటిపోయేయ

మాన్యుకేవులంతలై కలిగే ప్రాధాన్యత క్షయరంలో మూడా క్షోరొమెటిన్ అత్యుత్తంగా పరిచేయవ్వు టు రొంచయ వైద్యులు కనుగొన్నా గు నీనిని కోటిలోనే

నీనింకవచ్చును ఇంతకడ మూలగా తుచ్చుకో నవ్వుర లేదు, అయినప్పటికీ, కేరంలలో ప్రతేకాంచిన వంటినే పరిచేయ ప్రారంభిస్తుంది నీనికల్ల చుట్ట చాలు అంతగాలేవు

సల్ఫూ, సల్ఫ్యూరే మందులలో కొన్ని రకాలు ఈ మర్మ కావకలూనికవచ్చేయ చాటిలో కొన్ని యులూఫిస్, లాడిలోస్, ఏసిటోక్, బ్రూహ్ నిటిలో బ్రూహ్ ముఖ్యంగా మర్మలలోగాని ముఖ్య కాగా పరిచేయంది

జ్వరాలలో మలేరియా జ్వరం చాలా మొంపి క్లిస్టెన్ పూర్తిగా లొంగును చాని ‘హియెస్టి’ అనే మందు క్రొత్తగా కనిపెట్టబడింది మలేరియా క్రింది నిమగ్నలించేక క్లిస్టిమెట్టు ప్రయోగాలు నిర్ణయించేయ క్లిస్టెన్ వాచిచాని కవకాశంలేని గర్భిణీస్త్రీలంతటివారి విషయంలో హియెస్టి నిరసానుగా నాపికవచ్చును ‘క్లిస్టెన్-పేపెక్టెన్’ అనేది మూడా ఇటువంటి మంజే

పరకానువుని క్లిష్టంచేయ చానిచే చేసి న ప్రయత్నాలు కొన్ని కృత్రిమమైన చేయిచా దానిక పదార్థాలను ఉత్పత్తిచేయేయ అది స్వల్పకాలం లో వివేకించెంది బామాన్యపదార్థాలుగా మారుతాయి ఆ సంభుటక వైద్యంలో మిక్కిలి ఉపయోగకరంగా నుంది కొన్ని కొన్ని పదార్థాలు కేరంలలో ప్రతేకం చింతివారే ఏ మార్గాన్న ప్రయోగంచేస్తూయో తెలిసి కోవంకలై వైద్యంలో ఎంతో లభ్యమంది కాని, పదార్థకమూర్తి తెలిసికొనే అవకాశం లేకపోయింది చేయిచా దానిక విహాట్రీలు లభించిన తరువాత ఈ మార్గాన్వేషణలు సులభపాద్యమయింది ఉదాహరణకు కేరంలలో అయిదీన ఏదిధంగా కోవంపడుతుందో కనుగొనానునున్న వైద్యుడు, ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన చేయిచా దానిక అయిదీన ముట్టుమొడు అవకాశంకలిగి ఇతరులు ఆ అయిదీన పరమానువులు క్రమంగా విచ్చిన్నమై గామ కిరకాలను ప్రసరిస్తాయి గ్రెగర్-మెల్లర్ ఫంట్లవంటి కున్నతమైన ఉపకరణంతో గామ కిరకాలను గుర్తిస్తా, కేరంలో అయిదీన ఏ మార్గాన్న పయికిస్తుంటే సులభంగా కనిపెట్టగలదు.

కృత్రిమంగా తయారుచేసిన ఇట్టి చేయిచా

ధాన్యకరపదార్థాలను ప్రతి స ర్ పదార్థాలంటారు. వైద్యులలో మునుముందిరి ముఖ్యమైనవి శాస్త్రము వేదాంతాదులవదాని సందేహించేదు.

వాయువేదాంతాన్ని కల్పవేదాన్ని మించిన వేదాంత ప్రయాణం చేయదాని విద్యామణచేయిస్తూ ప్రయత్నాలు విజయవంతంగా పాసకున్నాయి ఈ మధ్యనే ఇంగ్లండునుండి మన దేశానికి ముహూర్త 470 మైళ్ళ వేదాంత ప్రయాణంచేసిన 'కామెట్రా' విమానం 14 గంటలలో మరమ్మితిగా గమ్యస్థానం చేయకొంది కర్ణాటకాకర్ణ వేదం గంటకు ముహూర్త 730 మైళ్ళ సమాన యిద్దమైళ్ళ వేదాంత ప్రయాణములు ఆకాశయానం చేసివట్టు విశ్వసనీయమైన వాస్తవ ప్రకటింపబడ్డాయి అంతే, కల్పవేదాన్ని మించిన వేదాంత ప్రయాణం పాప్యమైవట్టు వున్నాడు.

గంటకు యిద్దమైళ్ళ వేదం పాప్యమైనప్పటికీ రెండువేలమైళ్ళ వేదం పాప్యం కాకపోదు కొన్ని రాష్ట్రాలు విపరీతవేదాలతో ఆకాశంలో చూసికొని పోయివట్టు తెలియకచ్చింది అయితే గంటకు రెండు వేలమైళ్ళ వేదాంతం పాప్యమైననాకు సుప భావాలతో కొన్ని వివిధంగా సూర్య తాయో విచారించవలసి వుంటుంది.

కాలం పొందిలో ముందుకు పోగిపోవడమే కాదు మనకు ప్రయాణం చేయవలసిన దుస్సాధ్యమని, దుయా పాప్యమని విజ్ఞానము భావిస్తున్నాడు కాని, దానిని కూడా మానవుడు పోషిస్తాడా అనిపిస్తుంది ఏమంటే విమానయానంవల్ల కాలంలో తిరోగమించే అవకాశ మున్నట్లు ముసరిస్తుంది.

ఈ ప్రయత్నంలో ఇక్కడ సక్రమరంగాత్రి ముహూర్త ఎనిమిదిగంటలయ్యింది ఇదే సమయములకు లండన్ లోను మధ్యాహ్నం రెండుమధ్య గంటలకొకటింది ఏమంటే, మనకు పక్కముగానున్న దేశాలలో ప్రతి ద్వీపి కాలాని మారంలోనున్నది సామల నిమిషాలు కాలంలో నిమగపడతాయి ఇది ధూర్జనుణంవల్ల సంభవిస్తుంది. మనదేశానికీ, మనకు పక్కముగానున్న లండన్ లో కాలాని గల భేదం 81 ద్వీపాలు అందు చేత లండన్ లో కాలం ముగి కాలంకంటే ద్వీ గంటలు నిమగపడుతుంది. లండన్ లో, అచ్చులే స్థానికకాలం

ప్రకారం ఇప్పుడు మధ్యాహ్నం రెండుమధ్య గంటలకొకటి ఈ తేడానుంచే వయలుదేరి, గంటకు రెండు వేలమైళ్ళ వేదాంత గమింపగల విమానంవినా ప్రయాణం చేసి మూడుగంటలకాలంలో లండన్ చేరుకోవచ్చు ముహూర్తంటే, లండన్ చేరుకోవేసరికి అచ్చులే స్థానిక కాల ప్రమాణానుసరణంగా ద్వీ గంటలవుతుంది దీని పర్యవసానమేమంటే, 1951 వ సంవత్సరం అక్టోబరు ఇరవైవలవనీ 20:45 వరకు రాత్రి ఎనిమిదిగంటలకు ఇండియాలో వయలుదేరి విమానం వై ప్రయాణం చేసిన వారు, ఆనాళ్ల సాయంత్రం అయిదున్నది గంటలకు లండన్ చేరుకోవటానికే మార్గాధ్యక్షులుగా తిరు వాత రెండు గంటలకు బయలుదేరి, ఆ ప్రయోజన సూచ్యుని వచ్చి, దాటి, మార్గస్థంకల ముందుగా లండన్ చేరుకోవడమంటే కాలంలో తిరోగమించి పల్లీ కమా? ఈ విధంగా, అతర్వం వేదాలతో ప్రయాణం చేయగల అవకాశాలను కల్పిస్తూన్న విజ్ఞానం అవగాహనలో మనకు ప్రయాణం చేయవలసి వుంటుంది.

విజ్ఞానానికి బహువిధ ప్రయాణమయింది ఏమిందంటే ఏ ద్వీపాంతో పరిశోధనకు ప్రారంభించి నవ్వటికీ, విజ్ఞానం పొందిన క్షణాన్ని జనాపయోగానికై వివిధాంగించడానికి ఎక్కువగా ప్రయత్నిస్తున్నాడు ఇట్లే కామ్రానుకు తెలివట్టు శక్తివక్తమిది ఎక్కువగా అర్థంచేసికొంటూన్న కొద్దీ దానిని కొనించగల అవకాశాలుకూడా సమాజంగా ఎక్కువచేతున్నాయన్నది సత్యమే కాని, ఈ విశేష జ్ఞానార్థంకు మానవుని ప్రతికూల్యమున్నట్లు జ్ఞానాన్ని వ్యర్థచేసికొంటామన్న సమాజము కాని విదియుక్త విజ్ఞానంవల్ల లాభంపొందుదామన్న ఆశిపాతము కాదు అజ్ఞానాంధకరాన్ని జ్ఞానశక్తిచే భేదించాలి, అభివ్యక్తంగానున్న ఆలోచనధర్మం క్రమాన్ని అర్థాన్ని కదిపివేయాలి అదిను మానవునికే కాంక్ష జనించుంది ఆ కాంక్షయే, మానవతయొక్క వివిధ ఆవిర్భావన భౌతిక, తత్త్వవి, వేదాంతవి, కవి, వాక్యాయానికే దారితీసింది అందుకే, కను పుట్టే విద్యాభ్యాసకర్తలైన విజ్ఞాన ప్రశోగముమే సర్వవిద్యా పాఠశాలయినది.

(విజ్ఞానానికి అతిందియో లేదోనో పాప్యంకో)

కలగుడుగంప

భారతీయ సంస్కృతి

“సప్త ఉపకర్షణా శకు కృతే కర్మ” అను భావపునుండి ఉద్భవించిన కృషి అనునామ సంస్కృతి శాస్త్రమును అనుసరించి భారతీయ సంస్కృతి నీటిలో పుట్టిన పువ్వులను అని పిలిచి అర్థం

శేతు ప్రధానమైనది. పారావానివలన అందలూ సంస్కృతి, సంస్కృతి అని చాలా గ్రీకులు యీ పదమును వాడుతున్నారు కాని దీని అర్థం గ్రహించడానికి, దీని పుట్టుతాస్థానముగా నీ నదిని వాడక వచ్చువాడందట!

భారతీయ సంస్కృతిని దృఢముగా అభివృద్ధి పొందించి వారికి చైతన్యమునుగొనక కాలం అతి పురాతనం అర్థమగును అని భారతీయ సంస్కృతి వ్యుత్పత్తిపై, వారికి చైతన్య సూత్రం, తేజస్సు, కాంతి, సామరస్యం కలిగించి సాంఘిక జీవితానికి మార్గం చూపి అంది వాల్మీకి చేరిన భారతీయ సంస్కృతి చైతన్యతలైన సుందరమైనది వాల్మీకి, అయోధ్యలో అంతఃపుర కాంతులలో, వరంగుని నిండుకొండలలో, మందర కాటకాలలో, రాజ్యంలోనూ లక్షలును వదిలిన వారధిపై పద్మావతి స్వచ్ఛమైనది, అర్హత కల సీమింట్లో పెరిగి సంపదించి మామమందు చేరి పంపానర స్రవంలో, ఋత్యునాక సుందర కందరాలలో తపస్సు చేయించింది దాని ఫలం రాముని ధర్మవిద్యా ప్రదర్శనలలో ప్రతిబింబించి పునీతుని కిష్కింధావలన పట్టాభిషేకం చేసింది వారి సేవకులైన భద్ర, అశ్వినీ క్షీణమునకు, శారదును జరిగిన వాడపరాకాలలో పరమియనది అత అధారమైన మామమందుకు మంత్రివని నిర్మించి

అప్పటికి భారతీయ సంస్కృతికి సంపూర్ణ యాగ సంహారము సహజమైన బాంధవ్యమిచ్చి కలిగింది దాని సారమైతే వాడని అంతఃపురం, సూర్యుల, అగోకవనం—

చైతన్యమే రాముని అవర్ణమయమైనది అనిపించిన ప్రధాన మంత్రిసంస్కృతి రాజనీతికల సోదాగా విభిన్న పట్టాభిషేకంలో వ్యవస్థపంగా ప్రవహించి రక్షణకు కరణం అయ్యి ఇస్తూ పరిపూర్ణ రామనిదేత దానికే వివరించాడు. వేరువేలం వనమయమైన కృత్య లక్షణాలన్నీ కలిగి వేరువేలం, పాదాల మేలుచేసి పామ్యమే నాలు అని నయవాక్యం చేసినవాక్యం, విశ్వకావలం వైవకావలం, కవలలను పాదలక్ష్యం, రాజ్య పరాజులతో, కలకాలకవనం కల, గురినయ, కృషి సంహారమే, వనిలలో పులకం, అగోకవాక్యం లోనం తన కష్టములూ గణించకపోవడం రామ పాత్ర వ్యాస వాల్మీకి చేతిలో పరలోకే వనిగోపించింది కావాలే అది సంపదించిన కావ్యమే కాదు అందు భారతీయ సంస్కృతికి పునరుత్పత్తి వాల్మీకి లోకవ్యుత్పత్తి కలవాడే కాదు రాముడు విడి కావ్యమే కాదు

సారవ్యవస్థమైనది పట్టి భారతీయ కవులు పెట్టి నిద్ర సంస్కృతి లోని సంస్కృతి అంటే మేము గ్రహించాలంటే భారతీయ వాక్యయాన్ని తత్వ దృష్టితో పరిచారి అంటే గాని ఉదాహరణగా రామనామం లాని సంస్కృతిని సంస్కృతి అని పిలిచి ఫలం చేయ

మన కవులు సామాన్య కవికా రచనలో గ్రహం రామనామం లాని వాడు చేయలేని మామయ్య చేసి విడిచిపెట్టారు. వాల్మీకి మేల సంస్కృతి వాడగా దంగా ఉపాసించి కావ్యాలు మేలుపెట్టాడు నుడ

భోగి సమయముననుగూర్చును. ప్రాచీనా
యోగముల ప్రకారము అరంభించి జగజ్జననీ వనమలను
వాగ్దేవతతో పాల్పడినట్లును

“వాగ్దేవత విద్య సమస్తం వాగ్దేవత ప్రసాదేన”

అనగా విద్యా కంఠే పాఠ్యమే పరమేశ్వరం” అని
ప్రయోజనం లేని పనిని యెంతో పోషించినా అరం
భించినది మూర్ఖత్వపు రాజులవల్లనే కాదు రచించి
వాగ్దేవత అందుకు కావలసిన పరిధిని వాక్కు
అర్థము అంటాడు. పరిపూర్ణమైన వాక్కు రచయిత
ప్రయోజనమును పొందినా అన్యాయము ప్రజానయనం
మీకు సంబంధం కా అందిస్తుంది వానికీ మనస్సుగో
అందుకని తెలుసుకో. అదికని నమ్మి యా కావ్యం
విశ్వప్రేయముతో అని, పోషించినయెలా, సంపూర్ణ
తీయకములా అయిన వాగ్దేవత కావ్యమని “విశ్వ
ప్రేయః కావ్యం తి జ్ఞానా పరివృత్తం వాగ్దేవతా”
అంటాడు. వాక్కుల సమగ్రించి అభిప్రాయముతో
రచనను పోషించినట్లు వాక్కుయొక్క పరిపూర్ణం
దీనికి “వాక్ యో రసవత్త్వం” అన్నాడు ప్రభ
వాదాధ్యక్ష

ఈ విధంగా పరిశీలించి వాక్కును అపా
సింది తగ్గినట్లునుగూర్చి వాగ్దేవత అర్థం వాచకం
అనీ వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
“వాగ్దేవత విద్య సమస్తం” అన్నాడు కవిప్రభు

ఈ వాగ్దేవత సాంఘికంగా ప్రపంచదానికీ
తల్లిదండ్రులని కలిగినట్లు అర్థం వాక్కు ఎంత
నిర్వహించి అవ్వక ప్రకృతి అంత నిర్వహించు
మట్లు వాక్కునుగూర్చి వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
దీనితో తెలుసుకో. ఒక చిహ్న పాఠ్యం అంది “తెలు
విజయం” అని వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
గౌరవంత, ముంబరంత, నర్మక, అనర్థకత తెలియ
జేసి వాక్కు “తయాయా మందిరవా” అని
ఒక చాలాపాఠ్య పాఠ్యములో కనబడినట్లు అమ్మది అని
అని “వాయవా! నీ వ్రాసిన మందిరవా” అని అని
అనగా ప్రస్తుతించి దీని తల్లిదండ్రుల పాత్రను
గూర్చినట్లును

వాక్కులగుర్చి తల్లియనట్లు “వలమ ప్రస
దయ” అని వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
మనకల్ల అనగా వాగ్దేవత సంపూర్ణ అనగా
వాగ్దేవతసంపూర్ణమని తెలిసికొన్న వారు కాదు,
తెలిసినవారు కాదు ప్రతి భారతీయుడూ వాగ్దే
వత అనే ప్రభువుతో పాల్పడి కలగూర్ల వాగ్దే
వత విద్యసంపూర్ణమని ఎంతో మనోహరమైన
వాగ్దేవత విద్యనుగూర్చి వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
ప్రపంచదానికీ ప్రసాదించే తెలిసినట్లును

వాగ్దేవత విద్య సమస్తం వాగ్దేవత ప్రసాదేన
అనగా విద్యా కంఠే పాఠ్యమే పరమేశ్వరం” అని
ప్రయోజనం లేని పనిని యెంతో పోషించినా అరం
భించినది మూర్ఖత్వపు రాజులవల్లనే కాదు రచించి
వాగ్దేవత అందుకు కావలసిన పరిధిని వాక్కు
అర్థము అంటాడు. పరిపూర్ణమైన వాక్కు రచయిత
ప్రయోజనమును పొందినా అన్యాయము ప్రజానయనం
మీకు సంబంధం కా అందిస్తుంది వానికీ మనస్సుగో
అందుకని తెలుసుకో. అదికని నమ్మి యా కావ్యం
విశ్వప్రేయముతో అని, పోషించినయెలా, సంపూర్ణ
తీయకములా అయిన వాగ్దేవత కావ్యమని “విశ్వ
ప్రేయః కావ్యం తి జ్ఞానా పరివృత్తం వాగ్దేవతా”
అంటాడు. వాక్కుల సమగ్రించి అభిప్రాయముతో
రచనను పోషించినట్లు వాక్కుయొక్క పరిపూర్ణం
దీనికి “వాక్ యో రసవత్త్వం” అన్నాడు ప్రభ
వాదాధ్యక్ష

మన దృష్టిలో ఎంతో తేలికగా కనిపిస్తున్న
యెంతోతేలికగా వాక్కునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
విద్యారంభమును తెలుసు “ఎవ్వరికయ్యది ప్రస్తుత
మధురీ కా నాటకం అమ్మది మనముగూర్చి వ్రాసినట్లును
కావ్యకర్త తల్లిదండ్రుల విధులనుగూర్చి వ్రాసినట్లును

వాగ్దేవత విద్య సమస్తం వాగ్దేవత ప్రసాదేన
అనగా విద్యా కంఠే పాఠ్యమే పరమేశ్వరం” అని
ప్రయోజనం లేని పనిని యెంతో పోషించినా అరం
భించినది మూర్ఖత్వపు రాజులవల్లనే కాదు రచించి
వాగ్దేవత అందుకు కావలసిన పరిధిని వాక్కు
అర్థము అంటాడు. పరిపూర్ణమైన వాక్కు రచయిత
ప్రయోజనమును పొందినా అన్యాయము ప్రజానయనం
మీకు సంబంధం కా అందిస్తుంది వానికీ మనస్సుగో
అందుకని తెలుసుకో. అదికని నమ్మి యా కావ్యం
విశ్వప్రేయముతో అని, పోషించినయెలా, సంపూర్ణ
తీయకములా అయిన వాగ్దేవత కావ్యమని “విశ్వ
ప్రేయః కావ్యం తి జ్ఞానా పరివృత్తం వాగ్దేవతా”
అంటాడు. వాక్కుల సమగ్రించి అభిప్రాయముతో
రచనను పోషించినట్లు వాక్కుయొక్క పరిపూర్ణం
దీనికి “వాక్ యో రసవత్త్వం” అన్నాడు ప్రభ
వాదాధ్యక్ష

ఈ విధంగా వాక్కునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
తెలిసికొన్న వారు కాదు, తెలిసినవారు కాదు ప్రతి
భారతీయుడూ వాగ్దేవత అనే ప్రభువుతో పాల్పడి
కలగూర్ల వాగ్దేవత విద్యసంపూర్ణమని ఎంతో మనో
హరమైన వాగ్దేవత విద్యనుగూర్చి వ్రాసినట్లును
ప్రపంచదానికీ ప్రసాదించే తెలిసికొన్న వారు

పరిశీలించి వాక్కును అపాసింది తగ్గినట్లును
అనగా వాక్కునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
మనకల్ల అనగా వాగ్దేవత సంపూర్ణ అనగా
వాగ్దేవతసంపూర్ణమని తెలిసికొన్న వారు కాదు,
తెలిసినవారు కాదు ప్రతి భారతీయుడూ వాగ్దే
వత అనే ప్రభువుతో పాల్పడి కలగూర్ల వాగ్దే
వత విద్యసంపూర్ణమని ఎంతో మనోహరమైన
వాగ్దేవత విద్యనుగూర్చి వ్రాసినట్లునుగూర్చి వ్రాసినట్లును
ప్రపంచదానికీ ప్రసాదించే తెలిసికొన్న వారు

కాగిదానుభారతి యెన్ని కష్టములలో నుండెడిదో అన్ని కష్టముల నా తరంకొడు ప్రతిభాక శరపక్షమున కాగిదాను తన రచనమునందు అందరి దండెడు అభిప్రాయములను తన ప్రయత్నము అందరి టాము. "సాహసంశ్రేయే ఫలే శాశ్వతా దుర్వాహునిక బాహుః" ఎంత ప్రయత్నముచేసినా తూపుతనీ లోభం విచారమునూ, ప్రయత్నమునే తాగించి పెట్టుతుంది గాని కాగిదానును తన సాహసముల కారణం! తన తండ్రి తనదని చెబుచానీ! పూజకోవడమే నిమిత్తమిది కాగిదానుచేత కొని బ్రాహ్మణుడనం పంకితా యితే కాదు తన సమగ్రకీర్తి ప్రతిబింబమైన రఘు వంశాని! భువనవ్యతేనః రచించిన కవిత్వాగ్రాము కాని అనియంగా సంభావిత లోభించడమే అని పర మాధం ఇదియే సంస్కృతి అభిరుచి! కాగి సాహసములే గర్వమునైనవి

కాగిదాని కాగిదం చతుర్విధమిది తొలికి తర యుక్తయొక్క పోక కొనించాలంటాని అలంకారములు కాగిదం—కాంతా సమ్యక్తతయా అప చేతయనే" అని వారి అభిప్రాయ తు వివరములన్నీ కాగిదానరచనలో మూర్తీభవించి పాంథులంగా రాజులుగా భారతవారికి ఉత్తమసంస్కృతిని సాధించి యెచ్చెను

శ్రీ యామిజాల పద్యనాళసాన్ని

గన్నేరు—పేరంటు

డికెంబర్ '81 భారతిలో క్రికాట మందర రామ కర్మగాను బ్రాహ్మణ వ్యాస పీఠిక ఇ—అ వ్యాసమే పీఠికాదా మత్స్య కాండములకు ఆశీర్వాద పీఠిక పెట్టి చాచినో దీన్ని కేరళ వేదవ్యాసుడనంద యిత అందులో "కేరంటు, గన్నేరు, నెత్తి, ఎం. ఆతే నాలుగు పదాలను గ్రహించి అని ప్రాకృత భిదాలుగా నిరూపించాడు ఈ సంస్కృత ప్రాకృత సహస్ర తిలకము పేరున విషయంగా అమరీహ యుంది తిలక తిలకములే వాడన చాచిన అది ఉంటే, బ్రాహ్మణ భాషా అనర్థములే వాడన ప్రత్యేక సెరిగి, నేలూని, సమగ్ర కాగిదానిని, రాజీంచించి అయినా ఈవారూ సంస్కృతి ప్రాకృత సంబంధ తిలక అనేవారు మార్చి అంటే అది అర్థవిస్తర కల్పలంతోకాదు ఎవరో ఉద్దేశాలు వారిని మాన్యు కొనసాగి అగత్యము, అతనిరమా శా విభావ ప్రకాశ గాలలో ఎందుకు కొనగా విషయ విమర్శనా తీర్మాన, వాచనానామకము, చిత్త కాగిదము

ఉండెడం చేరం కావడం! ఈ వాడనూ నివర్త్య మయ సత్యములుగా ప్రసాదాలని వాడనాకాదు— నేనీదో వాడనూ నెత్తికొంటే అది పూర్తిగా ఒప్పు అని వివరణము అంగీకరించలేకపో అందరూ ఏక మూలం ప్రకటింపలేకా ఈ ప్రపంచంలో కాదు అట్లా కచ్చితా అది గుడిదనూ కాదు—కాగా ఈవారు ఏ వాడనూ, నిమగ్నమైన మర్మలూ కొంత కాటకముల కొనసా, మరీకొంత విడిచి ప్రదర్శనమా! సమానములే కలకాల్పకు అంతా మంచిగానే కనపడుతుంది—ఎవో ఆశ్చర్య కరమో, సాహసంగా గంభీరమైన వాకలంకో పెట్టార లేమిదా ఉంటే అతగావన చేసుకుని అగర్వరించడం! శకబాగే, ఈ ఉత్సాహాన్ని అసాధ్యమైన చేద కొరని అగర్వమయ

సామయ్యరిం ఈ నాలుగు కల్పాలనూ దేశాన్ని అంటే భావంగాంది విస్తృతమి—ప్రతివారిని మానూత్వమునా నాన్వయించింది! అది దొరికే వంతు నెత్తి, దొరకపోతే సామర్థ్యంలం ఎవో విషయం! మిడిపెట్టి తప్పిస్తే పడతా "నానూ! —కాని పలుకులో ఉన్న ప్రత్యేక విధానకాని, సత్యానికి, మారంగా వాయి అని కల్పించే కొత్త విధానాలు పూచిస్తే అందరూ అనాదింప లేకమా! అదియనా సహా అన్నానికి ఈ నిరసార్థం కడగడూ ఉంటే, చాచిన మానక, చాచి నింకరిందీ మారంగాపోయి క్రమపద్ధతి అతనరచు ఎంచుట అనవారం కాదు

కేరంట మనే కల్పాన్ని పెట్టట విమర్శించ నాని వ్యాసకర్త అయిన ద్విప్పలలో, ఇది "శరపక్షం" కల్పించినై "పక్షం"నుండి సభ్యులు పొందినది—"కేరంటు" అనే దాని అభిప్రాయ వివాదానికి కథి కాగిదముల విస్తృతము ముగియదు పలు ఎదురు సాయన ము క్రియమయ్యెను విమర్శి నిలుచుట! అనీ, స క్రియమయ్యెను వచ్చి చేయడ తత్వం బంధమై కాగిదం ముగిసి, నిర్వికలకము— చుటవల్ల అందరి "సత్యములు కల్పవాదులు కావట్టి ఆ చుట్టుపక్క" క్రి ప్రమాణత గడించి, "శరపక్షం"నుండి "కేరంటు" వచ్చి చేయడ అనంద అయిన ఉత్తేజం ఇట్లా ఇది ప్రాకృతికం—ఇక దీన్ని విధులుపలు "కేరంటు" చేర్చుమనే సత్యాన్ని ద్విప్పల పెట్టమని విమర్శించాను, కేరంటమునకు "కేరంటు" అనే మానం ఉన్నది పీఠికాదామనే వచ్చి ప్రస్తుతానికి క్షిరపదీ వాడన "కేరంటు, కేరంటు" అనే మానాలూ ఉన్నది—"కేరంటు"గానే, ఒక్కొక్క అనిద చేతనాకకకక పెట్టకేదండి వింపము భేరితూ తన కమ్మంటే కట్టికట్ట ఎదురుగా ప్రత్యేక ముగించి

'పంప' అతో 'పంప' అతో రాకలేకాని, నై
దిగంగా రాకేమి అని నా అనుమానం!—

ఇక బ్రాహ్మణ వర్ణమునది తీర్మానించ నూను
కుంజీ, తర్వాతవులు, ఇతో, ఇతో అతో రంజిని
ప్రసాదించకలసి ఉంటుంది! పెండుట ఈ ధాతువుల
దీని వచ్చిన రూపాలను చూడాలి

—వైద్యుడు (ఇతో + నిరన్) — వైద్యరంప

వైద్యు — తెలుపు.

వైద్యు (ఇతో + నిర) — వైద్యుల

వైద్యు — పండి.

పి — లంఘన

వైద్యు — వైద్యులనుచూచు చూచుల వియా
నించ ప్రతి వస్తువుతో వైద్యులను, ప్రత్యేకము
ఉంచితే ఉన్నది అంటే— ఇతో అతో గెంతూ
ప్రత్యేకము అతో అర్థాన్నిచ్చే ధాతువులు ఈ
పంపించుటలో— అయితే అతోవలె ఉన్నది—
మరియూ ధాతువులకు— పంపించు ఉన్న పంప
మొదటి అతోనీ వచ్చు— ధాతువుల ఉన్నది ఉన్న
గానే నాను వాచకాలుగా— అరంభించు— ఉచా
వారము, 'పరంబు',— 'కలంబు', ఇత్యాదులు—
ఇటువంటి అచారకాలను కలలం బ్రాహ్మణ ధాతు
వులను తీసుకుని కూడా చూపించవచ్చును— కాని
చాలా వరకు ధాతువులు నాను రూపాలుగా చూచా
లంటే కొన్ని ప్రత్యేకాలు కలకలం అవలసం ఇతో
కృత్రికత్యాలని వ్యాకరణంలో వర్ణవస్తువులు—
క, గ, చ, ట, ి, ం, పం మొదలెది కొన్ని యీ
లొలికారో చేసింది— పంపించో ప్రత్యేక,—
సరిగా వచ్చిలవలసో— తీవ్రత (తీవ్రతః) ఇ
ఉన్నది— ఇతో అతో ధాతువులకు అర్థము వైద్యు
అతో తిరుగ రూపాన్ని తీసుకుంచాం— అది తెలిసి
వైద్యులలోనన్న వచ్చింది— అతో తెలులలో— పండి
గా మారింది— అట్లాగే తిరుగ వచ్చే, ను అతో అతో
ప్రత్యేకాబ్రాహ్మణ వైద్యు ధాతువులు— పంపించు మరి
ఉంచినలో దివ్య పరిశ్రమ— లేదా— పంపించు
ధాతువు కూడా పనికి ఉన్నది— వారికి 'వేద' అతో
అర్థం ఉన్నది దీనికి కృత్రికత్యం— పి చేసి
వలె అయినదాన్ని అవచ్చును— అది కాక, వైద్యు
వైద్యు ప్రత్యేకము కలకలం చే వస్తువులన్ని అతో
ధాతువుల సంబంధిగా ఎట్లా ఉన్నాలో, అట్లాగే,
వేద, సలహ, వైద్యు, వైద్యు మొదలైనవన్నీ ఒక
ధాతువులందీ వచ్చినవి అవలసి ఉండుననిగా కని
కొన్నది— ఇట్లా వేదవేద 'పంప' పంపించు మర
వచ్చు— తెలుగు మాటల మొదలు అతోరమా, వుల్లూ
వోహో దివ్యవస్తువులన్ని ఆ అలవాటు అతో

వతో, ఈ పొలులను అయ్యలుగా చూపుకుని వర్ణన
రించడం సహజమై వాయింది. ఈ మాటలన్నీ
ప్రాబల్యం వానవతుల వర్ణనలలోగా కాగా కలకలం
మంది— 'సలహ' కు 'పంప' అతో, 'వచ్చు'కు
'పచ్చ' అతో, 'వచ్చు'గాకు 'వచ్చు'గా అని ఇత్యాదుల
రూపాలు మనం నింటూనే ఉంటున్న వాగరక
తెలిసిన అనుబంధి మాటలు వచ్చు వుట్టింపవచ్చు కాని
వాళ్ళకు తెలియని 'పంప' వంటి పదాలు అంతగా
మరి చాగుతు మారరాదుకూ ఉన్నవని నా అనుమా
ఇది దీని వస్తువులంతము

ఇక మిగిలిన 'వైద్య'— ఇది 'తర్క' కల్పక
మని రచయిత అభిప్రాయం, 'వైద్య' అనేది తెలు
గులో ఎట్లా ఉన్నదో, 'వైద్య' అని తమిళంలో
కూడా అట్లాగే ఉన్నది— ఇట్లా మర్యాదలలోనూ,
'వైద్య' అని కచ్చందంలోనూ దీని వలెను రూపా
లన్నవి వివారి— ఇది తర్క కల్పకమే అయితే
సంస్కృతి ప్రాబల్యం లేని తమిళంలో కూడా
అంతే విచ్చిందే— ఎట్లాగో వచ్చినది అని వైద్య
కుంటే అన్నిటిలోనూ— వైద్య అతో కచ్చందమే
కవనీ ఉంచినలో— బ్రాహ్మణ భాషలకి పోతున్న
యొక్క విద్యాలలో ఈ రూపం అన్నిటా కవ
నకుకూ ఉన్నదంటే దీన్ని కచ్చందమనాలో నా
మనస్సు సంతోషిస్తున్నది— ఒక పదం తర్కమం
కానీ, తర్కమం కానీ ఒక భాషలో అరంభించిన తరు
వాత, ఆ భాష పాంప్రచారితులతో అలవరచు
కుంటుంది గదా, అటువంటివన్నీ 'తర్క' 'వైద్య'
గా— 'వైద్య' గా, 'వైద్య' గా మారిందంటే అర్థంవచ్చు
మొదటి అది ప్రత్యేక రావచ్చును— ఇది అలోచించ
కలసి విషయమే— అయితే ఈ పదానికి దగ్గరగా
ఉన్న ధాతులనుచూచి బ్రాహ్మణుల కొన్నివలె
అని వేరొందకపో!

'వేద' 'వేద' అతో ధాతువులను వేదేత, పండి
మాటలతో అర్థంవచ్చు దీని మూలంగా వచ్చిన
తెలుగు రూపం, నేడ, వైద్య ఇత్యాదులు నిమిషం
లోని 'వైద్య' అతో నాను రూపాన్ని తెలుగులోని పరి
మిత రూపం 'వైద్య' అని— రూపా వియామకాల
సమీక్షించి— 'క', 'చ' ల గెండు వరకుని నిమిషం
సంబంధించాలి ఒక భాషలో 'క' వర్ణయితే రూపం
మరొక భాషలో 'చ' కార యంతంగా మారుతుంది

వేయ — వేయ

చిలక — చిల

వెట్టు — నిడ

వెట్టు — వెట్టు ఇత్యాదులు

ఈ 'తెట్ట' 'తెట్ట' అనే అర్థం ఉన్నది కాగా దీని మాత్రమే 'తెట్ట' పని నుండి, తెట్టది, అనే అర్థాలు రెండూ ఉన్నవి—'ఏది తెట్టా' అది పని నుండి 'తెట్ట' అనే వ్యాఖ్యానాన్ని తెప్పకుంటే, తెట్ట, 'పనినాటి' అనే అర్థాన్ని నూతన పరిపేక్షలయ్య—తెట్ట, తెట్టగా మానుకుంది అనుకున్నా, లేదా 'తెట్ట' సంత 'తెట్ట' ఏర్పడిన దాని ఇందులో అనిమతము ఏమీ ఉన్నది అని వదులు—ఈ విధంగా ఇదీ ద్రావిడ భాషాభివృద్ధి అని వాడుతా

ఇట్లా కాదు పదాలకు దర్శించాలి ఇక ఆ దర్శనాన్ని యాదృశముగా పరిశీలించి నిలబెట్టి ప్రతినిధులతో వదిలి వేస్తున్నాను ఇదిగానే కలం దా రుకూనిగాలి—ఇట్లా ప్రాచీనం పెట్టిన ఉత్తరాన్ని అనుభవించాలనే ఉద్దేశ్యం కాక, ముఖ్యంగా ఉన్న సంబంధాలకు అందరికీ తెప్పకలెనే జ్ఞానం—దీనిని సహృదయంతో మన్నిస్తారనీ, అట్లూ భావించరనీ అనిపిస్తున్నాను

క్రీమతి నాయని కృష్ణకుమారి

అగ్రహారకపద్యము అలగివాడు
 బాంగివాడు కంపితుతివయి బోయినాడు
 దిశించినాడు చేతి దిక్కులయి దిశించినాడు
 కంట పడియె-రగా ఏప్రకారాగివాడు
 గంతు దిశరాదితేగాన గోగుచెట్టి
 ఎన్ని నోములు పోదిన దిశలయెట్టి
 అగిలగి దిశాదించి దిశించి అర్థమతక
 అరయగా "నేను బ్రాహ్మణ శిక్షానివయతి"

ఈ రచన చివరిభాగంలో ఈ చివరి పంక్తియి
 నూదా పరిశీలించవలసివచ్చే.

"కన్నకన్నీ కలసి
 దిన్నకన్నీ తెలసి
 బ్రాహ్మణ శిక్షానివ
 కలసి వదిపోయగా
 కరుణామయసూర్యుడూ
 కరగిగడలైపోయినాడు."

రచయిత తాను తెచ్చవలచున్నదంతా పై
 పాదాల పంక్తిలలోను స్పష్టంగా ముగిసిపెట్టెడి

ఈ కావ్యానికి తెలియదనంకలరక్కం, ప్ర
 వాదన వెంటిక్కరకాదు, పాత కాలమున్నాయు,
 మల్లంపల్లి సోమేశ్వరకర్త, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ
 మొదలైన ప్రముఖులంతా దీక్షలు భాగారు.
 దీక్షలో చాలామంది ప్రకంపించినంత గొప్పదనం
 దీక్షలో కనబడినది అయితే కొంత మొహమాటు
 పడి దీక్షింపంగా వ్రాసిఉంటారని తోస్తుంది
 ఇలా మొహమాటుపడడం ఈనాటి దీక్షాగ్రంథలో
 చాలామందిలో కనిపిస్తూంది తెలిసి తెలుసు వాస్తవ
 యంలో ఇది ఎంత తొందరగా పోతే అంత మంచిది

ఎచ్చటికోయ

[కవి]

చలనవాద సిద్ధాంత్య సంస్కృతి ప్రయోగం,
 విజయవాద నెల పాదాల అకాదమి ఇందులో
 సిద్ధాంత్యగారు ప్రత్యేకంగా తెచ్చవలచున్న
 చేమిలేదు ప్రతి "మరలా" ప్రయోగంలో
 బాగానే "పందిడి ముందుకు" అని ప్రశ్నిస్తే
 ఇందులో దీని అంత కంగునగా ముందుకు
 పరుగెత్తడం చాలా తప్పక, తొందర
 పడకుండా, కాస్త కమంఠాచారి ప్రశ్నిస్తారు.
 ప్రతి రచన ప్రచారమధ్య నాటి కవిత్వవిశేషం
 పట్టిపెట్టెను - సిద్ధాంత్యగారు తెచ్చవలచు-చివర
 కాస్త ప్రచారమగతా-తాగిపోయెను. ఇందులో

దీని తిరుగుతే దీని తేమందా స్పష్టంగా తమ అభి
 ప్రాయాలన్నీ చెప్పి వేస్తారు-కవిత్వానికి అప్పు
 వారిది చదవక్కరలేదుగాని చదవవాసనారి అప్పుచా
 యాలు తెలుసుకోవాలనుటేనే ఇది చదవవచ్చును-
 తమభావం పాశులమి స్పష్టంగా తెలియాలని
 గాలోలు-దీని ప్రకంపించి "పిరుగుతా" పెరవక
 తన, కొరలు వెలుగుతున్నట్టి మొహమే సమరం,
 దిగమైన పనువడింగుల, పరిగెడిదిక్కుడు మాన
 ప్రాశ్నలు పడనూ!" అతే భారతపద్యం ఉపాస-
 రించారు. ఇంతా ముఖాపాలం ఉన్నచో రచన
 లోని ఈ చివ్వులు చదివితే చాలాపనుటాను

"పోటీపడడం ముందుకురా ?

గొప్పలు గొప్పలు పలుకకురా!

ఉన్నయిథానం చూడకురా!

కన్నది భావన తెలుసుకురా

తనకగమనము తెలియుకురా

ఎచ్చటినుండి మొచ్చటికో

పక్కెక్కె చచ్చటికో

అర్ధరసాయనసాల ముక్త్యాల, కృష్ణ

ఫౌండర్ ము 1925.

ప్రకస్తాయుర్వేదపదములకు
 విలయము. ఏ ముందుకావల
 నినను మాకు వ్రాయుడు.
 నమ్మకమైనవి లలియగలవు

ఆయుర్వేదభూషణ

మేమూరి శుకరకావ్య

ఎ. ఎం. పి. సి.

Consulting Physician

అందరినఱగ మార్చుమఱ
అందరినఱగి తెలుపుమఱ
ఎచ్చటికొయ్! మన మెచ్చటికొయ్
చెప్పెచెప్పె చెచ్చటికొయ్

మేడ మెట్లు

[కథల సంపుటి]

బుచ్చిబాబు కథ కవికామంపరి, గతర్పుర
పేట, విజయవాడ నెల రోలు

దీనిలో 'మేడ మెట్లు' 'వన్నె నురించి కథ
బ్రాహ్మణ' (కేళం వాడిచ్చిన సంకేతం) అనే మూడు
కథలున్నాయి

'మేడ మెట్లు'లో 'కొంపయ్య' అనే వ్యక్తికి,
ధనం అనే యువనికి మధ్య వడిచిన ప్రేమగాథ కథా
వస్తువు అయితే ఈ ప్రేమ అయినా అనేక అడ్డంకుల
అమాంశాల భగ్నమైపోతుంది 'ధన' మే నీరసం
కొన్నానే అవుతుంది కొంపయ్య అనే మన దునింప
లోకా 'మేడ మెట్లు' వారి కింద పడిపోతాడు కథ
దుఃఖాలతోగా ముగిసిపోతుంది

అయితే ఈ కథలో చివర అరిగిన దుఃఖాలతో
సంఘటనకు తీగవంత పూర్వరంగం కనిపించడంలేదు
కథ ముగిసి వెళ్ళుచుంటామని, చివరికాకా ముగిసిన
ఉత్సాహం కలిగించటంలోను రచయిత కనబరచిన
వైపునే చివరికి ఘట్టంలోకి వచ్చేచరికి నిష్పలమై కథ
అప్పుడేగా ముగిసిపోతుంది.

ఈ సంపుటిలోని మిగిలిన రెండుకథలు 'పేటి
కాలపు కథలో' పరిగణించదగిన ఉత్తమ కథలు

'వన్నె నురించి కథ' బ్రాహ్మణ' అనే క్లిష్ట
భగిరసింది పోతుంది ఈ కథలో కొమ్మకర్ణం రెండు
క్షుక్కులు ఉంటుంది ఇది పామరవద్ద సుపారంలో కన్న
మృగాలు అనుభవిస్తూ మౌనంగా తన మనోభావం
ప్రకటించుకుంటా 'అకాశార్పణ' చేసిన 'మమంబం'
శిలక కథ కథ వినినా చెప్పకుంకింది లేదంటూనే
కథమీద కథ చెప్పకుంటూ చిలిపోతాడు కథా కథ
వంటాను, ముప్పై రెండు స్వభావ చిత్రణలలోను,
కథమకు ముగించిన కొలం ప్రశంసనియ్యదగినది

ఇక 'కేళం వాడిచ్చిన సంకేతం'లోని వర్ణంగు
పూరితమైన అవశావసం చాలా దిశగా వడిచింది
ధన సంపాదనమే కేరల పరమార్థంగా కొలిచే పాం
థిక వ్యక్త్యకథం కథావస్తువుగా తీసుకుని చాచిది అవ
శావసరంయ్యంలోను, అవిషయం పొకవల మృద
యా అను ఈ క్రిందవంటాను, రచయిత చక్కని వైఖరి
మూసిచాచా.

కథా రచనలో ఎన్నడైనా సామర్థ్యం కల ఈ
రచయితకథలలో అక్కడక్కడ తెలుసుకు కిరారం
మంటుపడిపోతాడం ఒక లోపం దీనికి 'వన్నె నురించి
కథ' బ్రాహ్మణ'లోని కొన్ని వాగ్వివేకపడ ఉదా
హరిస్తున్నాను 'తన వర్ణకైకాన్ని సక్రియమిది,
చాని ప్రభావాన్ని ఇతరులకి తెలియజేయ్యలెన్న
పించూ స్త్రీని మెట్టుమెట్టుగా నియమిం' ముడ
గలిగాను అమె నొక జీవి, ప్రత్యేకమైన వుంది
గలది అమెను తొలిగిస్తే ప్రపంచంలో కొంత చదివె
యైన భారీ ఏర్పడుతుంది నేను మూడిన స్త్రీలు
వివాహం అరిగినకాకే అన్నించినవాళ్ళు భర్తను
పొడిగిస్తే స్త్రీ కొడుంది ఇంకా పొడిగిస్తే భర్త
సంతానంగా మారతాడు, అతను గతించగానే అమె
మూలశరీరిని సమాధుమకుంది స్వప్నీది అపహరిస్తూ
తెలుసుకొన్న రియల్లు భారత స్త్రీలు తెలుసుకొని
రియల్లులే లేవు ఏదైనా పొరతెలు పొరతె తెలుసు
కొనివాడు చాచి నురించి చెప్పకుని మరమ్మతు
సంకల్పించానీ'—అని ఇలా ఈ రచన పొగిపోతుంది
ఈ వాగ్వివేకలలో చాలాకొద్దం రచయిత అంగ్లంలో
భాషించి తెలుగులో వ్రాసినది

ఈ లోకంలో అంగ్ల విద్యార్థిమలు అంగ్లభాష
కారకాలతోను, సంస్కృతి విద్యార్థిమలు సంస్కృతి

జీవాబ్రహ్మమిటామాట!

సంతానం కుట్టె కృషిస్తు ఉంటే,
వర్ణికి క్షోభకామూ? ఓ!

భారతీ-భారతాంబ తన
కుష్టు,బొల్లి సంతానం
కోసం ఎంతని బిచారిస్తుఉండో?

ఇదుగోమా ౩౭ సంవత్సరముల
అనుభవంతో ఇన్నోవేషన్లు అభివృద్ధి

మామ నేడే వ్రాయుచి

రెడ్డి ఆంధ్ర కో.

కాకర్తివ్యాసాలతోను వ్యాకరణిక భాషకప
యెక్కడను ఒక పరిపాటిగా కనిపిస్తున్నది

పాఠ్యపదార్థానికి భాషా రచయితలు తెలుగు మనీ
కారం విషయంలో అగ్ర శ్రమనం చాలా అవసరం
ఈ రచయిత భాషావిషయంలో ఇంకా కొంత క్రద్ద
పట్టగలరని ఆశిస్తున్నాను

౧ భార్యలొన వుండి,

• జీవం ఏనుద్యోగము ?

3 ಸಿಕ್ ಪಾಠಾಯಿಣಂ

ఈ మూడు అక్షరాల కలిపివేసినది ౧౬
 ౧౦5 చిరువాచా శబ్దా మంజరి, నిమిషవాచా ౧
 ఈ వాగింటి నాదా ఈ అక్షరాలలో ఒకటి
 కన్నువంశము

ఇది కథల పుత్ర లో అప్రకాశిత అప్పటి
గాని ఈ యోగిని సోమ అప్పటి గానవరకు
చిరకాల

‘భార్య’ అనే అర్థం వచ్చే ‘భార్య’ అనే పదం ‘భార్య’ అనే పదం నుండి వచ్చింది. ‘భార్య’ అనే పదం నుండి వచ్చింది. ‘భార్య’ అనే పదం నుండి వచ్చింది.

ఈ కథాంశంలోని 'భార్య' పదము 'అమ్మ' అర్థంలో ఉంది. రెండు మాత్రమే కథనంలో కనిపించినా, అవి...

‘దేశం విడుదలైంది’ అనే సందేశాన్ని ఈ
సేతుల కళ లోకం శిష్టవాదిల్లో క్షణ వాఁచి
దీనిలో అయినా రాజకీయ పక్షం తిరుగు పక్షాన్ని

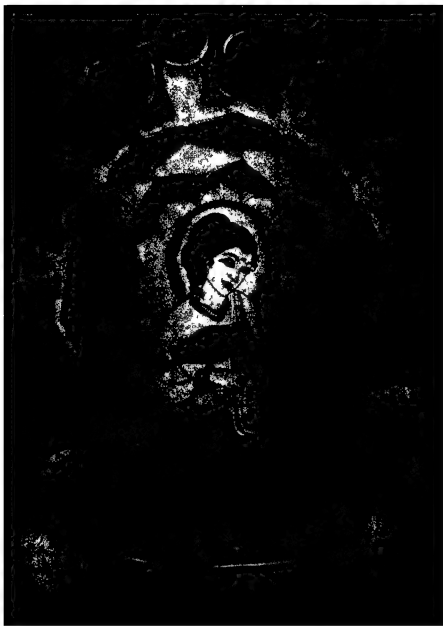
[illegible]

ఇక దిగివిన 'గీతా పూర్వాక్షం' లో 'సంపద' పుత్రు లక్కలై ఎప్పు దగిన మంచిక

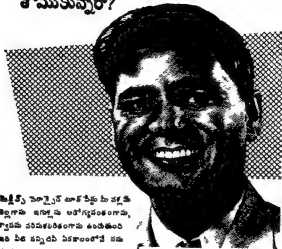
[illegible]

మరియు మున్నగు వాతీయ వ్యాపకముల భావములను ఈ పాఠములలో ప్రత్యేకంగా చూపుచున్నది.

నేడు మీరు మెక్లీన్స్ వల్ల కోముకువారా?

మెక్లీన్స్ పెరిస్టెంట్ టూత్ పేస్టు మీ వల్ల మీ
తెల్లగానూ ఇగ్లెష్టు బహిష్కరణకానూ,
కానీ వనివశించకానూ ఉంటుంది
ఇది మీ వద్దే ఉన్నదే ఏకకాలంలోనే వాడు
కూర్చుకుంది
మెక్లీన్స్ పెరిస్టెంట్ టూత్ పేస్టులో
అనేక పదార్థాలు ఉన్నాయి వాటిలో వాటి
గా పరిమళం ఉంటుంది. అది
మోతలో ఉంటుంది. అది
అది విరిచేసి, అంతకుముందు
ఉంది, మీ వల్ల మీ వద్దే ఉంటుంది.
కరమైన మంచంను తొలగిస్తాయి
వేరే ఒక మెక్లీన్స్ పెరిస్టెంట్ టూత్
పేస్టు ఉంటుంది మీ వల్ల
దిక్కు - రెండుసార్లు తోచుకుంది

శీత మెక్లీన్స్ ను కావండి!

“... ప్రశంస లేవరికి
చెయ్యకనేను ప్రశంసలేవరికి
అవశ్యకతగా మెక్లీన్స్
స్నేహ వాడుకలోను ఉంటుంది
వల్ల నా నా వల్ల ముందు
మరి రక్షణగా ఉంటుంది”

MTT 2 TEL

ఇప్పుడు పెర్లెస్ టెక్నోలాజీ, మరెన్ని అనేక లాభ
కరమైన టెక్నోలాజీలను తయారుచేస్తుంది

డా. పాల్ విద్యార్థుడు 2 ఏర్ పెరిస్టెంట్, మెక్లీన్స్ టూత్ పేస్టు (ఇండియా) లిమిటెడ్
లో 8827, బొంబాయి 28, పో 8 357 8082, పో 8 1379, మదరాసు

